

MARCOSVA'EA OMOMBE'U JESUS CRISTO'GA O Evangelho de Marcos

¹ Nahanyppy koi Jesus Cristo'ga mombe'upyryva Tupana'ga ra'yra'ga mombe'upyryva. Gaha ko Tupana'ga ombuhuruka yvya koty nhande pyri ikwehe. Igwete Tupana'ga ga mongoi nhanderekote'varuhua momboharamo ikwehe.

*João Batista'ea uhu Jesus'ga renonde
(Mateus 3.1-12; Lucas 3.1-18; João 1.19-28)*

² Jesus'ga rura renonde João Batista'ea rekoï ikwehe. A'ea mombe'unhoḡwenondeavo Isaíasva'ea ikwatijari inoḡa ymyahũ hako. Ahe omombe'u Tupana'ga nhi'iḡa hako. Nahã Tupana'ga ei gwa'yra'ga pe:

“Nde renonde ti ji ojipe'ga mondoï imombe'uuka ga pe nhinhi'iḡa nehẽ
tomboavujikwe pa ti ga nde ve nehẽ,” ei Tupana'ga gwa'yra'ga pe hako.

A'ea Isaíasva'ea okwatija imombe'gwovo Tupana'ga nhi'iḡa hako. ³ Igwete Isaíasva'ea ikwatijara'javi inoḡa hako. Ahe omombe'ua'ja Tupana'ga ra'yra'ga renondeva'ea.

“Hahyahi po ti ganhi'iḡa
ga erame ḡa mbo'eavo ongae'yi me nehẽ,” ei Isaíasva'ea ikwatija.

“E'i po ti ga:

‘Pemboavujikwe ti pehea huvihava'ga pe tuhu ti ga nhande pyri javo.

Pembohupi katu ti pehea ga pe, 'e po ti ga nehē," ei ahe hako.

Tupana'ga ra'yra'ga renondeva'ea e'i nhandepo-
jykaharete'ga ruraḡwama pe tonhimboavujikwe
ti ḡa garura renonde javo. A'ea pe ahe ei togwero-
jijyi ti ḡa gweaporoḡita a'ea renonde javo.

⁴⁻⁶ Na tuhē reki. Jesus'ga rura renonde João
Batistava'ea rekoi ikwehe. Igwete ahe ei javo
ḡa pe ongae'yi me. Yuranuhūa'javuhuva'ea rava
camelo rava ahe oapo opiramo. Ipira ahe oapo
oku'ayviramo. O'u ahe tukura hehira reheve.
Igwete ahe ei ḡa pe:

—Perojijyjijyi ti pejeaporoḡita pejipohia
pejikote'varuhua hugwi Tupana'ga remiarōe'yma
hugwi, ei ahe. Peko ti Tupana'ga remimbotari-
mova'ea rehe. A'ero po ti ji pe mobatizai nehē,
ei ahe. Igwete po ti Tupana'ga imombohetei
pendekote'varuhua pe hugwi nehē, ei João
Batistava'ea.

Igwete ḡa hopavi ojigwyrā hugwi Judéia
hugwi ahenhi'iḡa renduva. Cidade de Jerusalém
hugwi ḡa hopavi ahe pyri. Igwete ḡa imohemi
okote'varuhua Tupana'ga pe ojipe'ḡa ndovaki
toropohi ti jugwi javo. A'ero João Batistava'ea ḡa
mobatizai rio Jordão pype. ⁷ Igwete ahe ei ḡa pe
jipi:

—Jihoheheteve'ga po ti uhu huvihavuhuhetero.
Ji ki a'e te ako tehe reki, ei ahe. ⁸ Ji opomobatiza
yhya pyvō kiro. Ga ki a'e te pe pojykauka Tu-
pana'ga ra'uva pe, ei João Batistava'ea ḡa pe.

*Ahe omobatiza Jesus'ga
(Mateus 3.13-17; Lucas 3.21-22)*

⁹ A'ea rupi Jesus'ga ruri Galiléiapeve'ġa gwyra hugwi cidade de Nazaré hugwi. Igwete João Batis-tava'ea ga mobatizai rio Jordão pype. ¹⁰ Ohemame yhya hugwi Jesus'ga hepiagi yvaga jipe'a. Igwete ga hepiagi Tupana'ga ra'uva ijyva yvaga hugwi. A'ereki inambua ja ogy Jesus'ga rehe o'a. ¹¹ Igwete Tupana'ga onhi'ġa mbuhuri yvaga hugwi.

—Nde ko jira'yra nhiremia'nguhetea, ei Tu-pana'ga ga pe. Anhimohē hete ji nde rehe, ei ga Jesus'ga pe.

*Satanás'ga omongo te'varuhu pota Jesus'ga
(Mateus 4.1-11; Lucas 4.1-13)*

¹² Igwete Tupana'ga ra'uva Jesus'ga rerohoi on-gae'ŷi me. ¹³ Quarenta ga kiri pevo. A'ea rupi Sa-tanás'ga – ga ko anhaġa ruvihavuhu'ga Tupana'ga arōe'ŷve'ga – a'ea rupi ga rekoi Jesus'ga pavēi ga mongote'varuhupota novġa. Mbatara onharōva'ea pevo u. Igwete yvagipeve'ġa Tupana'gapyrive'ġa Jesus'ga pokopokogi imondovo mbatara ga pe.

*Jesus'ga ombuhuruka pira mboaharava'ea oji-
heva'ero
(Mateus 4.12-22; Lucas 4.14-15; 5.1-11)*

¹⁴ Ga João Batis-tava'ea mongirē cadeia pype Jesus'ga hoi Galiléiapeve'ġa gwyrri pe. Igwete ga imombe'ui ġa pe pyryva'ea Tupana'ga remi-mombe'ua. ¹⁵ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Kiroġwe Tupana'ga ei pe me toko ti ġa jireheva'ero javo, ei Jesus'ga. Pepohi ti pejikote'varuhua hugwi imombiga, ei ga ġa pe. Perovia ti pyryva'ea Tupana'ga mombe'ua pejikovo garemimbotarimova'ea rehe. A'ero po

ti ga rekoi penduvihavuhuhetero pe mongovo onhi'iğa rupi nehẽ, ei Jesus'ga ęa pe.

¹⁶ Aerẽ Jesus'ga hoi ypiahua rembeyvyri Galilíapeve'ęa gwyri pe. Igwete ga Simão'ga repiagi gareki'yra'ga no André'ga. Pira mboahava ęa omombo ypiahua pype. A'ereki ęa pira mboaharamo. ¹⁷ Igwete Jesus'ga ei ęa pe:

—Pejijo ji rupi nhiremimbo'eharamo, ei ga ęa pe. A'ero po ti pe ji mombe'ui ojipe'ęa pe nehẽ no, ei Jesus'ga. Pira pe peru kiroęwe jipi. Ji pe mbo'erame po ti pe ojipe'ęa nderuri ji pyri nehẽ toko ti ęa Jesus'ga nhi'iğa rupi javo nehẽ, ei Jesus'ga ęa pe.

¹⁸ Nambegwei Simão'ęa hejari pira mboahava a'ero Jesus'ga rupi ogwovo garemimbo'eharamo okovo.

¹⁹ Hehemo Jesus'ga hoi ęa ndepiaga Zebedeu'ga ra'yra'ęa Tiagova'ea João'ga no. Ombojoapyapy ko ęa pira mboahava oyhara pype. ²⁰ Ga ndepiagame Jesus'ga onhi'iğa mondoi ęa pe.

—Pejijo ji rupi nhiremimbo'eharamo, ei ga ęa pe.

Igwete ęa uva'ga rejari yhara pype oporavykyhara'ęa ndeheve Jesus'ga rupi ogwovo gareheva'ero.

*Jesus'ga ombojipe'a anhaęa ahe hugwi
(Lucas 4.31-37)*

²¹ Igwete Jesus'ęa hoi cidade de Cafarnaum me. Judeus'ęa poravykye'yma rupi sábadu rupi Jesus'ga hoi judeus'ęa mbo'eavo Tupana'ga nhi'iğa rehe ęajatykahava pype. ²² Igwete ęa nhimomby'ai ombo'ea repiaga upa. A'ereki

judeus'ga mbo'ehara'ga atyvi ga ġa mbo'ei. Ga hete okwaha Tupana'ga nhi'iġa oakaġi pe.

²³ Nanime ga ruri ġajatykahava pype – kiroki ga anhaġa opojyka ga. A'ea rembipojykaro ġwaramo ga onhi'iġa mondo Jesus'ga pe.

²⁴ —Jesus, maranuhūrame nde ore avykyuhui? ei ga. Ore mombapava nde ruri naerū? ei ga. Orokwaha hete ndehe. Nde ko pyryheteva'ero ereko Tupana'ga remimbuhurukaramo, ei ga Jesus'ga pe Nazarépeve'ga pe.

²⁵ A'ero Jesus'ga nhi'iġahyi jupe terenhi'iġi javo. —Ejipe'a ga hugwi, ei Jesus'ga jupe.

²⁶ A'ero anhaġa ga moġwyġwymahyi ohapukaita ojipe'avo ga hugwi. Anhaġa jipe'aramo ga hugwi ga pyryhetero a'ero.

²⁷ Igwete pevove'ga nhimomby'apavi Jesus'ga rehe upa. Igwete ġa ei ojohupe:

—Maraġatu? ei ġa. Hajiheva'ea rehe ga nhande mbo'ei, ei ġa. Okwaha hete ga okovo. Ga erame anhaġa vehevi ġwendu katu ga, ei ġa ojohupe.

²⁸ Kotihī ġa Jesus'ga mombe'umbe'ui ġa pe nhaporemo ojigwyri pe Galiléia pe.

Jesus'ga omombi ahetetirūa

(Mateus 8.14-17; Lucas 4.38-41)

²⁹ Igwete Jesus'ga hoi ġajatykahava hugwi. Tiagova'ea oho ġa ndupi no João'ga pavēi. Igwete ġa jogwerohoi ojogwerovahema Simão'ga ronga pe. Pevo Simão'ga ruvi André'ga pavēi. ³⁰ Kotihī ġa hēa mombe'ui Jesus'ga pe Simão'ga rembirekohēa yhēa. Onhino hēa upa. A'ereki o'a hete hēa rehe. Igwete ġa hēa mombe'ui Jesus'ga pe. ³¹ Igwete ga hoi hēa popyhyga hēa mbovyā hēa mopo'ama.

Omombi pa ga karugwara hēa hugwi. A'ero hēa hoi herua mbatera ġa pe to'u ġa javo.

³²⁻³³ Kwara hoa rupi cidadepeve'ġa jogwerupavi onga pe Jesus'ga pyri. Gwerugweru ġa ga pyri anhaġa rembipojykahara'ġa Diabo'gapyriva'ea rembipojykahara'ġa. Itetirūave'ġa ġa gwerugweru pa ġa noġa Jesus'ga pyri no. ³⁴ Igwete Jesus'ga imombigi ġatetirūa joparaparava ġa hugwi. He'yjuhuva'ea anhaġa ga imbojipe'ai ġa hugwi. Igwete ga nomonhi'iġukari anhaġa onhimombe'uukare'yma jupe. A'ereki a'ea okwaha ga Tupana'ga remimbuhurukara'ga javo ga pe.

*Jesus'ga omombe'u pyryva'ea ojipeva'ea pe
(Lucas 4.42-44)*

³⁵ Ko'eġatue'yma rupi Jesus'ga vyri ogwovo. Ga tehe oho cidade hugwi. Pevo ga nhi'inhi'iġi Tupana'ga pe. ³⁶ Aerē Simão'ga hoi Jesus'ga reka onhipavēive'ġa pavēi. ³⁷ Ga repiagame ġa ei ga pe: —Cidadepeve'ġa nhaporemo nde reka okovo novīa, ei ġa.

³⁸ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Akwaha hete ji novīa, ei ga. Emo ojipe'ipe'i pe ira'agweva'e pe po ti nhande xaho hamo. Tamombe'u ti Tupana'ga nhi'iġa pevove'ġa pe no, ei ga. A'ereki a'ea rehe ji ajo yvya koty, ei ga ġa pe.

³⁹ A'ero ga imbojoapiapi ogwovo cidades pe Galilíapeve'ġa gwyrā rupi imombe'gwovo ġajatykahava pype. Igwete ga anhaġa mbojipe'ape'ai ġa hugwi imondovouka.

*Jesus'ga omoka'ē ahejagwa
(Mateus 8.1-4; Lucas 5.12-16)*

40 Aerẽ ga ruri Jesus'ga pyri ijaijauhuve'ga. Igwete ga renypy'andurugi Jesus'ga pyri jihoheva'ero ji poko javo ga pe.

—Jesus, ei ga. Nde eremoka'ẽ kwaha jijagwa ji hugwi. Po nde imoka'ẽpotari, a'ero po ti nde imoka'ẽi nehẽ, ei ga Jesus'ga pe.

41 Iporia'i hete ga Jesus'ga pe. Nurã Jesus'ga jipoapyhoi opokoga ga rehe.

—Apota ji, ei ga ga pe. Eka'ẽ ga hugwi! ei ga a'ero jupe.

42 Kotihĩ gajagwa ika'embavi ga hugwi.
43-44 Igwete Jesus'ga ea'hyi ga pe:

—Ehendu tuhẽ ti nhinhi'ĩga, ei ga. Tere-mombe'uuhui ti ġa pe ndejagwa moka'ẽagwera. Heregwovo kiro ejipiuka mbatera kwava'ẽhara'ga pe, ei Jesus'ga ga pe. Moisésva'ea e'i po rimba'e: “Ika'ẽrame pe hugwi ti pemondo mbatepyryva ikwava'ẽhara'ga pe tokwava'ẽ ti ga Tupana'ga pe a'ero nehẽ,” ei ahe, ei Jesus'ga ga pe. Enhi'ĩpo'ru ti ahe a'ero. Emondo ti mbatera ikwava'ẽhara'ga pe tokwaha pa ti ġa ndejagwa moka'ẽagwera, ei ga. Heregwovo kiro a'ero, ei Jesus'ga ga pe.

45 Ohorame ga imombe'umbe'ui reki ojipe'ģa pe Jesus'ga omoka'ẽ jijagwa ji hugwi javo. Nurã Jesus'ga ndohoa'javi cidades pe ġandovaki. Ongae'ỹi me ga hoi okovo a'ero tonhimono'ono'oġyme ġa ji rehe javo. Emo ġa ohoho reki pevo ga pyri ocidades hugwi nhapremo.

2

*Jesus'ga omopo'ã nomyiva'ea
(Mateus 9.1-8; Lucas 5.17-26)*

¹ Aerẽ Jesus'ga jivyra'javi cidade de Cafarnaum me.

—Jesus'ga ko pevo u onga pe, ei ģa ga mombe'gwovo.

² Igwete ģa jatykai onhimongyavo ga pyri. Tegwete reki ģandupava onga pype. Tegwete ģanduva jurukwara pyri no. A'ereki ģa he'yjuhu hete ua ga pyri. Igwete Jesus'ga imombe'umbe'ui Tupana'ga nhi'iġa ģa pe.

³ Igwete ģa nomyive'ga reruri ga pyri novĩa. Quatro ko ģa ojopokopokoga ga rehe ga rerua. ⁴ Tegwete reki garerohohava Jesus'ga ypyvo he'yjuhuve'ģa mbytera rupi. Nurã ģa ga reruri ga rerojiupia onga arimo iperehuva'ea arimo ipe'ape'avo tujuga apopyra Jesus'ga rehei katu. Ik-wara rupi ģa ga mbojyvi ga mbuhua Jesus'ga pyri a'ero gakupeupava reheve. ⁵ Hepiagame ģajikoga ojihe Jesus'ga ei nomyive'ga pe:

—Amombo ji nderekote'varuhua nde hugwi.

⁶ Gwino ģa neni upa judeus'ģa mbo'ehara'ģa – kiroki ģa ombo'embo'e ģa Moisésva'ea remimbo'eagwera rehe. Jesus'ga nhi'iġa renduvame ģa ei oyvyteri pe: ⁷ “Maranuhũrame ga euhui poa?” ei ģa. “Onhimongouhu ga Tupana'ga'java'ero. A'ereki Tupana'ga jate omombo aherekote'varuhua,” ei ģa oyvyteri pe.

⁸ Kotihĩ Jesus'ga ikwahavi oyvyteri pe ģandeaporoģita. Igwete ga ei ģa pe:

—Maranuhũrame pe ndeaporoģitate'varuhuro pejjupa? ei ga ģa pe. ⁹ A'e ko ji ga pe ko: “Amombo

ji nderekote'varuhua nde hugwi.” Emo pe ndapehepiagi aherekote'varuhua mombora. A'ero pe ndaperoviari jipopoakara, ei ga ġa pe. Po ji ei ga pe: “Epo'ã, epyhy ejikupeupava herogwovo”, a'ero po ti pe ga repiagi herohorame nehẽ. A'ero po ti pe jipopoakara heroviari nehẽ, ei ga ġa pe. ¹⁰ Tupana'ga ji mbuhuruka yvya koty, ei Jesus'ga. Gaha omomboruka ji ve aherekote'varuhua ahe hugwi, ei ga ġa pe. Amopo'ã ti ji nomyive'ga kiro a'ero nehẽ tapekwaha ti jipopoakara nehẽ. A'ero po ti pe ei nehẽ: “Tupana'ga ombuhuruka tuhẽ Jesus'ga avo yvya koty,” ei ga. Nurã ji ei kiro ga pe, ei ga.

¹¹ —Nde ve ji ei, ei Jesus'ga nomyive'ga pe. Epo'ã. Epyhy ekupeupava herogwovo enhonga pe, ei Jesus'ga ga pe.

¹² Gandovaki ga po'aġatui a'ero ipyhyga okupeupava herokwava. Ga repiagame ġa nhi-momby'apavi. Igwete ġa ei:

—Pyry hete ko Tupana'ga. Pyry hete ko ga. Ymyagwera jate ko nhande ndihepiagangavi nanongara, ei ġa ojohupe.

Jesus'ga omongo Leviva'ea ojiheva'ero
(Mateus 9.9-13; Lucas 5.27-32)

¹³ Aerẽ Jesus'ga hoa'javi ypihua rembeyvyri. A'ero he'yjuhuve'ġa jatykai ogwovo ga pyri. Igwete ga ġa mbo'ei Tupana'ga nhi'ġa rehe.

¹⁴ Hehemo ga hoi. Igwete ga Levi'ga repiagi. Ga ko Alfeu'ga ra'yra'ga. Itambere'ia ryrua pype Levi'ga reni. A'ereki ga omono'õ itambere'ia ipyhyga pevove'ġa hugwi tamondo ti governo pe javo. Igwete Jesus'ga ga repiagi javo ga pe.

—Herejo ji rupi nhiremimbo'eharamo, ei ga Levi'ga pe.

Igwete ga po'ami ogwovo Jesus'ga rupi garemimbo'eharamo.

¹⁵ Aerẽ Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa nderohoi Levi'ga ronga pe. Igwete ġa i'ui he'yjuhuve'ġa pavẽi. A'ereki he'yjuhu ġa okovo Jesus'ga pyri jipi itambere'ia mono'õhara'ġa. Ġahã oko ga pyri no – kiroki ġa pe ojipe'ġa e'i ite'varuhu ġa javo. A'ereki ġa nohendukatupavi Moisésva'ea remimbo'eagwera jipi. ¹⁶ Igwete Jesus'ġa i'ui ġa pavẽi. A'ero judeus'ġa mbo'ehara'ġa nduri no. Ga ko fariseus'ġa. Ga e'i tihendu katu pa Moisésva'ea remimbo'eagwera javo novĩa. A'ero ġa nduri Jesus'ġa ndepiaga ġa i'urame jara'ġa pavẽi. Nurã ġa ei Jesus'ga remimbo'ehara'ġa pe:

—Maranuhũrame Jesus'ga jihe'aruhui itambere'ia mono'õhara'ġa ndehe okote'varuhuve'ġa ndehe no i'gwovo ġa pavẽi, ei ġa Jesus'ga remimbo'ehara'ġa pe.

¹⁷ Henduvame ġanhi'i'ġa ojihe Jesus'ga ei javo ġa pe:

—Tamombe'u katu ti pe me a'ero jijihe'ara nanongara'ġa ndehe, ei ga. Ji ko ahepohanohara'ga ja, ei ga. Kiroki ġa e'i ojive: “Nanhitetirũi ji” – ġahã ahepohanohara'ga ndopokogi ġa pohanog'e'yma. Kiroki ġa e'i ojive: “Nhitetirũa ji” – ġahã ahepohanohara'ga ġa pokogi ġa pohanoga. Na jitehe ji okote'varuhuve'ġa pokogi jijihe'a ġa ndehe topohi ti ġa okote'varuhua hugwi javo, ei Jesus'ga ġa pe. A'ereki a'ea rehe ji ajo yvya koty tapoko ti ġa javo – kiroki ġa e'i ojive: “Ako te'varuhu ji. Marã po ti ji ve a'ero nehẽ?” ei

ga. Ojipe'ġa pyri rŭi ji ajo javo – kiroki ġa e'i ojive: “Jipyry hete ji,” ei Jesus'ga.

*Ndo'ui ahe mbatera xanhi'ĩ Tupana'ga pe javo
(Mateus 9.14-17; Lucas 5.33-39)*

¹⁸ Aerē ojipe'ġa nduri Jesus'ga pyri xa'e ti ga pe javo. A'ereki João Batistava'ea remimbo'ehara'ġa, amoamome ġa ei ojohupe: “Ti'uyme ti mbatera xanhi'inhi'ĩ Tupana'ga pe javo,” ei ġa. Fariseus'ġa na jitehe amoamome ġa ei xanhi'ĩ Tupana'ga pe i'ue'yma javo. Igwete ojipe'ġa nduri Jesus'ga pyri javo ga pe.

–Ndo'ui ko João Batista'ga remimbo'ehara'ġa xanhi'ĩ Tupana'ga pe javo, ei ġa. Fariseus'ġa nemimbo'ehara'ġa na jitehe ndo'ui mbatera onhi'ġa ga pe. Neremimbo'ehara'ġa ki a'e te o'uo'u mbatera jipi, ei ġa. Maraname nanuhũ ġa ndekoi a'ero naerũ jara'ġa atyvi? ei ġa Jesus'ga pe.

¹⁹ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

–Nhiremimbo'ehara'ġa ko ġa javijitehe – kiroki ġa oko hēarembirekoruama'ga pavēi, ei ga. Gapavēive'ġa ko o'u tuhē mbatera gworygworyvamo ga pavēi okovo ġwaramo, ei ga ġa pe. Nhiremimbo'ehara'ġa na jitehe a'ero.

²⁰ Ga ko o'u ji pavēi okovo ġwaramo, ei Jesus'ga ġa pe. Aerē po ti okote'varuhuve'ġa ji rerohoi ġa hugwi nehē. A'ea rupi po ti ġa ndo'ui mbatera nehē no ovy'are'yma ġwaramo, ei ga ġa pe.

²¹ Igwete Jesus'ga ei no:

–Tamombe'u ti pe me ojipea ojo'java'ea no. Po ahe oapokatua'ja pota tapy'ynhapirymyana, nomondoi po ahe tapy'ynhapirapyahua ndotyryrygiva'ea itararagagwera rehe imboja,

ei ga. Kia pyvõ imbojarame po jikiy ymyahũva'ea hugwi ityryrygame. A'ero po ijovaja'rokatui, ei Jesus'ga ġa pe.

²²—Irũa tamombe'u pe me no, ei Jesus'ga. Vinho aporame ahe nonhaġi hyruymyana pype mbiara pirymyana pype tireko katu javo. A'ereki vinhopyahua ombotyjutyjui ovuvua, ei ga. Inhaġame mbiara pirymyana pype vinhopyahua vuvuvu-vuri a'ero imombuga ipira otururupava jugwi. Onhimomby hete a'ero. Ombote'varuhu mbiara pira no, ei ga ġa pe. Ipiyahua pype reki ahe onha vinhopyahua a'ero, ei ga ġa pe.

Gwemimbo'ea pe Jesus'ga ei a'ea. A'ereki garemimombe'ua ndojihe'ari ġanamonhava'ea remimombe'uagwera rehe.

*Nahanahã ti ġa toko sãbado rupi, ei Jesus'ga
(Mateus 12.1-8; Lucas 6.1-5)*

²³ Aerẽ judeus'ġa poravykye'yma rupi sãbado rupi Jesus'ġa hoi pea rupi ogwovo. Igwete ġa hoi kopytera rupi ogwovo. Ohorame garemimbo'ehara'ġa ika'mbika'mbigi trigo i'gwovo. ²⁴ A'ero fariseus'ġa ei Jesus'ga pe:

—Ehepia ġa, ei ġa. Moisésva'ea e'i ikwatija nhande ve hako: “Sãbado rupi nhande ndiaporavykyi hamo,” ei ahe, ei ġa. Maranuhũrame ġa trigo ika'mbika'mbigi sãbado rupi naerũ Moisésva'ea remimbo'eagwera rendukatue'yma naerũ? ei ġa Jesus'ga pe.

²⁵⁻²⁶ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Tupana'ga rembikwatijarukara onhi'ĩ pe me novã Daviva'ea mombe'gwovo, ei ga. Ymyahũ ko Daviva'ea hoi Tupana'ga rongga pype tenda pype

hako. A'ea pype ikwava'ēhara'ġa ono pão imondovo Tupana'ga pe jipi, ei ga. Ikwava'ēhara'ġa jate po o'u a'ea hamo. “Ojipe'ġa po to'uyme hamo,” e'i ikwatijara novĭa Tupana'ga nhi'ġa mombe'gwovo, ei Jesus'ga. Igwete Daviva'ea hoi Tupana'ga rongga pype. Ahe ndogwerekoi mbatera ojive. Ahepavēiva'ea ndogwerekoi no. Nurã ty'ara ahe jukai, ei ga ġa pe. A'ero Abiatarva'ea ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhuaġwamava'ea ahe imondoi akoja Daviva'ea pe to'u ti ga javo. Igwete Daviva'ea i'ui hako imondovo onhipavēiva'ea pe hako, ei Jesus'ga ġa pe. Tupana'ga nde'i reki Daviva'ea pe hako: “Pe napehendukatui nhinhi'ġa i'gwovo.” Ga nde'iahyi ahe ve, ei Jesus'ga. Oro pe, ei ga, maranuhūrame pe euhui nhiremimbo'ehara'ġa pe naerũ? ei ga fariseus'ġa pe.

²⁷ Igwete Jesus'ga ei ġa pe no:

—Tupana'ga nde'i hako: “Kiro po ti ji vyvakytyve'ġa apoi tokwaku ti ġa sábadu javo.” A'ea ga nde'i, ei Jesus'ga. Nahã ga ei reki hako: “Kiro po ti ji sábadu apoi ġa pe tipokapa pi ti ġa javo,” ei ga ġa pe. ²⁸ Tupana'ga ji mbuhuruka yvya koty, ei ga. Nurã jiji a'e nahanahã ti ġa toko javo. Sábado pe vehevi ji ei no nahã ti ġa toko a'ea rupi javo, ei Jesus'ga ġa pe.

3

Iponhimamava'ea

(Mateus 12.9-14; Lucas 6.6-11)

¹ Aerē Jesus'ga hoa'javi ġajatykahava pype. Pevo ga rekoi iponhimamave'ga. ² Igwete

fariseus'ğa Jesus'ga repiahetei timbotegwete ga javo.

—Kiro sábado, ei ğa ojohupe. Mara'ngu po ti ga gapoa mbokatua'java nehē kiro nhandeporavykye'yama rupi? ei ğa. Gapoa mbokatua'javame po ti nhande ei ga pe: “Nerehendukatui nde Moisésva'ea remimbo'eagwera,” xa'e ti ga pe, ei ğa ojohupe.

³ Igwete Jesus'ga ei iponhimamave'ga pe:

—Epo'ã ejoa ğapytera rupi.

⁴ Jara'ğa pe Jesus'ga ei:

—Pe'ji ti ji ve. Marã po nhande rekoi nhandeporavykye'yama rupi hamo? Gara Moisésva'ea ei nhandeporavykye'yama mombe'gwovo sábado mombe'gwovo po rimba'e naerũ? ei ga. E'i po ahe naerũ: “Timbote'varuhu ti ojipe'ğa pe sábado rupi hamo”? A'ea po ahe ei naerũ? Pe'ji katu ti ji ve a'ero, ei Jesus'ga ğa pe. “Timombyry ti ğa pe a'ea rupi hamo.” A'ea ahe ei po rimba'e? ei ga. Gara Moisésva'ea ei sábado mombe'gwovo naerũ? “Tijuka ti ğa a'ea rupi hamo.” A'ea po ahe ei naerũ? Pe'ji katu ti ji ve a'ero, ei ga ğa pe. “Timomanoukaryme ti ğa a'ea rupi hamo,” e po ahe? ei Jesus'ga ğa pe.

Igwete ğa nonhi'iğa'javi ga pe. ⁵ A'ero Jesus'ga ğa ndepiapavi onhimonha'ngavo. Okoveveuhu ga ğa ndehe. A'ereki ğa noangarihu ojipe'ğa porogwetyge'yama. Igwete ga ei iponhimamave'ga pe:

—Epyho epoa.

A'ero ga jipoapyhokatui. A'ereki gapoa ikatua'ja ga Jesus'ga nhi'ipo'rurame. ⁶ Igwete ğa ěi fariseus'ğa. Kotihĩ ğa Herodes'gareheve'ğa monhi'inhi'iği a'ero. Igwete ğa ei:

—Maranuhũ po ti nhande Jesus'ga jukaukaruhui nehẽ? ei ġa ojojupe.

Oho pa ahe Jesus'ga pyri

⁷ Igwete Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa ndero-hoi ypiahua rembe'yi pe. He'yjuhu hete ġa ua ga pyri ojigwyrara hugwi. Galiléia hugwi ġa ndupavi Judéia hugwi no Iduméia hugwi no. ⁸ Cidade de Jerusalém hugwi ġa nduri no. Rio Jordão kikoty aherovaja hugwi ġa nduri Jesus'ga pyri no. Cidadepyrive'ġa uhu pa no Tiropy-rive'ġa Sidompyrive'ġa. A'ereki ġa ġwendu ġa imombe'urame Jesus'ga rembiapoa ahemonhi-momby'ava'ea. A'ero ġa ndupavi ga pyri onhi-mongyavo. ⁹⁻¹⁰ Igwete ga imombimombigi karug-wara he'yjuhuve'ġa hugwi. Nurã itetirũave'ġa Jesus'ga mbotymbotyvahivi tomombi ti ga ji hugwi javo. Nurã Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Peru ti yhara ji ve. Ta'a ti ipype ġa hugwi tanhimbotymbotyvahyyme ti ġa onhimongyavo, ei ga ġa pe.

¹¹ Igwete ġa nduri jipi - kiroki ġa anhaġa opojoyka ġa. Jesus'ga repiagame ġa neny'andurugi ga pyri o'eahyavo nde ko Tupana'ga ra'yramo javo. ¹² A'ero ga nhi'iġahyi ġa pe tanhimombe'uyme ti ġa javo.

*Jesus'ga omo'emo'ẽ dozeva'ea onhimoirũharamo
(Mateus 10.1-4; Lucas 6.12-16)*

¹³ Aerẽ Jesus'ga jupiri vytyruhua rupi ogwovo. Igwete ga ġa mbuhurukari ojipyri ġwemimbotarimo. ¹⁴ Doze ko ġa, ga ġa mo'emo'ẽi ojiheva'ero. (Nhimoirũhara ei ga ġa pe.) A'ero ga ei ġa pe:

—Topomondo ti imombe'gwovouka nhinhi'ğa ojipe'ğa pe nehẽ. ¹⁵ Tambojipe'auka ti ji pe me anhağa Diabo'gapyriva'ea ға hugwi nehẽ, ei ға ға pe.

¹⁶⁻¹⁹ Dozeve'ğa ko: Simão'ga, Tiagova'ea, aheirũ'ga João'ga, André'ga, Filipe'ga, Bartolomeu'ga, Mateus'ga, Tomé'ga, Tiago'ga – kiroki ға Alfeu'ga ra'yra'ga – Tadeu'ga, Simão Zelote'ga, Judas Iscariotes'ga – ға ko aerẽ omondouka Jesus'ga ga'arõe'ÿve'ğa po pe ға pyhygauka. Gahã Jesus'ga omo'emo'ẽ ғwemimbo'eharamo dozeve'ğa. Ojipea Jesus'ga ono Simão'ga rehe. Pedro Jesus'ga ono ға rehe. Tiagova'ea ko Zebedeu'ga ra'yrava'ea João'ga pavẽi. Ojipea Jesus'ga ono ға ndehe ғanderaramo Boanerges. Boanerges pe nhande ei: Ga ko tupanarağa ja.

*Belzebu'ga opojyka Jesus'ga, e'i tehe ahe
(Mateus 12.22-32; Lucas 11.14-23; 12.10)*

²⁰ Igwete Jesus'ga ғwemimbo'ehara'ğa nderohoi onga pe. Kiro he'yjuhuve'ğa jatykai ға pyri a'ero. Ndo'uukari ға mbatera Jesus'ğa pe u'ua ға pyri.

²¹ Ikwahavame Jesus'ga re'yja'ğa hoi ға pyri. Igwete ға ei:

—Tipyhy ti Jesus'ga rerogwovo ға hugwi. A'ereki ға'akağa mbipehu kiro ovuhu, e'i tehe ға Jesus'ga pe.

²² Igwete judeus'ğa mbo'ehara'ğa ei – kiroki ға u Jerusalém hugwi – igwete ға ei ojohupe:

—Belzebu'ga opojyka Jesus'ga ojive, e'i tehe ға. Nurã Jesus'ga ombojipe'auka anhağa ға hugwi, ei ға. A'ereki Belzebu'ga anhağa ruvihavuhuro.

A'ero ga anhağa mbojipe'aukari Jesus'ga pe, e'i tehe ğa ojohupe.

Satanás'ga pe ğa ei Belzebu'ga. Diabo'ga ei ğa ga pe no.

²³ A'ero Jesus'ga ğa mbuhurukari ojipyri judeus'ğa mbo'ehara'ğa. Igwete ga imombe'umbe'ui ojo'java'ea ğa pe.

—Mbipehu reki pendeaporoğita, ei ga ğa pe. Satanás'ga ndajipojykai tuhē jihi. Satanás'ga ğa pojykarame ojive nombojipe'aukari ğa pe ojipyri'ea. A'ereki ga nombojogwayvayvari reki ojiheve'ğa, ei Jesus'ga ğa pe. ²⁴ Tamombe'u ti ojo'java'ea pe me a'ero, ei ga. Po ğagwyriveve'ğa ojogwayvayva hete, a'ero po ğa nhombojipe'apavi ojohugwi. ²⁵ Po ongapypeve'ğa ojogwayvayva, a'ero po ğa nhombojipe'apavi ojohugwi no. ²⁶ Po Satanás'ga ojipyri'ea mbojogwayvayva hamo, a'ero po gapyriva'ea nhombojipe'apavi ojohugwi, ei ga. A'ero po Satanás'ga ndogwerekoa'javi ojiheve'ğa. Ndokoa'javi po ga huvihavamo a'ero, ei Jesus'ga ğa pe. Na rui reki Satanás'ga rekoi, a'e ji, ei ga. Ga nombojogwayvayvari ojipyri'ea. Ga rui reki ombojipe'auka ji ve anhağa ojipe'ğa hugwi a'ero, ei ga ğa pe.

²⁷ Igwete Jesus'ga ei no:

—Ojipe'ğa ndoki ipopoakave'ga rongga pype gambatera rerogwovo ga hugwi. Gahoheve'ga jate oki ipype opopoakahetero ğwaramo. Igwete ga ga kwana'ei gambatera ipe'avo herogwovo ga hugwi, ei ga ğa pe.

Nahã Jesus'ga ei ğa pe jihi ko Satanás'ga hohe gapyriva'ea mbojipe'avo javo.

²⁸⁻³⁰ Igwete ga ei ğa pe:

—“Anhağa opojyka ga ojive,” pe'euhu tehe pe ji ve, ei ga javo ğa pe. Nurã ti ji ei pe me imombe'ukatuavo: Tupana'ga po ti omombo pa ahe hugwi aherekote'varuhuparavuhua. Ombotegwetea vehevi po ti Tupana'ga omombo pa ahe hugwi, ei ga. Emo gwa'uva mbotegwetea po ti Tupana'ga nomombori tuhẽ ahe hugwi. A'ea ndojihyva'javi ahe hugwi avuirama, ei ga ğa pe.

Jesus'ga re'yjava'ea

(Mateus 12.46-50; Lucas 8.19-21)

³¹⁻³² Kiro ğa vahemi a'ero Jesus'ga yhẽa gareki'yra'ğa pavẽi. Okari pe ğa pytai o'ama. A'ereki he'yjuhuve'ğa u ga pyri oapyapyga. Igwete Jesus'ga re'yja'ğa imondoi onhi'iga ga pe tuhu ti ga ore pyri javo. A'ero ğa imombe'ui ga pe:

—Jesus, okari pe ğa ndekoi neyhẽa neirũ'ğa pavẽi. “Tuhu ga ore pyri,” ei ğa nde ve, ei ğa ga pe.

³³ Igwete Jesus'ga ei ğa pe:

—Marãve'ğa pe ji ei naerũ nhii'ğa nhii'ğa?

³⁴ Gweroapyve'ğa ndepiagame ga ei ğa pe a'ero:

—Agwa reki ğa nhii'ğa nhii'ğa, ei ga. ³⁵ Kiroki ğa oko Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe – ğa pe ji ei nhii'ğa nhirendyra'ğa. Nhii'ğa a'e ji ğa pe, ei Jesus'ga ğa pe.

4

Ha'ynha mohãihara'ga

(Mateus 13.1-9; Lucas 8.4-8)

¹ Aerẽ Jesus'ga ğa mbo'ea'javi ypihua rembe'yi pe. He'yjuhu ğa ojatykavo ga pyri yembe'yi pe onhimongyavo. Nurã ga avi yhara pype oina imoanha'ndiavouka tohendu pa ti ğa

nhinhi'igã javo. ² Igwete ga ġa mbo'ea'javi imombe'gwombe'gwovo ojo'java'ea ġa pe.

³ –Pehendu ti, ei ga. Imohãihara'ga gweroho ha'ynha ko pe imohaina ityma, ei ga. ⁴ Imohãirame mokonhete indurugi pea rembeyvura rupi. Igwete gwyrã'ia ruri imokokona jupava, ei ga imombe'gwovo ġa pe.

⁵ –Jara onduru yja rehe, ei ga. Xunhi reki yja ita arimo. Kotihĩ henhunhamo a'ero novãa. A'ereki nianami yja. ⁶ Emo kwarahyahivame ombokai imonhymbava hohova. Garemity'mbia ipavi a'ero onhimomiranama'jave'yma. A'ereki hapoa ndokihetei yvya pype, ei ga imombe'gwovo.

⁷ –Jara onduru nhungwava ra'ynha pyteri pe hatãiva'ea ra'ynha pyteri pe. Igwete ga'apoa ha'ynha henhunhamo nhungwava ra'ynha pavẽi. Igwete nhungwava nhambyguhui garemityma herekovo imonhimomboakare'yma. Igwete ndi'ai upa, ei ga ġa pe.

⁸ –Jara reki onduru vykatua rehe. A'ea henhunhamo onhimomboaka gworyvamo. O'arame he'ye'yi ha'ynha trinta ahara pype. Jara pype koji'i tehe ha'ynha sessenta. Jara pype ha'ynha he'yjuhuro cem ipype, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

⁹ Peapyakwa pe. Pehendu katu ti ji'ea a'ero, ei ga ġa pe.

*Jesus'ga omombe'u morogita
(Mateus 13.10-23; Lucas 8.9-15)*

¹⁰ Garenduhara'ġa horame ga hugwi gapavẽive'ġa nhi'igã ga pe dozeve'ġa pavẽi. Igwete ġa ei ga pe:

—Gara pe nde ei poro moroĝita mombe'gwovo ore ve? ei ĝa. A'ereki ore ndorokwahavi a'ea, ei ĝa ga pe.

¹¹ Igwete Jesus'ga ei ĝa pe:

—Amombe'u katu ji kiro pe me. A'ereki Tupana'ga opota penembikwahava, ei Jesus'ga ĝa pe. Okwahavuka ga pe me onhimiva'ea nahã po ti ji rekoi ojiheve'ĝa nduvihavamo nehẽ javo, ei ga ĝa pe. Pe me jate ga okwahavuka nanongara. Ga ki a'e te - kiroki ĝa ndokoi gareheva'ero - ĝa pe ji amombe'u ojo'java'ea ikwahavukare'yma ĝa pe, ei ga ĝa pe. ¹² Ojo'java'ea ji amombe'u ĝa pe a'ero “tonhimombaragwahavyme ti ĝa hepiepiagame. Tokwahavyme ti ĝa henduenduvame.

A'ereki ĝa ndogwerojijyipotari gweaporoĝita.

Nomomborukapotari ĝa Tupana'ga pe okote'varuhua”, ei ga ĝa pe.

¹³ Igwete Jesus'ga ei ĝa pe no:

—Ndapekwahavi pe ji imombe'urame pe me garemitymagwera? Marã po ti pe ikwahapavi ojo'java'ea naerũ? ei ga. ¹⁴ Tamombe'u katu ti kiro itymagwera pe me a'ero, ei Jesus'ga ĝa pe.

—Kiroki ga omombe'u Tupana'ga - ga ko ha'yinha mohãihara'ga ja, ei ga. ¹⁵ Mokonhete'i ha'yinha onduru pehea rembeyvyri. Igwete gwya'ia imokokombavi ha'yinha imohãirame, ei ga. Na jitehe ojipe'ĝa henduvame Tupana'ga mombe'ua Satanás'ga imoka'nhymbavi a'ea ĝa hugwi, ei ga imombe'gwovo ĝa pe.

¹⁶ —Jara ha'yinha onduru yja rehe ita arimo. Nurã ĝwenhunhame kotihĩ nonhimomiranami, ei ga. Na jitehe ojipe'ĝa henduvi Tupana'ga mombe'ua kotihĩ gworygworyvamo hehe novãa.

17 Gwendu katu na'ẽ ġa gamombe'ua novĩa. Aerẽ ojipe'ġa imbohahyukari ġa pe ġa ndekoro ġwaramo Tupana'ga mombe'ua rupi, ei ga. Hahyrame ġa pe ġa nonhimomiranama'javi a'ero kotihĩ opohia Tupana'ga mombe'ua hugwi. A'ereki gamombe'ua ndokikatui ġayvyteri pe, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

18 –Jara onduru nhungwava ra'yinha pyteri pe hatĩava'ea ra'yinha pyteri pe – a'ea oambyguhu garemityma imonhimomboakare'yma, ei ga. Na jitehe ojipe'ġa henduna'ẽi Tupana'ga mombe'ua novĩa. 19 Aerẽ ġapy'a rekotehei. A'ereki ġa nhaġataruhu ojihe marã po ti ji ve nehẽ javo, ei ga. Igwete ġa nhimoandyandyi itambere'ia potaruhuavo a'ea po ti ji mbohoryhetei nehẽ javo tehe. Igwete ġa ipotaparavuhui mbatera, ei ga. Hatĩava'ea oamby imohãihara'ga remityma. A'ero ndi'ai, ei ga. Na jitehe ġanemimbotaruhua nohenduva'javukari ġa pe Tupana'ga mombe'ua. A'ero ġa ndokoi gamombe'ua rupi okokatue'yma ojipe'ġa pe japoe'yma pyryva'ea, ei ga imombe'gwovo ġa pe.

20 –Jara onduru vvykatua rehe ġwenhukaturo gworygworyvamo, ei ga. Na jitehe jara'ġa henduvi Tupana'ga mombe'ua herovia tuhẽ okokat-uavo, ei ga. Jara'ġa oapo hete pyryva'ea a'ero. Jara'ġa koji'i ġa oapo pyryva'ea. Jara'ġa koji'iete'i ġa oapoapo pyryheteva'ea jipi okokatuavo, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

*A lamparina
(Lucas 8.16-18)*

21 Igwete Jesus'ga ei ġa pe no:

—Herurame lamparina oki pe po ahe ndoho-vapygi hyrua pyvō. Ahe nomondoi onhinongava gwyri pe cama gwyri pe. Ahe gweru imondovo pyte'mbia rehe imohina tamomytu'emba nhande ve javo, ei ga. 22 Na jitehe Tupana'ga ġwenotĩ na'ẽ ġwemimbo'eagwera tamomytu'emba ti ġa'akaġi pe aerẽ nehẽ javo, ei ga. 23 Peapyakwa pe. Pehendu katu ti ji'ea a'ero, ei ga ġa pe.

24 Igwete Jesus'ga ei ġa pe no:

—Henduvame nhinhi'ĩga pehendu katu ti a'ero, ei ga. Po ti xunhi pe henduvi nhinhi'ĩga, a'ero po ti xunhi pe ikwahavi nehẽ. Po ti pe hendukatui nehẽ, a'ero po ti pe ikwahahetei nehẽ. Koji'i po ti Tupana'ga pe mbo'ea'javi a'ero nehẽ no, ei ga. 25 Po ti pe ikwahavi nhinhi'ĩga rendukatuavo nehẽ, a'ero po ti pe ikwahahetei nehẽ, ei ga. Po ti xunhi pe ikwahavi nhinhi'ĩga hendupotare'yima, a'ea vehevi po ti Tupana'ga imoka'nhyimbavukari pe me nehẽ, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

Ha'ynha henhui onhimomboaka

26 Igwete Jesus'ga ei no:

—Ojipea tamombe'u pe me ojo'java'ea tapekwaha hete ti Tupana'gareheve'ġa jikoheteaġwama ga rehe. A'ereki Tupana'ga hete ġa mbojikojikogukari ojihe jipi ġanduvihavamo. Na ja a'ero, ei ga. Ha'ynha mohãihara'ga omohã ha'ynha yvyvo. 27 He'yi ga kiri henhunhame ogwovo hepiaga. Igwete garemityma nhimomboakari. “Marã po nhiremityma renhunhamo onhimomboaka a'ero?” ei ga jupe ikwahave'yima, ei ga. 28 A'ereki a'ea tehe

henhui ohema yvya hugwi. Aerē nhimomboakari oharamo. Aerē itiniġi, ei Jesus'ga. ²⁹ A'ero ga ġa mondoukari imondohondohogauka haimbeva'ea pyvō foice pyvō. A'ereki oho japiavo imondohokava, ei Jesus'ga ġa pe imombe'gwovo.

Mostarda ra'ynha

(Mateus 13.31-32, 35; Lucas 13.18-19)

³⁰ Igwete Jesus'ga ei ġa pe no:

—Marāva'ea ti ji imombe'ui kiro pe me ojo'java'ea tapekwaha ti Tupana'gareheve'ġa nde'yjuhuaġwama? ei ga. A'ereki jypy ġa ndahe'yi. Aerē reki ġa nde'yjuhuro – kiroki ġa e'i: “Tupana'ga ko nhanderuvihavamo”, ei Jesus'ga ġa pe. Na ja a'ero, ei ga. ³¹ Otỹ ga mostarda ra'ynha, ei ga. Xunhiete'i ko nanongara ra'ynha jara gwyre'i pa. ³² Itymirē reki onhimomboaka hete huvihavuhuro oji'java'ea hohe pa, ei ga. Huvihavuhu hakā oja'oja'oga. Nurā gwyrā'ia turi japovo gwaityga hakā rehe upa i'aġi pe, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

³³ Nanongara ga imombe'umbe'ui he'yjuhuve'ġa pe ojo'java'ea mombe'gwovo. Ga ikwahavame koji'i ga imombe'ui ġa pe a'ero. ³⁴ Ojo'java'ea jate ga omombe'umbe'u he'yjuhuve'ġa pe ġa mbo'erame Tupana'ga nhi'ġa rehe. Emo ġandovakie'ỹ ga imombe'ukatupavi ġwemimbo'ehara'ġa pe tokwaha tuhē ġa javo.

Jesus'ga omombi vyvruhua

(Mateus 8.23-27; Lucas 8.22-25)

³⁵ Ka'arugame Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Xaho ti aherovai.

³⁶ Igwete ġa hoi he'yjuhuve'ġa hugwi. Jesus'ga oapy oina yhara pype. Igwete ġa ga rerohoi ypi-ahua aherovai. Ojipe'ġa oho oyhara pype ġa ndupi no. ³⁷ Ga horame turi vyruhua. Yvyturanuhūa ombo'ambo'a typepemuhūa yhara pype. Kiro ty-nahē ġwerī yhara a'ero. ³⁸ Jesus'ga oki reki yhara revira rehe oakaġa noġa aheakaġa jikokava rehe. Igwete ġa ga moma'ēi javo ga pe.

—Jesus, kiro nhande hoi ypy pe, ei ġa. Nane'aġataruhui nde nhandepapava rehe naerū? ei ġa ga pe.

³⁹ Igwete ga ma'ēi onhi'iġahyavo vyvtua pe. Igwete ga ei ypiahua pe:

—Epi! ei ga. Tanetymyi ti.

A'ero ipigi vyvtua. Notymynha'javi. ⁴⁰ Igwete Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Maraname pe kyhyjiuhui? ei ga. Ndapejikogi ve tuhē pe ji rehe naerū? ei ga ġa pe.

⁴¹ Igwete ġa nhimomby'ahetei a'ero javo ojo-hupe:

—Marā te ga rekoi naerū? Yvyvtua vehevi re po ġwendu katu ganhi'iġa ypiahua pavēi, ei ġa javo ojohupe.

5

Jesus'ga ombojipe'a anhaġa ahe hugwi (Mateus 8.28-34; Lucas 8.26-39)

¹ Igwete Jesus'ga vahemi ypiahua aherovai Gerasapeve'ġa gwyri pe. ² Jesus'ga ērame ga ruri - kiroki ga anhaġa opojoyka ga ojive. ³⁻⁴ Itaruvihavuhua kwaruhua pyteri pe ga u jipi aheryvya pyteri pe. Okwaokwa ġa

ga itanhuramuhũa pyvõ novĩa. Igwete ga imondohondohogi opoa hugwi opya hugwi ikaikavo. Nurã ġa ndokwara'javi ga a'ero itanhuramuhũa pyvõ. Ndipopoakari ġa ga monhyromo. ⁵ Arimo ypytunimo na jitehe ga rahẽrahemamo jipi aheryvy pe vytyruhua rehe. Ojikytykyti ga ita pyvõ herokwarokwavame ojije. A'ereki anhaġa opojyka ga ojive. ⁶ Jesus'ga repiagame irupe kiro ga ruri onhana itaruvihavuhua kwaruhua pytera hugwi ga rovatiamo. Igwete ga renypy'andurugi Jesus'ga pyri nderuvihavuhu nde javo. ⁷⁻⁸ Igwete Jesus'ga ei anhaġa pe:

—Ejipe'a ga hugwi.

Igwete ga hapukajahivi.

—Tajivakyi ti, Jesus, ei ga. Nde ko Tupana'ga ra'yramo huvihavuhu'ġahoheve'ga ra'yramo. Ere ti Tupana'ga renoina tahahyyme ti ji ve, ei ga ga pe.

⁹ —Gara nderera? ei Jesus'ga ga pe.

—He'yjuhu, ei ga. Poro ko jirera, ei ga.

A'ereki he'yjuhuva'ea anhaġa opojyka ga.

¹⁰ Igwete i'ehetei Jesus'ga pe:

—Toremondoukari ti irupe avo hugwi, e'i ga pe.

¹¹ Pevo tuvi ojipe'ġa nenybava porcos i'gwovo vytyruhua pyri. He'yjuhu hete onhimongyavo.

¹² Igwete anhaġa ei Jesus'ga pe:

—Ore mondouka ti porcos pyri toropojyka ti a'ea orojive, e'i anhaġa ga pe.

¹³ —Hepejigwovo a'ero, ei Jesus'ga jupe.

Igwete anhaġa jipe'ai ġwembipojykahara'ga hugwi ogwoogwovo porcos ipojykavo. He'yjuhu ranuhũ porcos dois mil. Igwete anhaġa

opojkaramame porcos inhainhani ogwovo ojyva yvyty'ramuhña rupi opoa ypiahua pype otypyvypyvyga.

¹⁴ Igwete porcos repiakatuhara'ğa nhani ogwovo timombe'u javo. Igwete ға imombe'umbe'ui porcos typyvygagwera cidadepeve'ğa pe cidadekotyive'ğa pe no. A'ero ға nduğanduri torohepia katu javo.

¹⁵ Urame Jesus'ga pyri ға akoja'ga repiagi anhağa rembipojykaagwera'ga. Ipikatu ga kiro oina. Gweaporoğita katu reki ga a'ero no. Ga repiagame ға kyhyji Jesus'ga popoakara hugwi. ¹⁶ Kiroki ға gwepia tuhẽ anhağa mondoagwera - kiro ға ei imombe'gwovo ға pe:

—Jesus'ga ombojipe'a ga hugwi anhağa mondovouka porcos pyri a'ea pojykauka, ei ға. Igwete porcos inhainhambavi ogwovo y pe otypyvypyvyga, ei ға imombe'gwovo ға pe.

¹⁷ Igwete ға epavi Jesus'ga pe:

—Heregwovo oregwyrä hugwi! ei ға javo ga pe.

¹⁸ Jesus'ga avame yhara pype kiro anhağa rembipojykaagwera'ga ehetei ga pe:

—Kiro ji hoi nde rupi nde rerekovo.

¹⁹ —Ndorogwerohoi ji ji rupi, ei Jesus'ga ga pe. Heregwovo enhonga pe. Ere ti eje'yja'ğa pe: “Tupana'ga pyry hete ji ve,” ere ti ға pe. “Nahanahã ga imombyryvi ji ve ji porogwetyga,” ere ti imombe'gwovo ға pe, ei Jesus'ga ga pe.

²⁰ Igwete ga hoi Dez Cidades pe imombe'gwombe'gwovo ға pe.

—Jesus'ga pyry hete ji ve, ei ga ға pe. Ombojipe'a ga anhağa mondovouka ji hugwi. Nahã ga imombyryvi ji ve, ei ga ға pe.

Igwete ġa nhimomby'apavi ganhi'iġa renduva.

Jairova'ea ra'yrava'ea
(*Mateus 9.18-19; Lucas 8.40-42*)

²¹ Igwete Jesus'ġa hero'yahava'javi yhara hero-jivya. Ypiahua rembe'yi pe ga rekoi. Igwete he'yjuhuve'ġa jatykai ga pyri. ²² Igwete ga ruri Jairo'ga. Ga ko huvihavamo oko judeus'ġa jatykahava pype. Jesus'ga repiagame ga ruri ġwenypy'anduruga ga pyri jihoheva'ero ji poko javo ga pe.

²³ —Omano ġwerĩ jira'yrahãa, ei ga Jesus'ga pe. Herejo ji rupi epokoga hãa rehe tomanoyme ti hãa, ei Jairo'ga ga pe.

²⁴ Igwete Jesus'ga hoi ga rupi. He'yjuhuve'ġa oho Jesus'ga rupi no ga mbotymbotyvahiva.

Gwypova'ea opoko Jesus'ga pira rehe
(*Mateus 9.20-22; Lucas 8.43-48*)

²⁵ Ga horame kiro ojipehãa hoi Jesus'ga reviri opokoga gapira rehe topi ti nhitetirũa ji hugwi javo. A'ereki hãa gwyporo. He'yjuhu doze kwara hãatetirũa rehe. ²⁶ He'yjuhu hãapohanohara'ġa novĩa. Igwete hãa pohanogame hahyhetero hãa pe. Omondo pa hãa oitambere'ia ġa pe novĩa. Emo ndopigi hãa hugwi. Igwaigwavete hãa tetirũahetero. ²⁷⁻²⁸ Igwete ġa Jesus'ga mombe'urame hãa ei oyvyteri pe: “Po ti ji pokogi gapira rehe vehevi nehẽ, a'ero po ti ipigi ji hugwi nehẽ,” ei hãa oyvyteri pe javo. Kiro hãa hoi Jesus'ga reviri a'ero he'yjuhuve'ġa pytera rupi opokoga Jesus'ga pira rehe. ²⁹ Kotihĩ hãa ndagwypora'javi. A'ea hãa ikwahavi oyvyteri pe. ³⁰ Igwete Jesus'ga pyryrymi

he'yjuhuve'ğa koty javo ğa pe. A'ereki ga okwahavipe opopoakara hoa ğa ndehe.

—Ma'ğa opoko jipira rehe ra'e? ei ga ğa pe.

³¹ Igwete garemimbo'ehara'ğa ei ga pe:

—Avi nde erehepia pa ğa enhimbotymbotyvahiva, ei ğa. Maraname nde euhui naerū: “Ma'ğa opoko ji rehe ra'e?” ei ğa ga pe.

³² Emo Jesus'ga oharekoreko ğa ndehe tahepia tuhẽ javo. ³³ Hẽa okwaha Jesus'ga rembiapoa ojive. A'ero hẽa ruri okyhyjiavo ohyhyipava. Ojovapyvo hẽa rekoi Jesus'ga pyri onhimombe'upava ga pe. ³⁴ Igwete ga ei hẽa pe:

—Kui'i, nde erejiko ji rehe. Nurã ipigi nde hugwi, ei ga. Enoğatu ti epy'a egwovo, ei ga. Momina tuhẽ nde hugwi netetirũa, ei ga hẽa pe.

*Jesus'ga ombogwera Jairova'ea ra'yrava'ea
(Mateus 9.23-26; Lucas 8.49-56)*

³⁵ Jesus'ga nhi'igame kiro ğa nduri Jairo'ga rongapypeve'ğa. Igwete ğa ei Jairo'ga pe:

—Omano jipe ndera'yrava'ea, ei ğa imombe'gwovo ga pe. Tererura'javi ahembo'ehara'ga a'ero, ei ğa Jairo'ga pe.

³⁶ Jesus'ga ombogwavete reki ғанhi'iga. Igwete ga ei Jairo'ga pe:

—Teremomyi ti epy'a. Ejiko hete ji rehe, ei Jesus'ga ga pe.

³⁷ Igwete Jesus'ga ğa nderohoi ojupi Pedro'ga João'ga no Tiagova'ea no – kiroki ahe João'ga reki'yramo. Jara'ğa ga nomondoukari ojupi.

³⁸ Igwete ga Pedro'ğa nderohoi ğa nderovahema Jairo'ga ronga pe. A'ero Jesus'ga henduvi ғajehe'oranuhũa. A'ereki hahyahi ғajehe'oa

hēamanoa rehe. ³⁹ Igwete ga hoi onga pe javo ġa pe.

—Maranuhūrame pe nanuhū pe-jehe'gwoe'gwovo pejjupa? ei Jesus'ga ġa pe. Tayrihēa nomanoi. Hēa oki reki upa, ei ga ġa pe.

A'ereki ga okwaha hēambogweravaġwama. ⁴⁰ Igwete ġa ga jai omano tuhē ahe javo. A'ero ga ġa mo'emo'embavi onga hugwi. Igwete ga ġa nderohoi okipe tayrihēa ruva'ga hēayhēa no. Pedro'ġa ga gweroho hēanongava pype no.

⁴¹ Igwete ga hēa popyhygi javo hēa pe.

—Talitá cumi! ei ga. (A'ea ko: “Kui'i, epo'ā!”)

⁴² Kotihī hēa po'ami a'ero okovo. Doze kwara hēa rehe. Igwete ga nhimomby'ahetei hēa repiaga.

⁴³ Igwete Jesus'ga ehetei ġa pe:

—Tapemombe'ui ti nhiremimbogweravahēa, ei ga. Pemondo ti kiro mbatera hēa pe to'u hēa, ei ga ġa pe.

6

Nazaré pe ahe ndojikogi Jesus'ga rehe (Mateus 13.53-58; Lucas 4.16-30)

¹ Aerē Jesus'ga hoi pea hugwi ġwemimbo'ehara'ga pavēi. Igwete ġa hoi cidade de Nazaré pe – perope Jesus'ga onhimomboaka.

² Judeus'ġa poravykye'yma rupi sábadu rupi ga hoi ġajatykahava pype pevove'ġa mbo'eavo Tupana'ga nhi'iġa rehe. Igwete ġa nhimomby'ai ganhi'iġa renduva onhimongyavo. A'ero ġa ei ojohupe:

—Marā akoja'ga ikwahavuhui nanongara naerū? ei ġa. Ma'ġa ombo'e ga? A'ereki ahemonhimomby'ava'ea ga oapoapouhu, ei ġa

ojohupe. ³ Ga ko onga apohara'ga rũi naerũi Mariahũa ra'yra'ga? ei ẵa. Tikwaha tuhẽ nhande gareki'yra'ẵa Tiago'ga Josẻ'ga no Judas'ga Simão'ga. Garendyra'ẵa ko oko avo nhande pyri no, ei ẵa ojohupe.

Igwete ẵa nhimonha'ngai okoe'yma ga rehe ti-henduva'javyme ga javo. ⁴ Igwete Jesus'ga ei ẵa pe:

—Ojipe'ẵa gwyrivepe'ẵa omondo gweaporođita imohina Tupana'ga nhi'ẵa mombe'uhara'ga rehe, ei ga. Gagwyrivepe'ẵa jate nomondoi imohina ga rehe. Gare'yja'ẵa nomondoi imohina ga rehe no. Garongapypeve'ẵa nomondoi imohina ga rehe no, ei ga ẵa pe.

⁵ Igwete Jesus'ga ndoapoi gwerevi ahemonhi-momby'ava'ea pevo. A'ereki ẵa ndojikogi ga rehe. Moknheteve'ẵa ndehe jate ga pokogi imombiga ẵatetirũa ẵa hugwi. ⁶ Igwete ga nhimomby'ai ẵa jikoge'yma ẵwaramo ojihe.

*Jesus'ga remimbo'eharava'ea omombe'u
Tupana'ga nhi'ẵa*

(Mateus 10.5-15; Lucas 9.1-6)

Igwete Jesus'ga imbojoapiapi ogwovo cidades pe pevove'ẵa mbo'eavo. ⁷ Igwete ga ẵwemimbo'ehara'ẵa mbuhurukari ojipyri dozeve'ẵa. Igwete ga ei ẵa pe:

—Topomondomondo ti kiro ojipe'ẵa cidades pe, ei ga. Mokokũi ti pejogweroho imombe'gwovo Tupana'ga nhi'ẵa ẵa pe. Ape'akwahavuka ti ji pe me anhaẵa ẵa hugwi nehũa, ei ga ẵa pe. ⁸ Pepojate ti toho kiro pea rupi. Taperohoi ti pũa itambere'ia reheve, ei ga. Taperohoi ti sacola no. Pejijihokava

jate ti peroho, ei ga ġa pe. ⁹ Pemongi ti sandálias. Taperohoi ti ojipea tapy'ynhapira, ei ga ġa pe.

¹⁰ Igwete ga ei no:

—Pe vahemame cidade pe po ti ojipe'ga ei pe me nehê: “Hepejijo pejipytavo nhironga pe,” e po ti ga pe me nehê. Pejogweroho ti ga pyri pejijupa a'ero, ei Jesus'ga ġa pe. Tapejijyjijyi ti ojipe'ġa nonga pe, ei ga. Ga pyri jate ti peju. Aerê ti pea hugwi pe hoi cidade hugwi a'ero pejogwerogwovo nehê, ei Jesus'ga ġa pe. ¹¹ Po ti pevove'ġa napembuhurukari ojipyri hendupotare'yma penhi'iġa a'ero po ti pe hojipei pea hugwi nehê, ei ga. Pehorame ti pe-monduru otimbuguhua pejipya hugwi toropohi ti pe hugwi javo ġa pe. Pe'ji ti ġa pe: “Peko te'varuhu pe hendupotare'yma Tupana'ga nhi'iġa,” pe'ji ti ġa pe, ei Jesus'ga ġa pe.

¹² Nahã Jesus'ga dozeve'ġa mondomondoukari ojipe'ġa pyri. Igwete ġa hoi imombe'gwovo Tupana'ga nhi'iġa ġa pe. Igwete ġa ei ġa pe:

—Perojijyi ti pejeaporogita pejipohia pejikote'varuhua hugwi, ei ġa ġa pe.

¹³ Igwete dozeve'ġa imbojipe'ape'ai anhaġa Diabo'gapyriva'ea ojipe'ġa hugwi. Igwete ġa imongyi ikava he'yjuhuve'ġa akaġa rehe imombiga ġatetirûa ġa hugwi.

João Batista'ea omano

(Mateus 14.1-12; Lucas 9.7-9)

¹⁴ Igwete pevove'ġa Jesus'ga mombe'umbe'ui. A'ero ga henduvi ġanhi'iġa Herodes'ga ġanduvihavuhu'ga. Ojipe'ġa e'i tehe Jesus'ga mombe'gwovo:

—Ga ko João Batista'ga reki, e'i tehe ga. Okwera po ga kiro oyvya hugwi. Nurã po ga japohetei ahemonhimomby'ava'ea naerũ, e'i tehe ġa.

¹⁵ Ojipe'ġa e'i tehe:

—Jesus'ga po Elias'ga ura'java.

Ojipe'ġa:

—Ga po Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharamo oko ahe ja - kiroki ahe omombe'u Tupana'ga nhi'iġa ojopy'rovo hako, e'i tehe ġa.

¹⁶ Igwete Herodes'ga henduvi ġanhi'iġa Jesus'ga rehe. Igwete ga etehei:

—Ga ko João Batista'ga tuhẽ. Akamomboruka ji ga ikwehe novĩa. Kiro ga kwerava'javi reki, e'i tehe ga.

¹⁷⁻¹⁹ Nahã Herodes'ga ahe akamomborukari raikwehe. Herodiashẽa rehe ga ahe pyhygukari ahe mongiuca cadeia pype. Hehã ko Filipe'ga rembirekohẽa na'ẽ Herodes'ga reki'yra'ga rembirekohẽa. Aerẽ Herodes'ga hẽa rerekoi reki.

Igwete João Batistava'ea ei Herodes'ga pe jipi: “Maranuhũrame nde eirũ'ga rembirekohẽa rerekoi? Na rũi ko ahe rekoi,” ei ahe ga pe jipi.

Nurã Herodiashẽa rehe Herodes'ga ahe pyhygukari ahe apytũka ahe mongiuca cadeia pype. A'ereki hẽa onhimboahi ahe ve tajukauca ti ga javo novĩa. ²⁰ Emo Herodes'ga ahe a'ngui na'ẽ. Ga ndojukaukapotari ahe. A'ereki ga okyhyji ikwahava Joãova'ea rekokatua. Okwaha ga Joãova'ea pyryhetea ahe rekoro ġwaramo Tupana'ga rehe. Nurã Herodes'ga ahe a'ngui. Joãova'ea nhi'inhi'iġame ga pe oko tehe gapy'a novĩa. Emo ga ġwendu pota Joãova'ea nhi'iġa novĩa.

²¹ Aerē o'aragwera rehe Herodes'ga japoi toryva omoirūhara'ġa pe soldados'ġa nduvihavuhu'ġa pe no imbateheteve'ġa pe no – kiroki ġa u gagwyri pe Galiléia pe. A'ea rupi Herodiashēa jirokwari João Batistava'ea rehe ahe jukauka. ²² Hēara'yrahēa tehe oho Herodes'ġa pyri ojirokyavo ġapyteri pe. Igwete ġa nhimohēhetei kujahēa rehe Herodes'ga gapavēive'ġa pavēi. A'ero ga ei hēa pe:

–Gara nde erepota imondoa ejive? Tamondo ti nde ve, ei ga hēa pe. ²³ Tupana'ga henduvame nhirembi'ea ji ei nde ve: Tamondo pa tuhē ti nde ve neremimbotarimova'ea javoji. Nhimbatera ti tamondojija'ro vehevi nde ve javoji, ei ga hēa pe.

²⁴ A'ero hēa hoi imombe'gwovo oyhēa pe.

–Gara re po ji aru ga hugwi nehē? ei hēa hēa pe.

–João Batista'ga akaġa pe ere, ei hēayhēa hēa pe.

²⁵ Kotihī hēa jivyri nhandaibe ogwovo javo Herodes'ga pe.

–Apota ji João Batista'ga akaġa, ei hēa, kiroġwe nhaembeva pype, ei hēa ga pe.

²⁶ Henduvame hēanhi'iġa Herodes'ga rekoveveuhuhetei a'ero. A'ereki ga ndojukaukapotari João'ea novīa. Emo ga e'i jipe reki Tupana'ga ġwendu nhirembi'ea javo. Gapavēive'ġa ġwendu ganhi'iġa no ga erame hēa pe tamondo tuhē ti nde ve javo. Nurā ga nde'ia'uva'javi kiro hēa pe: “Namondoa'javi ji nde ve.” ²⁷ Nurā ga soldado'ga mondoukari cadeia pype togweru ti ga João'ga akaġa javo. ²⁸ Igwete soldado'ga hoi ahe akamomboia cadeia pype aheakaġa rerua nhaembeva pype. Igwete ga imondoi kujahēa po pe hēa herohoi oyhēa pe

heroviaruka hēa pe Joãova'ea jukaagwera. ²⁹ Nahã Herodes'ga ahe akamomborukari raikwehe. Ikwahavame Joãova'ea remimbo'ehara'ga hoi ahera'oa pyhyga herogwovo inoãa ityma raikwehe.

*Jesus'ga ombohe'yi mbatera cinco milva'ea pe
(Mateus 14.13-21; Lucas 9.10-17; João 6.1-14)*

³⁰ Aerē dozeve'ga jivyri Jesus'ga pyri a'ero – ãhã Jesus'ga omondondouka Tupana'ga nhi'iga mombe'uuka. Ojivyrame ãa imombe'upavi Jesus'ga pe ãwemimbo'eagwera. Gatetirũa mombigagwera ãa omombe'u ga pe no.

–Orombojipe'a ore anhaãa ãa hugwi, ei ãa imombe'gwovo ga pe no.

³¹ A'ea rupi he'yjuhuve'ga nhopondekwandekwavi ua Jesus'ga pyri onhimongyavo. Igwete ãa ndo'uukari Jesus'ga pe. Nurã Jesus'ga ei dozeve'ga pe:

–Nhande tehe ti xaho ongae'yi me tapepytu'uahi'vi ti javoji, ei ga ãa pe.

³² Jesus'ga tehe ãa avi yhara pype a'ero ogwovo ongae'yi me. ³³ Emo pevove'ga gwepia ãahoa. Igwete ãa ei ojohupe onhimongyavo:

–Kiro ãa hoi Jesus'ga. Pea rupi ti xaho ãa ndeviri a'ero, ei ãa ojohupe.

Igwete ãa hoi nhandaipe ypihua rembeyvyra rupi ogwovo cidades hugwi nhaporemõ. Igwete ãa na'ẽ ãa vahemi pevo Jesus'ga nenõde.

³⁴ Ohemame Jesus'ga he'yjuhuve'ga ndepiagi. Igwete ãa poria'iro ga pe onhimongyavo. A'ereki ga pe ko ãa ovelhas ja ovelhas gwepiakatuhara'ga rerekoe'ymame. Na jitehe ndipokokavi ãa. Igwete Jesus'ga ãa mbo'embo'ei.

³⁵ Kwara hogwerĩa rupi garemimbo'ehara'ğa nduri ga pyri javo.

—Kiro ihohetei kwara. Ndogwerekoi onga avo ға pe, ei ға. ³⁶ Ere ti ға pe a'ero toho ti ға kopeve'ға pyri cidades'i pe ira'agweva'e pe. Pevo po ti ға ipyhygi mbatera ojive i'uhavamo, ei ға Jesus'ga pe.

³⁷ Igwete ga ei ға pe:

—Pehe ti pemondo mbatera ға pe to'u ti ға javoji.

—Maranuhũ naerũ? ei ға. He'yjuhuva'ea duzentos itambere'ia po ti ore herohoi imondovo pão rehe ға pe naerũ? ei ға ga pe.

³⁸ Igwete Jesus'ga ei ға pe:

—Maramomi pe herekoi pães? Peho hepiaga.

Igwete ға hoi hepiaga, ға nduri imombe'gwovo ga pe.

—Cinco, ei ға. Dois ға gwereko pira no, ei ға ga pe.

³⁹ Igwete Jesus'ga he'yjuhuve'ға mbojatykapavi ға mboapyga ға noğa nhungwa'via rehe.

⁴⁰ Ojopyri ға apyapygi upa a'ero. Pea hovai ға cem. Ga hovai cinquenta. Hovaive'ға cem no. Nahã ға apyapygi ojogwerojuva. ⁴¹ Igwete Jesus'ga ipyhygi pães pira reheve. Igwete ga jovavuri onhi'iğa Tupana'ga pe.

—Ndepyry hete nde imbuhua mbatera ore ve, ei ga Tupana'ga pe.

Igwete Jesus'ga haygwe'rogwe'rogi pães imondovo gwemimbo'ehara'ға pe pema'ema'ẽ ға pe javo. Na jitehe ga ima'ema'ẽukari pira imondovouka ға pe nhaporemo. ⁴² Igwete ға nhaporemo i'ui'ui onhimoytaromouka

jupe. A'ereki Jesus'ga ombohe'yjuhu hete mbatera ġa pe. ⁴³⁻⁴⁴ He'yjuhu hete ko ġa cinco mil akwaimba'ero. Kunhangwera'ġa na jitehe he'yjuhu tayri'ġa pavēi. Igwete Jesus'ga remimbo'ehara'ġa imono'ono'oġi pães rembyruera pira'ia rembyruera reheve imondovo inoġa yrua pype. Dozeva'ea ġa imotynahenahembavi yrua.

Jesus'ga oho yjapea rehe

(Mateus 14.22-33; Joāo 6.15-21)

⁴⁵⁻⁴⁶ Igwete Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—He peji'ava yharuhua pype, ei ga. Pero'yaha ti aherovai ji renonde herogwovo cidade de Bet-saida pe, ei ga ġa pe.

He'yjuhuve'ġa pe ga ei:

—Kiro ji hoi na'ē nhinhi'iġa Tupana'ga pe, ei ga. He pejigwovo a'ero pejivya penhonga pe kiro, ei ga ġa pe.

Igwete ga hoi vytyruhua rupi. ⁴⁷ Ypytunimo ga tehe ga rekoi vytyruhua arimo. Garemimbo'ehara'ġa ki a'e te oko yhara pype ppyteri pe. ⁴⁸ Igwete ga hepiagi ġa ipyvupyvurahyrame. A'ereki vytyturanuhña ġwovati'vatī ġa. Ko'eġatue'yma rupi ga hoi ġa pyri a'ero opyruġa yhya rehe ogwovo. Okwa ġwerī ga ġandova vyryi novīa. ⁴⁹ Emo hepiagame gapyruġa yhya japea rehe ġa nahenahemamo upa.

—Anhaġa po, e ko ġa novīa.

⁵⁰ A'ereki ġa nhaporememo gwepia ga. Gapy'a juahi a'ero. Emo kotihī ga nhi'iġi ġa pe.

—Penogatu ti pejipy'a, ei ga. Jihi ko koro ako. Tapekyhyjia'javi ti, ei ga ġa pe.

⁵¹ Igwete ga avi yhara pype ġa pohe. Kiro ipigi yvyturanuhña. Igwete ġa nhimomby'ahetei a'ero. ⁵² A'ereki ġa ndaheaporoġitakatui pães mbohe'yjuhuagwera rehe. Noangari ġa ikwa-have'yma Jesus'ga popoakara.

*Jesus'ga omombi ahetetirña Genesaré pe
(Mateus 14.34-36)*

⁵³ Igwete Jesus'ġa hero'yahavi herovahema Genesarépeve'ġa gwyri pe nhapytiamu. ⁵⁴ Ġa ĩrame yhara hugwi pevove'ġa nhimom-baragwahavipei Jesus'ga rehe. ⁵⁵ Igwete ġa hoġahoi ogwyrá rupi itetirñave'ġa nderunderua ġakupeupava rehe ġa noġa Jesus'ga pyri. Henduvame Jesus'ga hoa jipi, pevo ġa ġa nderuri ga pyri. ⁵⁶ Igwete ga imbojoapiapi ogwovo cidades pe. Nhu me ga hogahoi no. Perope ga oho – pevo nhaporemu ġa itetirñave'ġa nderuri ġa noġa mytu'ẽ me – perope ġa ojatyka jipi. Igwete ġa eġa'ei Jesus'ga pe:

–Na ġa pokogi ndepira rembe'yva rehe vehevi.

Ġa pokogame hehe a'ero ipipavi ġatetirña ġa hugwi.

7

*Judeus'ga namonhava'ea remimbo'eagwera
(Mateus 15.1-9)*

¹ Igwete fariseus'ġa jatykai ua Jesus'ga pyri judeus'ġa mbo'ehara'ġa pavẽi. Uhu ġa ga pyri Jerusalém hugwi. ² Igwete ġa hepiagi Jesus'ga remimbo'ehara'ġa jikwakuve'yma.

–Ndokoi ġa nhaneramonhava'ea remimbo'eagwera rupi, ei ġa. A'ereki ġa

ndojikwakuvi ojipogweja rehe mbatera ua renonde, ei ġa ojohupe.

³ A'ereki judeus'ġa namonhava'ea koi na ojikwaku ymya vehevi. I'ua renonde ahe jipogwepogwei jipi. A'ereki ahe e'i tehe: “Nhandejipogwepogweje'ymame po ti nhande nianhimombyryvi Tupana'ga pe,” e'i tehe ahe. Nurã ko judeus'ġa – kiroki ġa fariseusramo – ġa ko koji'i e'i: “Xajikwaku hete nhandekovo nhaneramonhava'ea remimbo'eagwera rehe,” e ko ġa. Nurã ġa ojipogweje'ymame ndo'ui mbatera jipi.

⁴ Herurame mbatera ima'ēhava hugwi na jitehe ġa ndo'ui ojipogweje'ymame. I'uhava ġa ipyhepyhei imboapykava. Nahã ġa jikwakukwakuvi jipi ġwamonhava'ea remimbo'eagwera rehe okovo xanhimombyry ti Tupana'ga pe javo novã.

⁵ Igwete fariseus'ġa jatykai Jesus'ga pyri judeus'ġa mbo'ehara'ġa pavēi. A'ero ġa hepiagi Jesus'ga remimbo'ehara'ġa jikwakuve'yma. Igwete ġa ei Jesus'ga pe:

–Neremimbo'ehara'ġa ndojipogwejuhu i'ua renonde, ei ġa. Maraname ġa ndokoi nhaneramonhava'ea remimbo'eagwera rupi ojikwakuve'yma? ei ġa.

⁶⁻⁸ Nahã Jesus'ga ei javo ġa pe a'ero:

–Pehe ko pekokatu'ãva'ero peko! ei ga. Penhi'ipo'ru hete pe Isaíasva'ea kiro. Ymya Isaíasva'ea okwatija Tupana'ga nhi'ġa ahe mombe'gwovo hako, ei Jesus'ga. Nahã Tupana'ga ei hako:

“A'ove'ġa onhi'ġatu tehe

torombohete Tupana'ga javo,” ei ga.

“Emo ġa nanhiarõi

imondoe'yma gweaporoĝita imohina ji rehe,”
ei Tupana'ga hako, ei ga.

“Ji mbohete tehe ĝa.

A'ereki nhinhi'iĝa rehe rŭi ĝa ombo'e,” ei ga.

“Yvyakotyve'ĝa nemimbo'eteheha rehe ĝa ĝa
mbo'ei

a'ea ko Tupana'ga nhi'iĝa javo tehe jupe,” ei
Tupana'ga hako.

Nahã Isaiásva'ea ikwatijari ahe mombe'gwovo
hako, ei Jesus'ga ĝa pe.

Igwete ga ei ĝa pe a'ero:

—Ahemombe'ua ko pemombe'uaĝwama
reki. A'ereki ahe javijitehe ko pe peko
pekokatu'aĝuhŭva'ero. Pemoandyandyi pe
ojipe'ĝa jipi orombohete Tupana'ga javo tehe,
ei Jesus'ga ĝa pe. Pepohi reki pe Tupana'ga nhi'iĝa
hugwi. Emo vyvakotyve'ĝa nemimbo'eagwera pe
pehendu katu, ei ga.

⁹ —Pyry hete reki pe me pe imbogwavame Tu-
pana'ga nhi'iĝa xako ti nhaneremimbo'eagwera
rehe javo, ei ga onhi'iĝahyavo ĝa pe. ¹⁰ Moisésva'ea
okwatija Tupana'ga nhi'iĝa imombe'ukatuavo
hako, ei ga ĝa pe. Igwete ahe ei:

“Pemondo ti pejeaporoĝita imohina pejuva'ga
rehe penhyhêa rehe no,” ei ahe.

Igwete ahe ei no ikwatijarame Tupana'ga nhi'iĝa:

“Kiroki ga e'i te'varuhu uva'ga pe oyhêa pe no

– tojukauka ti ĝa ga a'ero,” ei Moisésva'ea hako,
ei Jesus'ga ĝa pe.

¹¹ Pe ki a'e te ahe atyvi ĝa mbo'ei, ei Jesus'ga.
Pepyteripeve'ga po e'i uva'ga pe oyhêa pe no:
“Opopoko pota ji imondovo mbatera pe me novã.
Emo ji amondo reki akoja Tupana'ga pe,” e po

ga, ei ga. ¹² Ga erame a'ea ġa pe pe'ji tehe reki pe: “Pyry ga nomondoi mbatera uva'ġa pe a'ero,” pe'ji tehe pe, ei Jesus'ga ġa pe. ¹³ Nahã ko pe ġa mbo'ei hendukatuuka ġa pe penamonhava'ea remimbo'eagwera hendukatuukare'yma ġa pe Tupana'ga nhi'igagwera, ei ga. Nahanahã pe ndekouhui jipi, ei Jesus'ga ġa pe.

Ahereaporogitate'varuhua *ahem-*
bote'varuhuva'ea
(Mateus 15.10-20)

¹⁴ A'ero Jesus'ga he'yjuhuve'ġa mbuhurukara'javi ojipyri imombe'gwovo ojo'java'ea ġa pe.

—Pe me nhaporemo ji ei: Pehendu ti ikwahava, ei ga. ¹⁵ Mytu'emahugwiva'ea – kiroki mbatera ahe o'u jipi – a'ea okirame ahe pype nahembote'varuhui. Aheyvyterahugwiva'ea ki a'e te ahe mbote'varuhu, ei ga. ¹⁶ Peapyakwa pe. Pehendu katu ti ji'ea a'ero, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁷ Igwete Jesus'ga hoi onga pe ġa hugwi. Igwete garemimbo'ehara'ġa hoi javo ga pe.

—Gara pe nde ei ojo'java'ea mombe'gwovo? ei ġa ga pe.

¹⁸⁻¹⁹ Igwete ga ei ġa pe:

—Jara'ġa ja pe ndapekwahavi naerũ? ei ga. A'ereki mytu'emahugwiva'ea aherembi'ua nahembote'varuhui tuhẽ. A'ereki a'ea nombote'varuhui ahereaporogita. Ndapekwahavi pe a'ea naerũ? ei ga ġa pe. Aherembi'ua oho aherevegi pe. Kirẽ ko ahe imbo'apavi ojihugwi, ei ga. Aherembi'ua nahembote'varuhui tuhẽ a'ero, ei Jesus'ga ġa pe.

O'erame a'ea ga ei pe'u pa ti mbatera a'ero javo.

²⁰ Igwete Jesus'ga ei ġa pe no:

–Peyvyterahugwiva'ea reki ko pe mbote'varuhu. ²¹ A'ereki peyvyteri pe pendeaporoġita te'varuhu, ei ga. Pe-jeaporoġitate'varuhurame ko pe ojipe'ġa nderekoreko'ihu. Pemi pe ojipe'ġa mbatera. Peporojuka pe, ei ga. Ojipe'ġa nembireko'ġa pavēi pe peko. ²² Pepotaruhu pe ojipe'ġa mbatera. Peko te'varuhu pe, ei ga ġa pe. Pemoandyandyi pe ojipe'ġa. Peakwahavihu pe. Penhimyrō pe ojipe'ġa ndehe, ei ga. Pembotegwete pe ojipe'ġa. Penhimbohete pe. Pearuivehū pe, ei ga. ²³ Nanongara nhaporemo pendekote'varuhuva'ea ko peyvyterahugwiva'ea. A'ea reki pe mbote'varuhu, ei Jesus'ga ġa pe.

*Judeurūiva'ea ojiko Jesus'ga rehe
(Mateus 15.21-28)*

²⁴ Igwete pea hugwi Jesus'ga hoi cidade de Tiro koty. Igwete ga ki onga pe tokwahavyme ti ġa jiruva avo javo novĩa. Emo ġa okwaha reki. ²⁵⁻²⁶ Igwete hēa ruripei Jesus'ga pyri. A'ereki pevove'ġa omombe'u ga hēa pe. Hēara'yrahēa anhaġa opojoyka ojive. Nurā hēa ruri ġwenypy'anduruga Jesus'ga pyri jihoheva'ero ji poko javo. Hēa ko judeu rūi reki. A'ereki hēa sirofeníciapeve'ġa gwyrivevehēa. Nanongara'ġa – ġa ko judeus'ġa rūi – judeus'ġa e'i nhaġwatiġa ġa pe okoe'yma ġa ndehe. Igwete hēa ruri javo Jesus'ga pe:

–Embojipe'a ti anhaġa jira'yrahēa hugwi, ei hēa ga pe.

²⁷ Igwete Jesus'ga ei hēa pe:

—Ndapyryvi ji nde pokoga. A'ereki nde judeu rũi, ei ga. Ndapyryvi ahe ipyhygi tayri'ga nembi'ua imomboha nhaḡwatiḡa pe, ei ga. Tayri'ga ypy o'u, ei ga hēa pe.

²⁸ —Na tuhē, ei hēa. Emo nhaḡwatiḡa vehevi turi mesa gwyri i'gwovo hembyrue'ria tayri'ga nembi'ua ndurugagwera, ei hēa. Nurā nhaḡwatiḡa javijitehe ji ruri nde pyri ji poko javo.

²⁹ —Ji nhi'ḡkwepy katu nde, ei Jesus'ga hēa pe. Nurā heregwovo enhonga pe kiro a'ero, ei ga. A'ereki anhaḡa ojipe'a reki ndera'yrahēa hugwi, ei ga hēa pe.

³⁰ Igwete hēa jivyri onga pe tayrihēa repi-aga. Anhaḡa ojipe'a tuhē hēa hugwi. A'ero hēa nhinoḡatui upa opiro'yro jugwi.

Jesus'ga ḡwendukatuuka ndiapyakwariva'ea pe

³¹ Igwete Jesus'ga jivyri cidade de Tiro hugwi ogwovo. Igwete ḡa hoi okwava cidade de Sidom rupi Dez Cidades mbytembytera rupi no. Igwete ḡa hoi ypiahua pyri Galiléiapeve'ḡa gwyri pe. ³² Igwete pevove'ḡa ga reruri Jesus'ga pyri ndiapyakwarive'ga. Nhi'indy'ndyguhu ga. Igwete ḡa ei Jesus'ga pe:

—Epoko ga rehe hendukatuuka ga pe ga monhi'iḡatuavo.

³³ A'ero Jesus'ga ga rerohoi he'yjuhuve'ḡa hugwi opūa mondovo gapyakwari pe. Igwete ga nyvuni opokoga gakūa rehe. ³⁴ Gwovavuramo Jesus'ga pytuhemamo. Igwete ga ei ga pe:

—Efatá! ei ga. (A'ea ko: “Pepe'a, gapyakwara!”)

³⁵ A'ero gapyakwara jipe'ai. Gakũa pyryva'javamo no. Igwete ga nhi'igatui reki a'ero.

³⁶ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Tapemombe'ui ti a'ea ojipe'ġa pe, ei ga ġa pe novĩa.

Emo ġa omombe'u reki. Igwaigwavete ga ei ġa pe tapemombe'ui ti javo novĩa. Emo igwaigwavete ġa oho imombe'gwombe'gwovo reki. ³⁷ Igwete ġa nhimomby'ahetei.

—Okwaha pa hete ga ġa nderekokatuavo, ei ġa. Ndiapyakwarive'ġa pe ga ġwendukatuuka reki. Onhi'ig'e'ÿve'ġa ga ġa monhi'igatu no.

8

Jesus'ga ombohe'yi mbatera quatro milva'ea pe (Mateus 15.32-39)

¹ Aerẽ he'yjuhuve'ġa jatykaa'javi Jesus'ga pyri. Mominame ġa hugwi mbatera i'uhavamo Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa mbuhurukari ojipyri. Igwete ga ei ġa pe:

² —Iporia'i ġa ji ve onhimongyavo, ei ga. A'ereki mokõi ġa kiri ji pyri. Kiro momina mbatera ġa hugwi a'ero, ei ga ġa pe. ³ Po ti ji ġa mondoukari ġanonga pe ġa mbatera ue'ymame, a'ero po ti ġa pytupavahivuhuro ogwovo pea rupi nehẽ. A'ereki jara'ġa nonga paivohu, ei ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

⁴ Igwete ġa ei ga pe:

—Maranuhũ po ti nhande ipyhygi pães ġa pe avo ongae'ÿi me nehẽ? ei ġa.

⁵ Igwete ga ei ġa pe:

—Maramomi pe herekoi pães? ei ga ġa pe.

—Sete ore herekoi, ei ġa.

⁶ Igwete Jesus'ga ġa mboapypavi ġa noġa yvyvo. Igwete ga ipyhygi pães seteva'ea. Igwete ga nhi'iġi Tupana'ga pe ndepyry hete nde imbuhua ore ve javo ga pe. Igwete Jesus'ga haygwe'rogwe'rogi imondomondovo ġwemimbo'ehara'ġa pe.

—Pema'ema'ě kiro he'yjuhuve'ġa pe to'u ġa, ei ga ġa pe.

A'ero ġa ima'ema'ěi ġa pe. ⁷ Mokoi'ĩ te ġa herekoi pira'ia no. Igwete Jesus'ga nhi'iġi Tupana'ga pe ndepyry hete nde pira mbuhua ore ve javo. Igwete ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Pema'ema'ě pira'ia ġa pe no.

⁸⁻⁹ Ga ima'ěrame ġa nhaporemo i'ui a'ero onhimoytaromouka jupe. A'ereki Jesus'ga ombohe'yjuhu mbatera ġa pe nhaporemo. He'yjuhu ko ġa – kiroki ġa o'u – quatro milve'ġa. Aerě ġaremimbo'ehara'ġa imono'ono'oġi haygweygwera rembyruera imondovo inoġa yrua pype. Seteva'ea ġa imotynahenahembavi a'ero.

Aerě Jesus'ga ġa mondoukari ġanonga pe. ¹⁰ Igwete ga ġwemimbo'ehara'ġa ndero'avi yhara pype ġa nderogwovo Dalmanutapeve'ġa gwyri pe ġa nderovahema.

*Fariseusva'ea e'i ahemonhimomby'ava'ea pe
(Mateus 16.1-4)*

¹¹ Igwete fariseus'ġa nduri onhi'iġayva Jesus'ga pe.

—Timbopoyjayjaryme ti nhande ga ga ikwa-have'ymame, ei ġa ojohupe.

Igwete ġa ei Jesus'ga pe:

—Eapo ti ore ve ahemonhimomby'ava'ea Tupana'ga popoakara repiuka ore ve, ei ġa ga pe.

A'ero po ti ore nde reroviari nehē Tupana'ga ga mbuhuruka tuhē javo nehē, e'i tehe ġa ga pe.

¹² Igwete Jesus'ga pytuhemamo upa okovevehuro.

—Maranuhūrame aġwamove'ġa hepiapotaruhui ahemonhimomby'ava'ea? ei ga. Tamombe'u katu ji pe me: Ndahepiukari tuhē po ti ji nhimbuhurukara kwahavuka aġwamove'ġa pe! ei ga ġa pe.

¹³ A'ero Jesus'ga hoi fariseus'ġa hugwi.

*Penhimboko'i ti, ei Jesus'ga
ġwemimbo'eaatyviva'ea rehe
(Mateus 16.5-12)*

Igwete ga ġwemimbo'ehara'ġa ndero'avi yhara pype ġa nderogwovo xaho aherovai javo. ¹⁴ Gareximimbo'ehara'ġa ndogwerohoi pāo imoka'nhyma. Ojipeji jate ġa gwereko yhara pype.

¹⁵ Igwete yhara pype Jesus'ga imomoranduvi ġa pe.

—Penhimboko'i ti pāo mbovuhava rehe fariseus'ġa apoa rehe Herodes'ġa apoa rehe no, ei ga ġa pe.

¹⁶ A'ero ġa nhi'īgi ojohupe.

—Maraname ga ei pāo mbovuhava pe? ei ġa. Ndirekoi nhande pāo nhandejupi. Nurā po ga ei poro, e'i tehe ġa ojohupe.

Ndokwahavi ġa Jesus'ga rembi'ea. A'ereki ġwemimbo'eaatyviva'ea pe ga ei fariseus'ġa nemimbo'ea pe. Herodes'ġa nemimbo'ea pe ga ei no a'ea ikwahy hete imbovuhava javijitehe javo.

¹⁷ Jesus'ga okwaha ġanhi'īga ojohupe. A'ero ga ei ġa pe:

—Maranuhūrame pe nhi'īgi pāo rerekoe'yma rehe? ei ga. Ndapekwahavi ve pe jipopoakara

naerũ? Napeangari pe? ei ga ġa pe. ¹⁸ Pendeakwa pe novĩa. Ndapehepiagi pe ikwahava naerũ? ei ga. Peapyakwa pe novĩa. Napehendukatui pe naerũ? Pemoka'nhy pe a'ero nhirembiapoagwera pães mbohe'yjuhuagwera? ei ga. ¹⁹ Cincova'ea ji ahaygwe'rogwe'ro pães ima'eamouka cinco milve'ġa pe ikwehe, ei ga. Aerẽ pe imono'ono'oġi haygwera yrua imotynahema. Maramomi pe imotynahemi yrua naerũ? ei ga ġa pe.

—Dozeva'ea ore imotynahenahemi ikwehe, ei ġa ga pe.

²⁰ Igwete ga ei:

—Aerẽ seteva'ea ji haygwe'rogwe'rogi pães ima'eamouka quatro milve'ġa pe oji'i, ei ga. Maramomi pe imotynahenahemi yrua haygwera imondovo ipype? ei ga ġa pe.

—Seteva'ea ore imotynahemi oji'i, ei ġa ga pe.

²¹ Igwete ga ei ġa pe:

—Pe ndapekwahavi ve naerũ? ei ga ġa pe.

Jesus'ga omboheha katu ahe

²² Igwete Jesus'ġa heruri herovahema cidade de Betsaida pe. Igwete pevove'ġa hehae'ÿve'ga reruri ga pyri.

—Epoko ti ga rehe ga mbohehakatuavo, ei ġa ga pe.

²³ Igwete Jesus'ga hoi ga popyhyga ga rerogwovo cidade hugwi. A'ero Jesus'ga nyvuni gareakwari pe ga pokogi hehe. Igwete ga ei:

—Erehepia nde mo? ei ga ga pe.

²⁴ Igwete ga ma'ëi.

—Ahepia ji ġa novĩa, ei ga. Yva ja ko ġa. Emo ġa ohooho ogwovo, ei ga Jesus'ga pe.

²⁵ A'ero Jesus'ga pokoga'javi gareakwara rehe. Igwete ga hepiahetei gwehakaturamo. ²⁶ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Eho enhonga pe kiro. Terehoi ti imombe'gwovo enhimbohehaagwera cidadepeve'ga pe, ei ga.

*Nde Ko Cristoramo, ei Pedrova'ea Jesus'ga pe
(Mateus 16.13-20; Lucas 9.18-21)*

²⁷ Igwete Jesus'ga hoi gwemimbo'ehara'ga pavēi imbojoapiapiavo ogwovo cidades pe – kiroki cidades ira'agwe cidade de Cesaréia de Filipe hugwi. Pea rupi ga horame ga ei ga pe:

—Marāi ga ji ve jipi? ei ga.

²⁸ —“Ga ko João Batista'ga,” ei ga nde ve, ei ga. Jara'ga e'i: “Ga ko Elias'ga.” Jara'ga e'i nde ve: “Ga ko Tupana'ga nhi'i'ga mombe'uharava'ea ahepyteripeve'ga – kiroki ahe Tupana'ga nhi'i'ga omombe'u ojopy'rovo hako. Okwera ga kiro omanoa hugwi,” ei ga nde ve, ei ga Jesus'ga pe.

²⁹ —Oro pe, ei ga ga pe, marāi pe ji ve a'ero?

Igwete Pedro'ga ei ga pe:

—Nde ko Cristoramo ereko Tupana'ga remim-buhurukaramo, ei ga.

³⁰ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Teremombe'ui ti a'ea ojipe'ga pe, ei ga.

*Jesus'ga omombe'u omanoagwama
(Mateus 16.21-28; Lucas 9.22-27)*

³¹ Igwete Jesus'ga ga mbo'embo'ei.

—Tupana'ga ji mbuhuruka avo teremano ti javo ji ve, ei ga. Ndokoi po ti ga ji rehe nehē xava'eve'ga ahembo'ehara'ga pavēi. Mbatara kwava'ēhara'ga nduvihava'ga po ti ndokoi ji rehe nehē no, ei

ga ġa pe. He'yjuhuva'ea po ti ġa imbuhurukari hahyva'ea ji ve nehẽ. Igwete po ti ġa ji jukaukari nehẽ. Mokõi pe kirirẽ po ti ji kwerava'javi nehẽ, ei ga ġa pe.

³² Jesus'ga omombe'u katu ġa pe okoagwama. Igwete Pedro'ga ga rerohoi'i onhi'igahyavo ga pe.

—Na rui po ti nde reaporoġitaro hamo, ei ga Jesus'ga pe.

³³ Emo Jesus'ga opyryrỹ ġwemimbo'ehara'ga ndepiaga onhi'igahyavo Pedro'ga pe.

—Ejipe'a ti ji hugwi, ei ga. A'ereki Satanás'ga nde monhi'ĩ poro. Tupana'ga opota reki nhimanoa, ei ga. Nde nderekoi Tupana'ga reaporoġita rehe. Yvyakotyve'ġa ndeaporoġita rehe nde ereko, ei ga Pedro'ga pe.

³⁴ Igwete Jesus'ga ġa mbuhurukari ojipyri ġwemimbo'ehara'ga he'yjuhuve'ġa pavẽi. Igwete ga ei ġa pe:

—Pe ndekopotarame nhiremimbo'eharamo pepohi ti penhimimbotarimova'ea hugwi tako ti Jesus'ga remimbotarimova'ea rupi javo, ei ga. Po ti ġa imbohahyukari pe me pe jukavo vehevi nehẽ jireheva'ero pejikovo ġwaramo nehẽ, peko jitehe ti nhiremimbotarimova'ea rupi pejipohire'yma ji hugwi. Peko tuhẽ ti nhinhi'igã rupi, ei Jesus'ga ġa pe.

³⁵ Igwete ga ei no:

—Po ti ġa pe jukai jireheva'ero ġwaramo, a'ero po ti pe ndekoi Tupana'ga pyri avuirama nehẽ. Po ti ġa pe jukai ji mombe'uro ġwaramo, a'ero po ti pe ndekoi Tupana'ga pyri pejikovo nehẽ, ei ga ġa pe. Po ti pe ei: “Ndakoi po ti ji Jesus'ga remimbo'eharamo tajijukayme ti ġa”, a'ero po

ti pe manoi pejigwovo hahyva'ea ruvihava pype nehē, ei ga.

³⁶ —Po pe ei: “Ndakoi po ti ji Jesus'ga remimbo'eharamo tapyhy pa ti mbatera jijive”, a'ero po ti pe herekotehei penhimbaterahetea aerē pejigwovo reki hahyva'ea ruvihava pype, ei ga. ³⁷ A'ereki ahe nomonoi mbatera ohohava ikwepykavamo ohorame Tupana'ga pyri, ei ga ġa pe.

³⁸ Igwete Jesus'ga ei ġa pe no:

—Aġwamove'ġa opohi Tupana'ga hugwi okote'varuhuavo, ei ga. Po ġapyteripeve'ġa ei: “Ji Jesus'ga remimbo'eharamo rūi ako heroviare'yma ganhi'iġa.” Po ġa ei poro, a'ero jirura'javame po ti ji ei ġa pe nehē: “Ga ko nhiremimbo'eharamo rūi oko”, ei ga. Ajivyra'ja po ti ji Tupana'ġapyrive'ġa pavēi Tupana'ga popoakara rerekovo nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

9

¹ —Amombe'u katu ji pe me, ei Jesus'ga ġa pe. Omanoe'ymame po ti agwa'ġa pyteripeve'ġa hepiagi Tupana'ga popoakara nehē ji rekorame ġanduvihavuhetero nehē, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

Jesus'ga ra'oa ojirojiji aherovaki
(*Mateus 17.1-13; Lucas 9.28-36*)

² Seis okirirē Jesus'ga trêsvē'ġa nderohoi ojupi. Pedro'ga ga gweroho Tiagova'ea João'ga no. Ga tehe ga gweroho yvytyruhua rupi yvateuhuva'ea rupi ġa nderojiupia. Igwete Jesus'ga ra'oa jirojiji ġandovaki. ³ Gapira hendy'jandy'ja, tiġahivuhu hete. Nanongara tegwete nhande ve ipotukarame

tapy'ynhapira imotiġahivuhuavo. ⁴ Igwete ahe jipiukari ġa pe Eliasva'ea Moisésva'ea pavēi – kiroki ahe ymyahū hete omano. Onhi'inhi'ī ahe Jesus'ga pe. ⁵⁻⁶ Igwete Pedro'ga ei oyvyteri pe: “Marā po ti ji ei a'ero?” ei ga. A'ereki ġapy'a juahi ġa nhimomby'arame ahe repiaga. Igwete Pedro'ga ei:

—Jesus, pyry nhande rekoi avo, ei ga. Na ore japoi na'ē tapyimbovyra pe me a'ero trêsva'ea. Ojipeji po ti ore japoi nde ve, ojipea po ti ore japoi Moisés'ga pe, ojipea po ti Elias'ga pe nehē nohō, ei ga Jesus'ga pe.

⁷ Nanime ijyvi yvaġatiġa ġa arimo ġa mon-govo o'aġi pe. Igwete Tupana'ga nhi'iġi yvaġatiġa hugwi.

—Gaha ko jira'yra'ga nhiremia'nguhete'ga, ei ga Jesus'ga mombe'gwovo. Pehendu katu ti ganhi'iġa, ei Tupana'ga ġa pe.

⁸ Nanime Jesus'ga remimbo'ehara'ġa harekoi novīa. Emo ġa ndohepiaga'javi ahe. Jesus'ga tehe ġa gwepia ojipyri. ⁹ Igwete ġa jyvi vytyruhua hugwi ojivya. Igwete Jesus'ga ei trêsvē'ġa pe:

—Tapemombe'ui na'ē ti ġa pe penhimbiepiaga, ei ga. Ji kweravirē gwe nhimanoa hugwi, a'ea rupi ti pemombe'u a'ero, ei ga ġa pe.

¹⁰ Ojapyaka ġa ganhi'iġa rehe. Igwete ġa ei ojohupe:

—Gara pe ga ei: “Akwera po ti ji nhimanoa hugwi”? ei ġa ojohupe.

¹¹ Aerē ġa ei Jesus'ga pe:

—Marā a'ero? ei ġa. Orembo'ehara'ġa e'i: “Elias'ga na'ē uhu, aerē Cristo'ga ruri a'ero,” ei ġa, ei ġa. Maraname ġa ei a'ea? ei ġa Jesus'ga pe.

¹² Igwete ga ei ġa pe:

—A'iti tuhē Eliasva'ea uhu na'ē ġandeaporoġita rerojjiypava, ei Jesus'ga ġa pe. Pejapyaka ti kiro nhimombe'uagwera rehe no, ei ga. A'ereki ymyahū Tupana'ga okwatijaruka ahe ve ji mombe'gwovouka hako no. Nahā ahe ei: “He'yiva'ea po ti ġa imondoi hahyva'ea ga pe okote'varuhuavo nehē ndorokoi ore nde rehe javo nehē.” Poha ahe ei ji mombe'gwovo hako, ei Jesus'ga ġa pe. ¹³ Kiro ji ekatui pe me a'ero, ei Jesus'ga. Eliasva'ea uhu reki ikwehe. A'ero ġa ndekote'varuhui ahe ve ġwemimbotarimova'ea rehe okovo ġwaramo, ei ga. Na tuhē Tupana'ga rembikwatijarukara ahe mombe'u nhoġwenonde hako, ei Jesus'ga ahe ko João Batistava'ea javo ġa pe.

Jesus'ga ombojipe'a anhaġa ahera'yrava'ea hugwi

(Mateus 17.14-21; Lucas 9.37-43a)

¹⁴ Igwete Jesus'ga jivyra'javi trêsvē'ġa pavēi ġwemimbo'ehara'ġa pavēi. Igwete ġa nduri jara'ġa pyri noveve'ġa pyri. Urame ġa he'yjuhuve'ġa ndepiagi noveve'ġa pyri Jesus'ga remimbo'ehara'ġa pyri. A'ereki judeus'ġa mbo'ehara'ġa ġa nhi'igayva. ¹⁵ Nanime he'yjuhuve'ġa Jesus'ga repiagi onhimomby'avo ga mboha'uve'yma.

—Kiro ga ruri Jesus'ga, ei ġa ojohupe.

Igwete ġa nhani ogwovo ga pyri. ¹⁶ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Manongara rehe pe nnonhi'igayvayvaruhui?

¹⁷ Igwete ġapyteripeve'ga ei ga pe:

—Jesus, ei ga. Aru ji jira'yra'ga nde pyri ko novĩa. A'ereki anhağa opojyka ga jipi, ei ga. Nomonhi'iğukari jira'yra'ga a'ero, ei ga ga pe. ¹⁸ Ga pojkarama ga mbo'ambo'ari ga noğa. Hendyjuiporuhu ga. Haingyryngyryi ga no. A'ero ga yvyrakwenamo, ei ga. Igwete ji ei neremimbo'ehara'ğa pe: “Pembojipe'a anhağa ga hugwi,” a'e ji ğa pe novĩa. Tegwete reki ğa pe ipe'ahava ga hugwi, ei ga Jesus'ga pe.

¹⁹ Igwete Jesus'ga ei ğa pe:

—Pe ndapejikoguhui ji rehe jipi, ei ga. Manamehũ po ti pe jikogi ji rehe nehẽ naerũ? A'ereki ji jikwerajahivuhu pe ndehe, ei Jesus'ga ğa pe. Peru ga ji pyri a'ero, ei ga ğa pe.

²⁰ Igwete ğa tayri'ga reruri Jesus'ga pyri. Anhağa Jesus'ga repiagame tayri'ga moheõ'ari. Igwete ga ari yvyvo ojavajirejireva. Hendyjuipo hete ga.

²¹ Igwete Jesus'ga ei garuva'ga pe:

—Maramomi kwara ga pojyka rehe?

—Gavoja'iagwera jate ga pojkai, ei ga. ²² Igwete ga mombomombori tata pyteri pe jipi. Ypy pe ga mombomombori no tajuka ga javo novĩa, ei ga. Po nde ikwahavi ore pokoga, ore porogwety ti a'ero, ei ga Jesus'ga pe.

²³ —“Po nde ikwahavi,” ere nde ji ve naerũ? ei Jesus'ga ga pe. Tupana'ga okwaha pa ğa pokoga jipi – kiroki ğa ojiko ga rehe, ei ga.

²⁴ Igwete garuva'ga ei:

—Ajiko ji ga rehe novĩa. Ji poko ti a'ero ji mbojikoheteavo Tupana'ga rehe nehẽ, ei ga.

²⁵ Igwete he'yjuhuve'ğa nhani ojatykavo ga pyri. Gandura repiagame Jesus'ga nhi'iğahyi anhağa pe

– kiroki nomonhi'ig'a'javi tayri'ga mboapyagweva no. Igwete ga ei jupe:

–Jihi a'e nde ve: Ejipe'a ga hugwi. Terepojykaa'javi ti ga, ei Jesus'ga jupe.

²⁶ Igwete anhağa hapukai tayri'ga momanoahiva ojipe'avo ga hugwi. Omanova'ea ja ga rekoi upa. Nurã he'yive'ğa etehei ga pe:

–Omano ga upa.

²⁷ A'ero Jesus'ga ga popyhygi ga mbovya. Igwete ga po'ami okovo. A'ereki ga pyry hete kiro.

²⁸ Aerẽ Jesus'ga hoi onga pype. Igwete garemimbo'ehara'ğa hoi javo ga pe ojipe'ğa ndovakie'ỹ.

–Marã ore norombojipe'akwahavi anhağa ga hugwi? ei ğa Jesus'ga pe.

²⁹ –Penhi'igame jate Tupana'ga pe po ti pe imbojipe'aukari nanongara, ei Jesus'ga ğa pe.

Jesus'ga omombe'ua'ja omanoagwama

(Mateus 17.22-23; Lucas 9.43b-45)

³⁰ Aerẽ Jesus'ğa hoi pea hugwi ogwoogwovo Galiléiapeve'ğa gwyra rupi. Jesus'ga ndopotari ohoa kwahava. ³¹ A'ereki ga gwemimbo'ehara'ğa mbo'e pota omanoagwama rehe.

–Ji mondouka po ti ğa nharõ'e'ỹve'ğa po pe nehẽ ji jukavouka nehẽ, ei ga. Mokõi ti pe kiri ji jukarẽ nehẽ. Kirẽ ti ji kwerava'javi nehẽ, ei ga ğa pe novĩa.

³² Emo ğa ndokwahavi garembi'ea ma gara pe ga ei javo ojohupe. Ga pe ğa nde'ia'uvi reki.

Manamo nhandejoheva'ero? ei ahe

(Mateus 18.1-5; Lucas 9.46-48)

³³⁻³⁴ Pea rupi Jesus'ğa hoi ogwovo. Oro Jesus'ga remimbo'ehara'ğa, onhi'igayva ğa ojohupe.

—Manamo nhandejoheva'ero? Ji ko koji'i pe hohe, ei ġa ojohupe.

Igwete ġa nduri ovahema cidade de Cafarnaum me. Ohorame onga pe Jesus'ga ei ġa pe:

—Manongara rehe pe nhonhi'iġayvayvari nhande rurame pea rupi? ei ga.

Igwete ġa nonhi'iġi opoyjayjare'ymamo. A'ereki ġa onhonhi'iġayva onhimboheteavo pea rupi ogwovo ji ko pe hohe javo ojohupe.

³⁵ A'ero Jesus'ga apygi ġa mbuhurukapava ojipyri. Igwete ga ei ġa pe:

—Pejikopotarame ġahoheva'ero penhimongo na'ē ti okoteheva'ero ojipe'ġa pokopokoga jipi, ei ga ġa pe.

³⁶ A'ero ga tayri'ga mbuhurukari ga rerua ġapyteri pe ga anhuvana. Igwete ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

³⁷ —Pehepia tayri'ga, ei ga. Kiroki ġa oko nanongara'ġa ndehe ġa ko Jesus'gareheva'ero javo – ġa oko ji rehe no, ei ga. Kiroki ġa oko ji rehe nde ko Tupana'ga repykaramo javo – ji rehe jate rūi ġa oko. Ga oko nhimbuhurukara'ga rehe no, ei Jesus'ga ġa pe.

*Gahã nhande repy, ei Jesus'ga
(Lucas 9.49-50)*

³⁸ Igwete João'ga ei Jesus'ga pe:

—Orohepia ore hajiheve'ga oji'i, ei ga. Ombojipe'a ga anhaġa ojipe'ġa hugwi. Ombojipe'a ga ndepopoakara pyvō nde renoina, ei ga Jesus'ga pe. Nurã ore ei ga pe: “Terembojipe'ai anhaġa ġa hugwi Jesus'ga renoina,” oro'e ore ga pe. A'ereki ga nhandereheva'ea rūi, ei João'ga ga pe.

39 Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Tape'ei poa ga pe, ei ga. Japovame ahemon-himomby'ava'ea jipopoakara pyvõ po ti ġa nan-himbotegwetei kotihĩ nehẽ, ei ga. 40 Kiroki ġa nianemovahĩ – ġahã nhande repy a'ero, ei Jesus'ga ġa pe. 41 Amombe'u katu ji pe me, ei ga. Kiroki ġa pe poko ġa ko Cristo'gareheve'ġa javo – ġa pe po ti Tupana'ga ikwepygi imondokatuavo nehẽ. Yhya vehevi ġa imbuhurame pe me pey'gwavamo, a'ero po ti ga ikwepkatui tuhẽ ġa pe nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe.

*Tiruahũ hete ġa pe, ei Jesus'ga
(Mateus 18.6-9; Lucas 17.1-2)*

42 Igwete Jesus'ga ei no:

—Tapembo'e ti ji ojipe'ga rehe kiro. Po ġa nhapytĩ itaruvihavuhua gajura rehe ga momboa ypy pe, a'ero po tiruahũ ga pe, ei ga. Koji'i hete po ti tiruahũ ga pe ga jireheve'ġa mbote'varuhurame tayri'ġa huvihava'ġarũive'ġa, ei Jesus'ga ġa pe.

43-44 Igwete ga ei no:

—Po pe ndekote'varuhui pejipoa pyvõ, marã re po ti pe napemondohoguhui pejipoa imomboa a'ero torokote'varuhua'javyme ti javo? ei ga ġa pe. Tiruahũ po pe me pe ojipeji herekorange pejipoa novĩa, ei ga. Po ti pe mokõi pejipoa rerohoi hahyva'ea ruvihava pype pejikote'varuhua pige'yma ġwaramo nehẽ, a'ero po ti koji'iete'i tiruahũ pe me nehẽ. A'ereki pevova'ea tata ndogweva'javi nehẽ, ei ga. Koji'i pyry po ti pe herohoi pejipoe'yma vehevi yvagi pe Tupana'ga pyri nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe.

45-46 —Po pe hoi pejikote'varuhuavo pejikovo, marã re po ti pe napemondohoguhui pejipyã imomboã a'ero torokote'varuhua'javyme ti javo? ei ga ãa pe. Tiruahũ po pe me pe herekorame ojipeji pejipyã novã, ei ga. Po ti pe mokõi pejipyã rerohoi hahyva'ea ruvihava pype pejikote'varuhua pige'yma ãwaramo nehẽ, a'ero po ti koji'iete'i tiruahũ pe me nehẽ, ei ga. Koji'i pyry po ti pe herohoi yvagi pe pejipyã'yma vehevi nehẽ, ei Jesus'ga ãa pe.

47 —Po pe pejeakwara pyvõ hepiagi ite'varuhuva'ea - kiroki onhimbohepia'ngi pe me, marã re po ti pe ndapehekyjuhui pejeakwara torokote'varuhua'javyme ti javo? ei ga ãa pe. Tiruahũ po pe me pe ojipeji herekorame pejeakwara novã, ei ga. Po ti pe mokõi pejeakwara rerohoi hahyva'ea ruvihava pype nehẽ pejikote'varuhua pige'yma ãwaramo nehẽ, a'ero po ti koji'iete'i tiruahũ pe me nehẽ, ei ga. Koji'i pyry po ti pe herohoi ojipeji vehevi nhanderuvihava'ga pyri Tupana'ga pyri nehẽ, ei ga ãa pe. 48 A'ereki

“hahyva'ea ruvihava pype ndopiga'javi ahe hugwi hahyhetea.

Ndogweva'javi tata”, ei Jesus'ga ãa pe.

49 —Nhande nhikwava'egame Tupana'ga pe po ti tata'java'ea hahyva'ea nhande rerekoi nehẽ, ei ga. Peko tuhẽ ti ji pavẽi jireheva'ero. Tape pohiri ti ji hugwi, ei Jesus'ga ãa pe.

50 —Pyry ko jukyra, ei ga. A'ereki a'ea oko mbatera pavẽi heheva'ero. Pyryve'ymame ndik-wahya'javi. Nurã ji ei pe me: Peko pyry ti ji pavẽi

jireheva'ero. Pejikoty'a tuhẽ ti ji pavẽi. Pejog-wereko katu ti no, ei Jesus'ga ģa pe ogwovo pea hugwi.

10

Ahepohira hembirekoa hugwi (Mateus 19.1-12; Lucas 16.18)

¹ Aerẽ Jesus'ģa hoi Judéiapeve'ģa gwyra rupi. Igwete ģa herohoi rio Jordão aherovai herogwovo. A'ero pevove'ģa jatykaa'javi Jesus'ga pyri onhi-mongyavo. Igwete ga ģa mbo'ei. A'ereki na tuhẽ ga ģa mbo'embo'ei jipi ģa nderekovo. ² Igwete fariseus'ģa nduri. “Tihendu ganhi'ģa nhande ve. A'ero po ti nhande ga mbotegwetei nehẽ,” ei ģa ojohupe. Igwete ģa ei Jesus'ga pe:

—Marã naerũ? ei ģa. Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi ģa ndekoi opohirame ģwembireko'ģa hugwi kunhangwera'ģa hugwi naerũ? ei ģa ga pe.

³ Igwete Jesus'ga ei:

—Marã Moisésva'ea ikwatijari pe me ģwemimbo'eagwera noģa hako naerũ? ei ga ģa pe.

⁴ Igwete ģa ei:

—Moisésva'ea e'i:
“Tokwatija na'ẽ ti ģa inoģa kunhangwera'ģa pe apohi ji kiro nde hugwi javo,” ei ahe.
“A'ero po ti ģa pohiri ģwembireko'ģa hugwi,” ei ahe ikwatija hako, ei ģa Jesus'ga pe.

⁵ —Napeangarihu pe pejikoe'yoma Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi, ei Jesus'ga ģa pe. Nurã Moisésva'ea okwatija a'ea pe me

ġwemimbo'eagwera noġa, ei ga. ⁶ Jypya ko na rui reki hako. Jypya vvyakotyve'ġa aporame "Tupana'ga ġa apoi akwaimbae'ga kunhahēa reheve", ei Jesus'ga.

Nahā e'i Tupana'ga rembikwatijarukara, ei ga.

⁷ "Nurā ko akwaimbae'ġa ja'ogi uva'ġa hugwi oy'ġa hugwi ġwembirekokaturo.

⁸ Igwete ġa ojogwerekoro ġwaramo ojipejiva'ea ja akwaimbae'ga garembirekohēa pavēi," ei ikwatijara, ei ga.

A'ero ġa mokonha ja rui. Ojipejiva'ea ja reki ġa ndekoi, ei ga ġa pe. ⁹ Tupana'ga ko ġa mbojogwerekouka. Nurā po ġa ndopohiri ojohugwi hamo, ei ga ġa pe.

¹⁰ Aerē onga pe Jesus'ga remimbo'ehara'ġa ea'javi ga pe:

—Marāi re ko nde imombe'gwovo ġa pe ko?

¹¹ Igwete ga ei ġa pe:

—Kiroki ga opohi ġwembirekohēa hugwi ojipehēa rerekovo – oajuajuro ġwaramo ga rekote'varuhui ġwembirekoypyvehēa pe, ei ga. ¹² Na jitehe hēa opohirame ġwembireko'ga hugwi ojipe'ga rerekovo hēa rekote'varuhui ġwembirekoypyve'ga pe a'ero. A'ereki hēa ajuajuri, ei Jesus'ga ġa pe.

Jesus'ga omomyry tay'riva'ea pe

(Mateus 19.13-15; Lucas 18.15-17)

¹³ Igwete pevove'ġa tayri'ġa nderunderuri Jesus'ga pyri topoko ti ga ġa ndehe javo.

—Ere ti Tupana'ga pe tomomyry ga ġa pe javo, ei ġa ga pe.

Emo Jesus'ga remimbo'ehara'ġa e'i ġa pe:

—Taperuruhui ġa ga pyri, ei ġa.

¹⁴ Hepiagame Jesus'ga nhimonha'ngahetei o'ama. Igwete ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—“Taperuruhui ġa,” tape'euhui ġa pe, ei ga. Tuhu tuhē ti ji pyri tayri'ġa. A'ereki nanongara'ġa'jave'ġa pe Tupana'ga pyry hete okovo ġa jikogame ojihe, ei ga ġa pe. ¹⁵ Tamombe'u katu ti pe me: Tayri'ġa ojiko uva'ġa ndehe okovo ġanemimbotarimova'ea rehe, ei ga. Kiroki ġa oko tayri'ġa ja rūi – ġa ndojikogi Tupana'ga rehe okoe'yma garemimbotarimova'ea rehe. Ga po ti nomongoi Tupana'ga gwuvihavuhuhetero nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁶ Igwete ga tayri'ġa anhuvani opokoga ġa ndehe. Igwete ga ei Tupana'ga pe:

—Emombyry ġa pe, ei Jesus'ga javo ga pe.

Imbateheteva'ea nomondopapotari

(Mateus 19.16-30; Lucas 18.18-30)

¹⁷ Jesus'ġa horame pea rupi kiro ojipe'ga ruri onhana. Igwete ga renypy'andurugi Jesus'ga pyri ta'e ti ġambo'ehara'ga pe javo.

—Jesus, ei ga. Marāva'ea rupi pyryva'ea rupi po ti ji rekoi nehē jirekoagwamamo Tupana'ga pyri avuirama nehē? ei ga ga pe.

¹⁸ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Maraname nde ei pyryva'ea rehe? Tupana'ga nhi'iġa jate ko pyry, ei ga ga pe. ¹⁹ Nde erekwaha Tupana'ga remimbo'eagwera Moisésva'ea pe hako, ei Jesus'ga. A'ereki Tupana'ga e'i:

“Terejukai ojipe'ġa.

Tererekoi ojipe'ġa nembireko'ġa.

Teremimi ojipe'ġa mbatera.

Tane'mbei ojipe'ġa mombe'gwovo.

Teremoandyandyi ojipe'ġa ġambatera
rerogwovo.

Emondo ejeaporoġita imohina ejuva'ga rehe
eyhãa rehe no," ei Tupana'ga, ei ga ga pe.

²⁰ Igwete ga ei Jesus'ga pe:

—Jivoja'irame vehevi ji hendukatupavi
garemimbo'eagwera jipi, ei ga.

²¹ Ga repiagame Jesus'ga ga arõhetei. Igwete ga
ei ga pe:

—Nahã na'ẽ po ti nde rekoi a'ero hamo. Eho na'ẽ
ti embatera imondopava itambere'ia rehe imon-
dovo itambere'ia imbatere'ÿve'ġa pe nehẽ, ei ga.
A'ero po ti Tupana'ga imombyryvi nde ve yvagi pe
nehẽ, ei ga ga pe. Imondopavirẽ embatera ti ejo
ji pyri ekovo nhiremimbo'eharamo. Ji rehe jate
ejiko, ei Jesus'ga ga pe.

²² Jesus'ga nhi'iġa renduvame ga ndovy'ari og-
wovo. A'ereki he'yjuhu gambatera. ²³ Igwete
Jesus'ga jirovagi javo ġwemimbo'ehara'ġa pe.

—Kiroki ġa imbate hete - hahy ġa pe ġa erame
Tupana'ga pe eko ti oreruvihavuhuhetero javo.
A'ereki ġa okoheterame ombatera rehe ndokoi
garembi'ea rupi, ei ga ġa pe.

²⁴ Henduvame ganhi'iġa garemimbo'ehara'ġa
nhimomby'ai a'ero. Igwete Jesus'ga ea'javi ġa pe:

—Hahy imbateheteve'ġa pe ġa erame Tupana'ga
pe eko ti oreruvihavuhuhetero javo, ei ga ġa pe.

²⁵ Tegwete yuranuhãa'javuhuva'ea camelo ikihava
agulha kwa'ria rupi. Tegwete hete reki imbate-
heteve'ġa hohava Tupana'ga rembi'ea rupi oko-
heterame ombatera rehe, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁶ Kiro ġa nhimomby'ahetei a'ero. Igwete ġa ei ojohupe:

—Ma'ġa po ti oho Tupana'ga pyri yvagi pe nehē naerū?

²⁷ Igwete Jesus'ga ġa ndepiagi javo ġa pe.

—Tegwete tuhē ġanhimondohava ga pyri, ei ga. Tupana'ga jate ġa mondoukari ojipyri. A'ereki Tupana'ga ikarakatu pa hete, ei ga ġa pe.

²⁸ Igwete Pedro'ga ei ga pe:

—Jesus, ei ga. Oropohi katu ore orombatera hugwi orogwovo nde rupi neremimbo'eharamo, ei ga.

²⁹ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Tamombe'u katu ti ji pe me: Okopotarame jireheva'ero ġa pohiri tuhē tamombe'u ti Jesus'ga ojipe'ġa pe javo, ei ga ġa pe. Jara'ġa opohi ġwonga hugwi, ei ga. Jara'ġa opohi oirū'ġa hugwi. Jara'ġa opohi okuvyra'ġa hugwi. Jara'ġa opohi ġwendyra'ġa hugwi, ei ga. Jara'ġa opohi oy'ġa hugwi uva'ġa hugwi no tamombe'u Jesus'ga ojipe'ġa pe javo, ei ga. Jara'ġa opohi gwa'yra'ġa hugwi. Jara'ġa opohi ogwyrā hugwi tamombe'u Jesus'ga ġa pe javo, ei ga. ³⁰ Kiroki ġa jireheva'ero opohi ombatera hugwi, gwe'yja'ġa hugwi - gw-ereko po ti ġa he'yjuhuhetevea'ea aġwamo nehē ġwonga oirū'ġa no okuvyra'ġa ġwendyra'ġa no oy'ġa no gwa'yra'ġa no ogwyrā nehē no, ei ga ġa pe. Aerē po ti ġa hohetei Tupana'ga pyri nehē no. Nane'ymi po ti ġa ndekoi ga pyri a'ero nehē, ei ga. Emo nhiarōe'yve'ġa po ti imbohahyukari na'ē ġa pe aġwamo nehē, ei ga ġa pe. ³¹ Kiroki ġa huvihava aġwamo - he'yive'ġa po ti ndokoa'javi huvihavamo onhimongyavo aerē nehē. Kiroki ġa

huvihava rūi aḡwamo – ḡahã po ti huvihavamo oko nehẽ, ei Jesus'ga ḡa pe.

*Jesus'ga omombe'ua'ja omanoaḡwama
(Mateus 20.17-19; Lucas 18.31-34)*

³² Igwete Jesus'ḡa hoi pea rupi ogwovo Jerusalém me. Ga na'ẽ oho dozeve'ḡa nenonde. Igwete ḡa nhimomby'ai ga rehe ogwovo. Ojipe'ḡa oho ḡandeviri okyhyjiavo ogwovo. Igwete Jesus'ga dozeve'ḡa nderohoi'i ḡa hugwi aerẽva'ea mombe'gwovo ḡa pe. Igwete ga ei ḡa pe:

³³ –Pehendu ti nhinhi'iḡa, ei ga. Kiro po ti nhande hoi Jerusalém me nehẽ, ei ga. Igwete po ti ḡa ji mondoukari ahembo'ehara'ḡa po pe nehẽ ikwava'ẽhara'ḡa nduvihava'ḡa po pe nehẽ no, ei ga ḡa pe. “Eremano po ti nde hamo,” e po ti ḡa ji ve nehẽ, ei ga. Nurã po ti ḡa ji mondoukari judeus'ḡarũive'ḡa pe a'ero nehẽ, ei ga ḡa pe. ³⁴ Gahã po ti ji rerekomemuahũ nehẽ, ei ga. Onyvũ po ti ḡa ji rehe ji nupanupamo ipira apopyra pyvõ nehẽ. Igwete po ti ḡa ji jukai nehẽ, ei ga. Emo mokõi pe kirirẽ po ti ji kwera-ava'javi nhimanoa hugwi nehẽ, ei Jesus'ga onhimombe'gwovo ḡa pe.

*Zebedeuva'ea ra'yra'ea oko pota memei huvihavamo
(Mateus 20.20-28)*

³⁵ Aerẽ Zebedeu'ga ra'yra'ḡa nduri Jesus'ga pyri Tiagova'ea João'ga pavẽi. Igwete ḡa ei ga pe:

—Jesus, oropota ore nderekoaḡwama oreremimbotarimova'ea rehe, ei ḡa ga pe.

³⁶ —Gara pe pepota naerũ? ei ga ḡa pe.

³⁷ –Toromoirũ ti nde yvyakotyve'ğa nduvi-havamo nde rekorame ға mondomondovo nehẽ. Toroapy ti ore nde pyri nde mbojogwovaita a'ea rupi nehẽ, ei ға Jesus'ga pe.

³⁸⁻³⁹ Igwete Jesus'ga ei ға pe:

–Ndapekwahavi pe nanongara pe'erame, ei ga ға pe. Aerẽ po ti hahy hete ji ve nehẽ. Po pe ji moirũi, a'ero hahy hete pe me nehẽ no, ei ga. Marã a'ero? Peko pe nanongara rehe naerũ? ei ga ға pe.

–Toronhimboita ti ore jupe, ei ға.

–Aerẽ po ti ға ji jukai nehẽ no. A'ero po ti ға pe jukapotari nehẽ no. Marã a'ero? ei ga ға pe.

–Na ға ore jukai nehẽ no, ei ға.

–Ombuhu tuhẽ po ti ға hahyva'ea ji ve ji jukavo nehẽ. Na tuhẽ po ti ға pe nderekoi nehẽ no, ei Jesus'ga ға pe. ⁴⁰ Emo ji rũi po ti amboapyguka ға jijipyri nehẽ tombojogwovai ға ji rehe javo, ei ga. A'ereki ymya Tupana'ga omboavujikwe ғandekohavaғwama ji pyri. Gahã po ti ji moirũ ға mondomondovo a'ero nehẽ, ei Jesus'ga ға pe.

⁴¹ Jara'ға dezve'ға henduvame João'ға nhi'iға Jesus'ga pe ға nhimonha'ngai ға ndehe.

⁴² Igwete Jesus'ga ға mbuhurukapavi ojipyri ғwemimbo'ehara'ға. Igwete ga ei ға pe:

–Pejapyaka ti nhinhi'iға rehe, ei ga. Pekwaha pe hajiheve'ға ndeaporoғita – kiroki ға e'i ore ko ғanduvihava javo. Ga omboporavykyuhu ogwyriveve'ға jipi ға mbovavaguhuavo ға nderekovo, ei ga ға pe. ⁴³ Pe po na rũi pejogwereco hamo jireheva'ero ғwaramo, ei ga ға pe. Po ti pe ndekopotari jara'ға nduvihavamo, a'ero po ti pe ға pokogi hamo. ⁴⁴ Po ti pe ndekopotari ғahohepava'ero, koji'i po ti pe ға pokopahetei

hamo, ei ga. ⁴⁵ A'ereki ji vehevi ajo tapoko pa ti ġa javo. Ji ndajori ji pokopoko javo ġa pe, ei ga. Tamano javo ji ruri ġa ndepyga yvya koty. Nahā po ti ji he'yjuhuve'ġa mbopiro'yi ġa ndekote'varuhua hugwi nehē, ei ga ġa pe.

*Jesus'ga omboheha katu Bartimeuva'ea
(Mateus 20.29-34; Lucas 18.35-43)*

⁴⁶ Aerē Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa nderohoi ġa nderovahema cidade de Jericó pe ġa nderokwava hupi. He'yjuhu ġa ogwovo ġa ndupi no. Ga horame jugwi Bartimeu'ga onhi'ġa mbuhuri Jesus'ga pe. A'ereki Bartimeu'ga heakwagweva'ero oko Timeu'ga ra'yra'ga. A'ero ga apygi pea rovai itambere'ia rehe oporanduranduva upa. ⁴⁷ Igwete pevove'ġa ei:

—Kiro ki ga u Jesus'ga Nazarépeve'ga.

Henduvame Bartimeu'ga onhi'ġa mbuhuri Jesus'ga pe a'ero.

—Jesus, nde ko Daviva'ea rymyminoa Tupana'ga remimbuhurukara, ei ga ga pe. Ji porogwety ti, ei ga.

⁴⁸ Igwete ġa nhi'ġahyi ga pe onhimongyavo epi te javo. Igwaigwavete reki ga onhi'ġa mbuhuri ga pe.

—Nde ko Daviva'ea rymyminoa Tupana'ga remimbuhurukara. Ji porogwety ti, ei ga ga pe.

⁴⁹ Igwete Jesus'ga pytai.

—Pe'e ga pe tuhu ga ji pyri a'ero, ei ga ġa pe.

Igwete ġa ei heakwagweve'ga pe:

—Enoġatu ti epy'a, ei ġa ga pe. Epo'ã ejoa ga pyri. “Tuhu ga ji pyri,” ei ga nde ve, ei ġa ga pe.

⁵⁰ Igwete ga po'ami hekyita opira i'arimova'ea nhandaipe ua Jesus'ga pyri. ⁵¹ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Gara nde erepota?

—Jesus, tajireha katu ti, ei ga ga pe.

⁵² —Heregwovo a'ero, ei Jesus'ga ga pe. Nde erejiko ji rehe. Nurã nde reharo kiro, ei ga.

Igwete ga reakwakaturo a'ero. Jesus'ga rupi ga hoi a'ero pea rupi ogwovo.

11

Jesus'ga ovahẽ Jerusalém me Domingo dos ramos

(Mateus 21.1-11; Lucas 19.28-40; João 12.12-19)

¹ Ohorame Jerusalém me vytyruhu pe na'ẽ Jesus'ga vahemi oliveiras ndyvuhu pe monte das Oliveiras pe. Ira'agwe cidades ojopyjopyri tuvi Betfagé Betânia pavêi. Igwete Jesus'ga ei mokonha'ga pe gwemimbo'ehara'ga pe:

² —Hepejigwovo cidade pe penhinondeva'e pe, ei ga. Pevahemame ti pe hepiagi jumentinho i'ama nehẽ, ei ga ga pe. Ojugwa ga imo'ama yva rehe. Ndohoi ve ga i'arimo, ei ga. Pekwahara ti herua, ei ga. ³ Po ti ga ei pe me: “Maraname pe ikwaharavi a'ea?”, pe'ji ti ga pe: “Nhandepojy kaharete'ga ti togwereko'ã na'ẽ. Kotihĩ po ti ga imbuhura'javi avo nehẽ,” pe'ji ti ga pe, ei ga ga pe.

⁴ Igwete ga hoi hepiaga jumentinho. A'ereki pevove'ga ojugwa imo'ama pea rupi onga jurukwara pyri. Kiro ga ikwaharavi a'ero. ⁵ Pevove'ga ga ndepiagame e'i ga pe:

—Maranuhũrame pe ikwaharavuhui ta'yra?

⁶ Igwete ga imombe'ui ga pe Jesus'ga rembi'ea.

—Peroho ti ga pe a'ero, ei ġa ġa pe.

⁷ Igwete ġa heruri jumentinho Jesus'ga pe. Igwete ġa inoġi oapoa tapy'ynhapira ikupepytera rehe. A'ero Jesus'ga hoi i'arimo. ⁸ Igwete he'yive'ġa heroporopori opira i'arimova'ea pea rupi inoġa timbojigwa pehea ga pe javo. Ojipe'ġa omondohondoho pindova rohova nhu me herua. Igwete ġa imondomondo pea rupi imbokatuavo ga pe. Nahã ġa Jesus'ga mbojiroviari ga rerua nhanderuvihavuhuhete'ga kiro u javo. ⁹ Kiro garenondeve'ġa hapukai garevirive'ġa pavëi.

“Timbohete Tupana'ga!” ei ġa.

“Nhandepojoykaharete'ga ti tomombyry ga pe

– kiroki ga nhandepojoykaharete'ga ombuhuruka nhande pyri ga mongovouka nhanderuvihavuhuhetero,” ei ġa.

¹⁰ “Tupana'ga tomombyry nhaneramonhava'ea'jave'ga pe Daviva'ea'jave'ga pe kiro ga rurame nhanderuvihavuhuhetero,” ei ġa.

“Timbohete Tupana'ga yvagipeheteve'ga a'ero!” ei ġa.

¹¹ Igwete Jesus'ġa vahemi Jerusalém me ogwovo ġajatykahavuhua rokari pe o'ama. Oharekorë mbatera rehe nhaporememo Jesus'ga dozeve'ġa nderohoi Betânia pe ġa nderokia. A'ereki oho kwara.

*Jesus'ga e'i figueira pe
(Mateus 21.18-19)*

¹² Ko'emame Jesus'ġa jivyri Betânia hugwi. Igwete ga jukai ty'ara. ¹³ Irupe ga hepiagi figo'yva figueira ka'a rerekojiperame. Igwete

ga hoi tahepia yva'ia javo novĩa. Ovahemame ga ka'atehea hepiagi. A'ereki a'ea rupi ndi'ai ve tuhẽ jipi yva'ia. ¹⁴ Igwete ga ei yva pe:

—Ndehe po ti nande'aa'javi nehẽ ganembi'uhavamo nehẽ, ei ga jupe.

Garemimbo'ehara'ga ġwendu ganhi'iġa a'ero.

Jesus'ga omo'emba ahe ahejatykahavuhua hugwi

(Mateus 21.12-17; Lucas 19.45-48; João 2.13-22)

¹⁵ Aerẽ Jesus'ga vahemi ua Jerusalém me. Igwete ġa nduri ġajatykahavuhua rokari pe. Pevove'ga oma'ema'ẽ mbatepyryva ojipe'ga pe jipi inambu'ia no. A'ereki a'ea ġa omondo ikwava'ẽhara'ga pe tomondo ti ga Tupana'ga pe javo. Itambere'ia rehe ġa oma'ema'ẽ ġa pe ġa moandyandyjuhuavo jipi. Mesas pyri ojipe'ga neni hajiheve'ga itambere'ia pyhypyhyga judeus'ga itambere'ia kwepykwepyga imondovo ġa pe. Igwete Jesus'ga nduri okari pe ġa ndepiaga. Kiro ga nhimonha'ngai ġa ndehe a'ero ġa mo'emo'embava pea hugwi. Igwete ga imbojirejirevi itambere'ia kwepykara'ga mesas. Ga imbojirejirevi ġa'apykava ġa hugwi no - kiroki ġa oma'ema'ẽ inambu'ia oina. ¹⁶ Igwete ga ndogwerokwarokwarukari mbatera ġajatykahavuhua rokara pytera rupi. ¹⁷ A'ero ga ei ġa pe ġa mbo'eavo.

—Tupana'ga okwatijaruka onhi'iġa hako, ei ga. Nahã Tupana'ga ei a'ero hako:

“Yvyakotyve'ga nhaporemõ ti tonhi'ĩ ji ve nhi-ronga pype,” ei Tupana'ga hako, ei ga.

Pe ki a'e te pe'e pejohupe: “Timoandyandyjuhu ti ġa ikwepykwepygame Tupana'ga ronga pype,” pe'e pe, ei Jesus'ga. Nahã pe Tupana'ga ronga mongoukari iporomive'ġa nduhavamo, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁸ Aerẽ ikwava'ẽhara'ġa nduvihava'ġa ikwahavi Jesus'ga nhi'igã ġa pe judeus'ġa mbo'ehara'ġa pavẽi. Igwete ġa ei:

—Marã re po ti nhande ga rerekoi ga jukavo nehẽ? ei ġa ojohupe. Tijukaukaryme ti ga he'yjuhuve'ġa ndovaki, ei ġa. A'ereki ġa onhi-momby'a pa garemimbo'ea repiaga, ei ġa ojohupe.

Nurã ġa kyhyji ga pyhyge'yma.

¹⁹ Ka'aru hete Jesus'ġa hoa'javi cidade de Jerusalém hugwi ogwovo Betânia pe okia.

*Pejiko ti Tupana'ga rehe, ei Jesus'ga
(Mateus 21.20-22)*

²⁰ Ko'emame ojivyrane Jesus'ġa kwavi pea rupi. Igwete ġa hepiagi akoja figo'yva. Inhymba reki. Hapoa vehevi inhymba. ²¹ A'ero Pedro'ga ikwahava'javi Jesus'ga nhi'igã jupe. Igwete ga ei ga pe:

—Jesus, ehapia! ei ga. Erenhi'igahy nde figo'yva pe kirame oji'i. Kiro inhymbavamo a'ero, ei ga ga pe.

²² Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Pejiko ti Tupana'ga rehe, a'e ji pe me, ei ga.

²³ Tamombe'u katu ti pe me: Ga jikogame Tupana'ga rehe oporanduva ga pe Tupana'ga po ti ġwendu katu nhinhi'igã javo, na ja po ti hekoi ġa pe a'ero nehẽ, ei ga. Po ti ġa ei Tupana'ga pe tojipe'a ti yvytyruhua onhimomboa ypiahua pype javo, a'ero po ti Tupana'ga imbojipe'ai ġa

pe, ei ga. Po ti ġa ndogweroviarihihũ mara'ngu po ti ojipe'avo javo, a'ero po ti Tupana'ga nombojipe'aukari ġa pe nehẽ, ei ga. ²⁴ A'ero ji ei pe me: Peporanduvame Tupana'ga pe penhimimbotarimova'ea rehe, perovia ti garemimbuhuraġwama pe me. A'ero po ti ga imbuhuri pe me nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe. ²⁵ Po ojipe'ga oko te'varuhu pe me. A'ero po pe'py'a heahemuhũro ga rehe. Penhi'igame Tupana'ga pe penhi'ama tapekwahava'javi ti akoja'ga rekote'varuhua, ei ga. Pe ikwahava'jave'ymame garekote'varuhua henonhe'yma po ti nhanderuvete'ga yvagipeve'ga ndokwahava'javi pendekote'varuhua imomboia pe hugwi nehẽ, ei ga. [²⁶ Pe ikwahava'javame akoja'ga rekote'varuhua po ti nhanderuvete'ga nomombori pendekote'varuhua nehẽ no.]

Ma'ga nde mbuhurukaru? ei ahe Jesus'ga pe (Mateus 21.23-27; Lucas 20.1-8)

²⁷ Igwete Jesus'ga hoa'javi Jerusalém me. Gajatykahavuhua rokara rupi Jesus'ga hoi okovo. A'ero ikwava'ẽhara'ġa nduvihava'ġa nduri ga pyri judeus'ga mbo'ehara'ġa pavẽi xava'eve'ġa pavẽi.

²⁸ Igwete ġa euhui ga pe:

—Ma'ga nde mbuhurukaru raji'i? Ma'ga e'i nde ve: “Emo'emo'ẽ ti ġa mondovo jugwi?” ei ġa Jesus'ga pe. Here javo ore ve, ei ġa.

²⁹ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Pe na'ẽ ti pe'ji ji ve, ei ga. Pe ji nhi'ĩpondekwaaturame po ti ji nhimbuhurukara'ga mombe'ukatui pe me nehẽ no, ei ga ġa pe.

³⁰ Pe'ji ti ji ve a'ero: Ma'ga João Batistava'ea mbuhuruka ġa mobatizavouka raikwehe? ei ga.

Tupana'ga yvagipeve'ga ombuhuruka ahe? Ma'ga e'i ahe ve teremobatiza ġa javo? Yvyakotyve'ga ombuhuruka ahe naerũ? ei ga. Pe'ji ti javo ji ve! ei Jesus'ga ġa pe.

³¹ Igwete ġa nhombo'embo'ei upa.

—Marãi po ti nhande a'ero nehẽ? ei ġa. Po ti nhande ei ga pe: “Tupana'ga po ombuhuruka João Batistava'ea ġa mobatizauka raikwehe”, a'ero po ti Jesus'ga ei nhande ve nehẽ: “Maraname pe ndaperoviarihu ahenhi'igagwera naerũ?” e po ti ga nhande ve nehẽ, ei ġa ojohupe. ³² Po ti nhande ei ga pe: “Yvyakotyve'ga po ahe mbuhuruka raikwehe”, a'ero po ti avove'ga nhimboahivuhupavi nhande ve nehẽ, ei ġa ojohupe.

Okyhyji ġa he'yjuhuve'ga hugwi. A'ereki ġa e'i pa João Batistava'ea pe: “Tupana'ga tuhẽ ahe mbuhuruka onhi'iga mombe'uharamo raikwehe,” ei ġa.

³³ Nurã ġa ei reki Jesus'ga pe:

—Ma'ga po ombuhuruka ahe raikwehe? Ndorokwahavi ore, ei ġa ga pe.

—Napemombe'ujuhu pe ji ve João Batistava'ea mbuhurukara'ga, ei Jesus'ga ġa pe. Nurã po ti ji na jitehe namombe'ui ga pe me nehẽ no - kiroki ga e'i ji ve: “Emo'emo'ẽ ġa onga hugwi,” ei Jesus'ga ġa pe.

12

*Garemitymipyra
okote'varuhuve'ga*

repiakatuha'ga

(Mateus 21.33-46; Lucas 20.9-19)

¹ Igwete Jesus'ga imombe'ui ġa pe ojo'java'ea. Igwete ga ei imombe'gwovo:

—Kohoa jara'ga otỹotỹ ko pe yhy-poa'javuhuva'ea uva'yva videira. “Aerẽ ti ta'u yva'ia ryhya,” ei ga, ei Jesus'ga ģa pe. Igwete ga hokairuġi ġwemityma. Aerẽ ga japoi uva mu'umu'ũhava tyhya rupiaramo. Tapyjo'ara ga japoi ita pyvõ imondovo imohina ko pe hepiakatuhavamo. Igwete ga ei ojipe'ģa pe: “Kiro po ti ji hoi paivohu mbaigwe jitua nehẽ,” ei ga. “Pehepia katu ti nhiremityma ji ve,” ei ga ģa pe. “A'ero po ti pe imboja'ogi yva'ia pejive nehẽ. Jara ti pemombyta ji ve nehẽ,” ei ga ģa pe, ei ga. “Kwa,” ei ģa. Igwete ijara'ga hoi ģa ndeja, ei Jesus'ga imombe'gwovo ģa pe. ² Aerẽ yva'ia jykyhava rupi ga ojipyrive'ga mondoukari hepiakatuhara'ģa pyri togweru ti ga yva'ia ji ve javo novĩa. ³ Emo hepiakatuhara'ģa ga pyhy ga nupanupamo ga momboa. Gapojate ojivy a'ero, ei ga. ⁴ Aerẽ ijara'ga ojipe'ga mondoyva'ia reruruka novĩa. Igwete ģa ga akanupanupãi ojigwaraita ga rehe, ei ga. ⁵ Aerẽ ga ojipe'ga mondoukari ģa pyri. Igwete ģa ga jukai, ei ga. Koji'ive'ģa ga ģa mondomondoyva'ia pyri. Igwete jara'ģa ģa ģa nupanupãi. Jara'ģa ģa ģa jukahetei, ei Jesus'ga imombe'gwovo ģa pe.

⁶ —Mbapavamo ijara'ga gwa'yra'ga mondoyva'ia pyri. A'ereki ga jate oko ga pyri gara'yra'ga garemia'nguhete'ga. “Omondo po ti ģa imohina jira'yra'ga rehe,” ei ga oyvyteri pe novĩa, ei Jesus'ga.

⁷ —Igwete ijara'ga gwa'yra'ga mondoyva'ia pyri mbapavamo. Ga repiagame hepiakatuhara'ģa ei ojohupe: “Kiro ga ruri ijara'ga ra'yra'ga,” ei ģa. “Avova'ea po ti gagwyrãgwama nehẽ,” ei ģa. “Ti-

juka ti ga a'ero. Aerē po ti nhande ipojykai yvya nhande jive nehē,” ei ġa ojohupe, ei ga. ⁸ Igwete ġa ga pyhygi ga jukavo ga momboa garuva'ga remityma hugwi.

A'ea Jesus'ga e'i ġa pe ojo'java'ea mombe'gwovo.

⁹ Igwete Jesus'ga ei no:

—Marā po ti ijara'ga rekoi a'ero nehē? ei ga. Uhu po ti ga ġa jukavo nehē gwa'yrava'ea repyga nehē, ei ga. Igwete ojipe'ġa po ti ga ġa mongoi ġwemityma repiakatuharamo nehē, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁰ Nonhi'iġi pe me Tupana'ga rembikwati-jarukara naerū? ei ga. Nahā i'ei a'ero:

“Onga apohara'ġa japorame onga ita apopyra hep-iagi ojipeji ita.

A'ea ġa imombori ipo'rue'yma tiruahū javo jupe,” e'i.

“Aerē akoja jitehe hekoi huvihavamo jara hohe opyryhetero onga pyhykatuavo,” e'i, ei ga.

¹¹ “Nhandepojykaharete'ga reki omongo huvihavamo.

Hepiagame nhande nhimomby'ai nanongara ko pyry hete javo,” e'i ikwatijara, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

¹² A'ea Jesus'ga omombe'u judeus'ġa nduvihava'ġa pe ojo'java'ea. Igwete ġa ga pyhypotari novīa. A'ereki ġa okwaha reki onhimombe'ua. A'ereki ġa yva'ia repiakatuhara'ġa ja. Onga apohara'ġa ja ko ġa no. A'ereki ġa Jesus'ga mombo pota. Kiro ġa Jesus'ga pyhypotari a'ero novīa. Emo ġa okyhyji he'yjuhuve'ġa hugwi – kiroki ġa e'i: “Jesus'ga ko Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharamo oko.” Nurā judeus'ġa nduvihava'ġa ga rejari ogwovo.

César'ga rembiapoa itambere'ia
(Mateus 22.15-22; Lucas 20.20-26)

¹³ Aerē judeus'ğa nduvihava'ğa fariseus'ğa mondoukari Jesus'ga pyri. Herodes'gareheve'ğa ğa ğa mondoi ga pyri no. “Pemonhi'ĩ te'varuhu ti Jesus'ga tombotegwete ti ga nhanderuvihavuhu'ga,” ei ğa ğa pe ğa mondorame. ¹⁴ Igwete ğa nduri javo Jesus'ga pe.

—Orokwaha ore neremimbo'ekatua. A'ereki a'itituhēva'ea rupi katu nde eremombe'u, ei ğa ga pe. Nde eremohemba ğa pe nhaporemō. A'ereki nde nderepojihuvi ğa javo ğa pe. Nde nderekoi huvihava'ğa ndehe jate. A'ereki ahe ojo'jajo'ja nde ve, ei ğa. Erembo'e katu nde Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe. Marã ndereaporoġita a'ero? ei ğa ga pe. César'gareheve'ğa e'i: “Pemondomondo ti itambere'ia César'ga pe nhanderuvihavuhu'ga pe ga imono'oġukarame,” ei ğa, ei ğa. Marã naerũ? Timondo po nhande ga pe hamo ğa poranduvame nhande ve? Mara'ngu po nde javo timondoyme po ga pe hamo? ei ğa Jesus'ga pe.

¹⁵ Jesus'ga okwahavipe reki ġandeaporoġitate'varuhua.

—Maranuhūrame pe nhinhi'īga mbote'varuhupotari? ei ga ğa pe. Peru itambere'ia moeda, ei ga.

¹⁶ Igwete ğa heruri a'ero.

—Pemombe'u kiro ji ve a'ero, ei ga ğa pe. Ma'ğa ra'angava agwa? Ma'ğa ndera ğa okwatija inoġa hehe? ei ga.

A'ero ğa ei ga pe:

—César'ga ra'angava, ei ġa. Garera ġa okwatija inoġa hehe no, ei ġa ga pe.

¹⁷ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Pemondoa'ja ti César'ga rembiapoa ga pe a'ero. Tupana'ga rembiapoa ki a'e te pemondoa'ja Tupana'ga pe, ei ga ġa pe.

Yvyakotyve'ġa pe Jesus'ga ei Tupana'ga rembiapoa tonhimondo ti ġa onhikwava'eġa ga pe javo.

Igwete ġa nhimomby'ai ga rehe onhi'igatu reki ga javo.

Ombogweravirē omanove'ġa nahem-birekoa'javi

(Mateus 22.23-33; Lucas 20.27-40)

¹⁸ Aerē saduceus'ġa nduri Jesus'ga pyri. Saduceus'ġa ndogweroviari omanove'ġa mbogwerahava novīa. Igwete ġa nduri Jesus'ga pyri a'ero tihepia ti ganhi'igatua nhande ve javo. Igwete ġa ei ga pe:

¹⁹ —Jesus, Moisésva'ea okwatija inoġa nhande ve hako. Nahā ahe ei hako:

“Po ga manoi gwa'yre'ymame ġwembirekohēa mombytavo

gairū'ga po hēa rerekoi a'ero hamo,” ei ahe.

“Gaha po ta'y hēa pe nhiirūva'ea togwereko gwakykwepohara'ġa javo,” ei Moisésva'ea hako, ei ġa Jesus'ga pe.

²⁰ Oro marā a'ero? ei ġa. Sete ahe onhoirūramo, ei ġa. Igwete ojihuvypyva'ea rembirekoro. Igwete omanorame ahe ndata'yri, ei ġa. ²¹ Igwete aheakoinlava rembirekoro aherembirekokwerava'ea pavēi oirūva'ea py'rovo. Igwete ahe manoi gwa'yre'ymame. Igwete ahe mbyteramo ahe javijitehe kunhangwerava'ea rerekoi, ndata'yri ve

omanomo. ²² Jarava'ea na jitehe no, ei ġa ga pe. Seteva'ea gwereko pa ahe ojopy'ropy'rovo novña omanombava gwa'yre'ymamo. Aerē kunhangwerava'ea manoi no, ei ġa. ²³ Marā a'ero? ei ġa Jesus'ga pe. Ma'ġa nembirekoa po ti kunhangwerava'ea rekoi nehē ahe kwerava'javame nehē? A'ereki seteva'ea gwereko pa kunhangwerava'ea, ei ġa ga pe.

²⁴ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Tupana'ga nhi'iġa atyvihu ko penhi'iġa, ei ga saduceus'ġa pe. A'ereki pe ndapekwahavihu Tupana'ga rembikwatijarukara. Ndapekwahavi pe Tupana'ga popoakara no, ei ga. ²⁵ Okwerava'japavame po ti ġa nahembirekoa'javi nehē. Tupana'gapyrive'ġa ja yvagipeve'ġa ja ġa ndekoi ġwembirekoe'ymamo nehē, ei Jesus'ga ġa pe. ²⁶ Gakwerava pe pe ei, ei ga. Napenhi'iġi pe Moisésva'ea rembikwatijara pe naerū? A'ereki Tupana'ga i'yva hugwi ikaja pytera hugwi onhi'iġa mondo Moisésva'ea pe hako, ei ga. A'ero Moisésva'ea ikwatijari Tupana'ga nhi'iġa ojive inoġa. Tupana'ga e'i ahe ve:

“Jihi ko Tupanamo ako.

Abraão'ga ji mbohete.

Isaque'ga ji mbohete.

Jacó'ga ji mbohete,” ei Tupana'ga ahe ve, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

²⁷ Abraão'ova'ea manorē reki Tupana'ga ei Moisésva'ea pe: “Abraão'ġa ji mbohete,” ei ga. Ga nde'i: “Ahe ji mbohete.” A'ereki ġa okoji Tupana'ga pe, ei Jesus'ga. Tupana'ga nhi'iġa atyvi ko penhi'iġa a'ero pe erame omanove'ġa ndokwerava'javi nehē, ei Jesus'ga saduceus'ġa pe.

Manamo Tupana'ga remimbo'eagwera joheva'ero?

(Mateus 22.34-40; Lucas 10.25-28)

²⁸ Igwete judeus'ga mbo'ehara'ga ruri. Gwendu ga ġa Jesus'ga monhi'inhi'iġame. “Jesus'ga onhi'ikwepy katu reki ġa,” ei ga oyvyteri pe. Igwete ga ruri javo Jesus'ga pe:

—Jesus, ei ga, manamo Tupana'ga remimbo'eagwera huvihavuhu joheva'ero?

²⁹⁻³⁰ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Moisésva'ea omombe'u ikwatija hako, ei ga. Jara hoheva'ea ko nahã:

“Israelitas, pehendu katu ti!

Nhandepojkaharete'ga ko Tupana'ga.

Gaha jate ko nhandepojkaharetero,” ei ahe, ei ga.

“Pearõ hete tuhẽ ti pejipojyaharete'ga Tupana'ga.

Pearõ hete tuhẽ ti ga pejipy'a pe.

Pearõ hete tuhẽ ti ga imondovo pejeaporoġita imohina ga rehe.

Pearõ hete tuhẽ ti ga tako ti ji garemimbotarimova'ea rupi javo.

Pearõ hete tuhẽ ti pejirokwa pejikovo ga nhi'ĩpo'ruavo,” ei Moisésva'ea, ei Jesus'ga ga pe.

³¹ Moisésva'ea omombe'u hehohyva'ea no, ei ga.

“Penhiarõ pe.

Na jitehe ti pearõ hete pejikotyve'ġa no,” ei ahe, ei ga.

A'ea memei Tupana'ga remimbo'eagwera jara hoheva'ero, ei Jesus'ga ga pe.

³² Igwete judeus'ga mbo'ehara'ga ei ga pe:

—Na tuhẽ. A'itituhẽva'ea nde ei ji ve, ei ga. A'ereki gaha jate oko Tupanamo tuhẽ. Ahã ojipe'ğa Tupanamo, ei ga Jesus'ga pe. ³³ Nhande mbatera kwava'egame ga pe pyry ga pe novĩa, ei ga. Emo pyryheteva'ea ga pe ko na: Tiarõ hete tuhẽ nhande Tupana'ga nhandepy'a pe hamo, ei ga ga pe. Tiarõ hete tuhẽ nhande ga nhandekovo garemimbotarimova'ea rupi hamo, ei ga. Tiarõ hete nhande ojipe'ğa nhanenhiarõhetea javijitehe hamo. A'ereki nhaneremiarõa koji'iete'i pyry Tupana'ga pe nhanerembikwava'eğa hohe, ei ga Jesus'ga pe.

³⁴ Jesus'ga ġwendu onhi'igatua upa. Igwete ga ei ga pe:

—Erenhimongo ġwerĩ nde Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi kiro, ei Jesus'ga ga pe.

Kirẽ ojipe'ğa ndopojihuva'javi javo Jesus'ga pe a'ero.

*Daviva'ea rymymino'ga ko ahepojy kaharetero
(Mateus 22.41-46; Lucas 20.41-44)*

³⁵ Igwete Jesus'ga ġajatykahavuhupeve'ğa mbo'embo'ei okari pe ġa mbojapyakavo. Igwete ga ei:

—Pe'ji ji ve a'ero. Marã ahembo'ehara'ğa ei Cristo'ga pe Tupana'ga remimbuhurukara'ga pe ga ko Daviva'ea rymyminoru javo? ei Jesus'ga ġa pe. ³⁶ A'ereki Daviva'ea tuhẽ omombe'u nhoġwenonde hako. Nahã ahe ei hako:

“Tupana'ga e'i jipojy kaharete'ga pe:

‘Eapy ji pyri ekovo huvihavamo,’ ei ga,” ei ahe.

“‘Tamongo ti nearõe'ỹve'ğa neremimbotarimova'ea rehe.’

A'ea Tupana'ga ei jipojykaharete'ga pe,” ei Daviva'ea ikwatija hako, ei Jesus'ga.

A'ereki Tupana'ga ra'uva Daviva'ea mbo'euka a'ea rehe ikwatijaruka hako, ei ga ġa pe. ³⁷ Daviva'ea e'i Cristo'ga pe jipojykaharete'ga a'ero, ei ga. Ga ko Daviva'ea rymymino'ga jate rūi naerũ, ei Jesus'ga onhimombe'gwovo ġa pe ġa mbojapyakavo.

Oarõ hete ġa ganhi'iġa a'ero onhimongy-heteavo.

*Judeus'ga mbo'eharava'ea onhimbohete tehe
(Mateus 23.1-36; Lucas 20.45-47)*

³⁸ Igwete Jesus'ga ei ġa mbo'eavo:

—Ahembo'ehara'ġa ja rūi ti peko, ei ga. A'ereki ġa onhimbohete hete. Oko hete ġa opipukuhua rehe tajirepia ġa javo, ei ga. Opota hete ġa ojipe'ġa nhi'iġaturame ojive ima'ēhai pe pe ko orembo'ehara javo ġa pe. ³⁹ Ġajatykahava pype ġa apypotari huvihava'ġa apykava rehe. Toryva jara'ġa pyri ġa o'u pota toryvi pe oina, ei Jesus'ga ġa pe. ⁴⁰ Opojyka ġa aherembirekokwera'ġa mbatera. Igwete ġa nhi'imbukuhui Tupana'ga pe novia ojipe'ġa ti te'i pyry ore ve javo. Hahyva'ea po ti kaitu Tupana'ga imondoi ġa pe a'ero nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe.

*Aherembirekokwerava'ea remimondoa
(Lucas 21.1-4)*

⁴¹ Igwete Jesus'ga apygi upa ġajatykahavuhua pype itambere'ia ryru'ia pyri. He'yjuhuve'ġa ga gwepia ġa inoġame itambere'ia Tupana'ga pe hyru'ia pype. Imbateheteve'ġa he'yi inoġi ipype

novĩa. ⁴² Nanime imbatere'ỹvehẽa ruri aherembirekokwerahẽa. Igwete mokoi'ĩ hẽa inogi itambere'ia moedas ipype. ⁴³ Igwete Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Hepejijo aherembirekokwerahẽa repiaga imbatere'ỹvehẽa, ei ga ġa pe. Tamombe'u katu ti pe me: Hẽaremimondoa koji'i pyry Tupana'ga pe ojipe'ġa nemimondoa hohe. ⁴⁴ A'ereki he'yiva'ea ġa omombyta ojive itambere'ia imondorame, ei ga. Hẽa ki a'e te mokoi'ĩ jate gwereko itambere'ia novĩa. Emo hẽa omondo pa ipype, ei Jesus'ga ġa pe.

13

Judeusva'ea jatykahavuhua monduru-pavaġwama, ei Jesus'ga

(Mateus 24.1-2; Lucas 21.5-6)

¹ Jesus'ga horame ġajatykahavuhua hugwi garemimbo'ehara'ga ei ga pe:

—Jesus, ehapia! Ikatu hete nhandejatykahavuhua, ei ga. Itaruvihavuhua pyvõ ġa japoja poi po raka'e, ei ga Jesus'ga pe.

² Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Erehepia nde nhandejatykahavuhua novĩa? ei ga. Aerẽ po ti ndojikojikoga'javi ojogwehe itaruvihavuhua nehẽ. Omonduru pa po ti ġa ojohugwiugwi inoġa nehẽ, ei Jesus'ga ga pe.

Hahyheteaġwama Jesus'gareheve'ġa pe

(Mateus 24.3-14; Lucas 21.7-19)

³ Aerẽ Jesus'ġa hoi vytyruhu pe - perope oliveiras ndyvuhu pe monte das Oliveiras pe. Pevo ga apygi oina ġajatykahavuhua rovai pyteri pe. Igwete ġa nduvi ga pyri Pedro'ga Tiagova'ea no

João'ga André'ga. Jara'ğa ndovakie'ÿ ға ei Jesus'ga pe:

⁴ —Emombe'u ti ore ve, ei ға. Maname po ti ға nhandejatykahavuhua mondurundurupavi inoға nehẽ? Marãva'ea po ti Tupana'ga hepiukari na'ẽ ahemonhimomby'ava'ea nehẽ ira'agwe hekopavame nehẽ? ei ға ga pe.

⁵ Igwete Jesus'ga ei ға pe:

—Penhimboko'i ti pejikovo penhi-moandyandyja hugwi. ⁶ Aerẽ po ti ға nduğanduri onhimongyavo javo tehe nehẽ. Nhira'ãra'ãteheavo po ti ға ei: “Jihi ko Cristoramo ako Tupana'ga remimbuhurukaramo,” e'i tehe po ti ға nehẽ, ei ga. A'ea rehe po ti ға he'yjuhuve'ға moandyandyi nehẽ, ei ga. ⁷ Nahã po ti nehẽ no. Aerẽ po ti ға imombe'ui nehẽ: “Ira'agwe ға otavuka ға pe kiro. Paivohu ojipe'ға tavukari ға pe no,” e'i po ti ға pe me nehẽ, ei ga. Tapembojui ti pejipy'a a'ea rehe, ei Jesus'ga ға pe. Na tuhẽ ti hekoi nehẽ. Emo po ti a'ea rupi mbapavakotyva'ea rũi nehẽ, ei ga ға pe. ⁸ Ojipe'ға gwyrivepe'ға po ti otavukavuka ojipe'ға gwyrivepe'ға pe nehẽ, ei ga. Omyomyi po ti yvya avo nehẽ. Pevo po ti yvya imyimi nehẽ no. Momina po ti mbatera i'uhavamo nehẽ, ei ga. Nahã po ti hahy rambugwe yvyakotyve'ға pe nehẽ, ei ga. Kunhangwera'ға gwa'yra'ға mbo'ağwerĩrame hahy rambugwe ға pe. Na jitehe po ti hahy rambugwe yvyakotyve'ға pe nehẽ mbapava koty nehẽ no, ei Jesus'ga imombe'gwovo ға pe.

⁹ —Penhimboko'i ti, ei ga ға pe. Pe jireheva'ea ġwaramo po ti nhiarõ'e'ÿve'ға pe pyhygi pe nderogwovo imohiğatuhara'ға pyri nehẽ.

Ojatykahava pype po ti ġa pe nupanupāi nehē, ei ga. Ga po ti pe nderohoi gwuvihavuhu'ġa pyri gobernadores'ġa pyri nehē no ġa ko Jesus'gareheva'ero javo nehē. Pevo po ti pe ami a'ero penhimombe'ukatuavo ġa pe nehē, ei ga. ¹⁰ Jireheve'ġa po ti imombe'umbe'ui na'ē pyryva'ea ojipe'ġa gwyriveve'ġa pe nhaporemo ji mombe'gwovo ġa pe nehē. Aerē po ti ihoi mbapavakotyva'ea apiavo nehē, ei Jesus'ga ġa pe. ¹¹ Ga po ti pe pyhy pe nderogwovo imohiġatuhara'ġa pyri nehē. Pe nderohorame tapemomyi ti pejipy'a penhi'ġaġwama rehe nehē marāi po ti ji ġa pe javo nehē, ei ga ġa pe. Ihorame penhi'ġa apiavo po ti Tupana'ga ra'uva ikwahavukari pe me pe mbo'eavo nehē, ei ga. A'ero po ti pehe jate rūi pe nhi'ġi nehē. Tupana'ga ra'uva pe monhi'ī nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

¹² —Gwe'yja'ġa vehevi po ti ġa ġa mondoukari ġapo pe nehē tojuka ti ġa ġa javo nehē. Jara'ġa po ti oirū'ġa mondoukari ġapo pe nehē, ei ga. Jara'ġa po ti gwa'yra'ġa mondoukari tojuka ġa javo. Jara'ġa po ti ġa nhimonha'ngai uva'ġa ndehe ġa jukavouka nehē, ei Jesus'ga ġa pe. ¹³ Okouhu pa po ti ġa pe ndehe nehē pe jireheva'ero ġwaramo nehē. Po ti pe nhimboitai avuirama pejipo-hire'yma ji hugwi nehē, a'ero po ti Tupana'ga pe mongoi ojipyri nehē, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

*Jesus'ga omombe'u aerēva'ea hahyheteva'ea
(Mateus 24.15-28; Lucas 21.20-24)*

¹⁴ Igwete Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe no:

—Aerē po ti pe hepiagi ite'varuhuheteheteve'a ea i'ama nehē – pevo po no'amuhūi ramo, ei ga. Tupana'ga noaronhuhū a'ea opohia judeus'ga jatukahavuhua hugwi a'ea rehe nehē, ei ga. (Kiroki ga onhi'i kiro ikwatijara pe – tokwaha ti ga a'ea.) Aerē po ti pe a'ea repiagi pevo nehē, ei Jesus'ga ġa pe. Pe hepiagame Judéiapeve'ġa ti toka'nhyka'nhy onhana yvytyruhu pe xamanoyme ti javo nehē, ei ga. ¹⁵ Kiroki ġa oko ongapereuhuva'a ea arimo a'ea rupi – tojyvipe ti ġa ogwovo okie'yma onga pype ombatera rerogwovo nehē. Toka'nhyhymipe ti ġa onhana, ei ga. ¹⁶ Kiroki ġa oporavyky ko pe a'ea rupi – tojivyryme ti ġa onga pe tapy'ynhapira rerogwovo nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁷ —Iporia'i po ti ipuru'ave'ġa a'ea rupi oka'nhygotarame nehē. Iporia'i po ti omoka'mbuve'ġa no gwa'yra'ġa nenonhambotarame nehē, ei ga. ¹⁸ Pe'ji ti Tupana'ga pe a'ero turyme ti akoja hahyva'a ea yapohua rupi. A'ereki ahe nonhani gwerevi oka'nhyama a'ea rupi, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁹ Ite'varuhuheteheteve'a ea urame po ti hahy hete ġa pe nehē. Nanongara ndogwerekoa'javi Tupana'ga rembiapoagwera jate hako. Aerē po ti ndogwerekoa'javi nanongara nehē no, ei Jesus'ga ġa pe. ²⁰ Hahyheteva'a ea po ti tiruahū ranuhū ġa pe nehē, ei ga. Hahyheteva'a eagwama rehe ojapyakarame Tupana'ga ei hako: “Po ti okombegwe hahyheteva'a ea ġa pe nehē, a'ero po ti ġa papavi nehē,” ei ga hako, ei Jesus'ga ġa pe. Tupana'ga nhaġataruhu a'ero ġa ndehe okovo – kiroki ġa ga omo'emo'ē ojive. Nurã ga ei: “Namombegweukari

ti ji hahyva'ea ġa pe a'ero nehē,” ei Tupana'ga hako, ei ga imombe'gwovo ġa pe.

²¹ Igwete Jesus'ga ei ġa pe no:

—Po ti ojipe'ġa etehei pe me nehē: “Pehepia. Agwa ko Cristo'ga Tupana'ga remimbuhurukara'ga.” Taperoviari ti ġa a'ero nehē, ei ga ġa pe. Po ti ojipe'ġa etehei pe me nehē: “Pehepia. Cristo'ga ko pevo u.” Taperoviari ti ġa na jitehe no, ei Jesus'ga ġa pe. ²² Aerē po ti ojipe'ġa nduġanduri nehē jihi ko ako Cristoramo Tupana'ga remimbuhurukaramo jawo tehe nehē. Ojipe'ġa po ti ġa nduġanduri nehē no jihi Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharamo jawo tehe nehē, ei ga. Ahemonhimomby'ava'ea po ti ġa japojapoi hepiuka nehē tимоandyandyi ti ġa jawo nehē. Tupana'ga remimo'ēhara'ġa vehevi po ti ġa ġa moandyandyipotari nehē novīa, ei ga ġa pe. ²³ Penhimboko'i ti a'ero pejikovo. A'ereki ji amombe'u jipe pe me pe momoranduva tapemoandyandyjukaryme ti ġa jawo, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

Jesus'ga rura'javaġwama

(Mateus 24.29-31; Lucas 21.25-28)

²⁴ Igwete Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe no:

—Hahypavirē

“po ti igwevi kwara nehē.

Jahya po ti nombokojahua'javi nehē no”, ei ga.

²⁵ “Jaytata'ia po ti indurundurugi yvaga hugwi nehē.

Yvagipeva'ea po ti iġwyġwymi nehē ipopoakava'ea”, ei Jesus'ga ġa pe.

26 A'ero po ti vyvakotyve'ğa jirura'java repiagi nehẽ. Yvağatıga pype po ti ji ruri nehẽ jipopoaka-hetea pyvõ. Nhirendy'ja hete po ti ji jitua nehẽ, ei Jesus'ga ға pe. 27 A'ero po ti ji ei jipyrive'ğa pe yvagipeve'ğa pe nehẽ: “Peho ti kiro nhiremimo'ẽhara'ğa nderua nehẽ,” a'e po ti ji javo ға pe nehẽ, ei ga. A'ero po ti ға hoi ға mono'oğa ға nderupava ғagwyғagwyrа hugwi nhaporemo nehẽ. Gweru po ti ға ға kwara pora hugwi kwara hoa hugwi no tyapyra hugwi nhimbya hugwi no, ei Jesus'ga imombe'gwovo ға pe.

Figo'yva figueira ahe mbo'e

(Mateus 24.32-35; Lucas 21.29-33)

28 Igwete Jesus'ga ei ғwemimbo'ehara'ға pe no: —“Maname po ti ihoi japiavo nehẽ?” pe'ji ko pe ji ve ko. Penhimbo'e ti a'itituhẽva'ea rehe figo'yva repiaga a'ero, ei ga ға pe. Pe hepiagame figo'yva huangy'ria, a'ero pe ei jipi: “Kwaria ғweri kiro.” 29 Na jitehe hepiagame hahyheteva'ea po ti pe ei nehẽ: “Kiro mbapava koty,” ei Jesus'ga ға pe. 30 Amombe'u katu ji pe me, ei ga. Aғwamove'ға ndekojirame po ti akoja ihopavi japiavo nehẽ, ei ga. 31 Aerẽ po ti ahana'ja kwara. Yvya po ti ahana'ja nehẽ no. Nhirembi'ea ki a'e te okoe'ymi a'itituhẽva'ero opopoakaramo avuirama nehẽ, ei Jesus'ga imombe'gwovo ға pe.

Maname po ti Jesus'ga rura'javi nehẽ?

(Mateus 24.36-44)

32 Igwete Jesus'ga ei ға pe: —Ahe ndokwahavi kwara jirura'javame nehẽ marananime po ti nehẽ javo, ei ga. Tupana'gapyrive'ға yvagipeve'ға ndokwahavi.

Ji vehevi Tupana'ga ra'yramo ndakwahavi no, ei ga. Jiruva'ga jate okwaha jirura'jahava, ei ga ġa pe. ³³ Penhimboko'i ti. Pejirokwa ti nhinhi'īga rendukatua rehe ji mboha'uva. A'ereki pe ndapekwahavi jirura'jahava, ei ga ġa pe.

³⁴⁻³⁶ Igwete ga ei ġa pe no:

—Tamombe'u ti pe me jirura'java javijiteheva'ea a'ero, ei ga. A'ereki ji ko onga jara'ga ja - kiroki ga oho ojipe'ġa gwyri pe. Ohorame ga ei ojipyrive'ġa pe: “Pereko katu ti nhimbatara ji ve jirakykweri,” ei ga ġa pe, ei ga. Ga mbojogwetavamo ga ġa mboporavykyi a'ero ġa mbojogwerekovo. Ojipe'ga pe ga ei: “Mytu'ē me e'ā hepiakatuavo nhironga,” ei ga, ei ga. Ga ndokwahavi reki ijara'ga ruraġwama, ei Jesus'ga ġa pe. Po ti hepiakatuhara'ga ndohepiakatui garonga okia ga rura'javame nehē, a'ero po ti ijara'ga hepiagi ga kirame nehē, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

—Na jitehe ji ei pe me a'ero: Pejirokwa ti nhinhi'īga rendukatua rehe, ei Jesus'ga ġa pe. A'ereki pe ndapekwahavi jirura'jahava nehē. Mara'ngu po ti ypytunimo jitua nehē ypyhaji katu nehē? ei ga. Mara'ngu po ti ko'eġatue'yma rupi jitua nehē? ei ga ġa pe. Pe nhimboha'uve'ymame po ti ji rura'javi nehē, ei ga. Po ti pe ndapejirokwari nhinhi'īga rendukatua rehe ji rura'javame nehē, a'ero po ti ji hepiagi pejirokware'yma nehē! ei ga. ³⁷ Pejirokwa ti hehe a'ero, a'e ji pe me, ei ga. Poro jitehe ji ei jireheve'ġa pe nhaporemo no. Pejirokwa tuhē ti hehe, ei Jesus'ga ġa pe.

14

Ojuka pota ahe Jesus'ga

(Mateus 26.1-5; Lucas 22.1-2; João 11.45-53)

¹ Aerē judeus'ga japoḡwerĩrame toryva ikwava'ēhara'ḡa nduvihava'ḡa nhomonhi'īgi ojogwerekovo judeus'ga mbo'ehara'ḡa pavēi. Yapoa rupie'yimi judeus'ga mokōi japoi toryva. A'ea rupi memei ḡa japyakai ḡwamonhava'ea ruragwera rehe Egitopeve'ḡa gwyrā hugwi. Ojipejiva'ea pe ḡa ei Páscoa. Ojipea rupi toryva rupi ko ḡa i'ui pāo ndovuriva'ea jipi. Kiro judeus'ga toryva japoḡwerĩrame ikwava'ēhara'ḡa nduvihava'ḡa nhomonhi'īgi judeus'ga mbo'ehara'ḡa pavēi ojogwerekovo.

—Marā re po ti nhande Jesus'ga pyhynhim-imukari ga jukavouka nehē? ei ḡa ojohupe. Mokōi nhande kirame po ti nhande japoukari toryva nehē, ei ḡa. ² A'ea rupi rūi po ti nhande ga pyhygukari he'yjuhuve'ḡa ti tojogwayvayvaryme ga rehe, ei ḡa ojohupe.

Gweka'vo ahe nhandya Jesus'ga akaḡa rehe

(Mateus 26.6-13; João 12.1-8)

³ Igwete Jesus'ga rekoi cidade de Betânia pe. Igwete ga i'ui mbatera ijaijauhugwera'ga rongā pe Simão'ga rongā pe. Nanime hēa heruri perfume nhandya hyru'ia pype. He'yjuhu hēa omondo itambere'ia nhandya rehe imombaravipyre'ỹva'ea rehe. Igwete hēa heruri ika'mbiga hovapytymbava heka'voga Jesus'ga akaḡa rehe. ⁴ A'ero jara'ḡa nhimonha'ngai hēa rehe.

—Maranuhĩrame hēa jigwaraitheuhui nhandya rehe? ei ḡa ojohupe. ⁵ He'yjuhuva'ea

itambere'ia trezentos po ġa ikwepyi hēa pe nhandya rehe ramo. A'ero po hēa imondoi itambere'ia imbatere'ỹve'ġa pe ramo, ei ġa. Emo hēa gweka'vopavipe reki Jesus'ga akaġa rehe, ei ġa ojohupe.

Igwete ġa nhimboahivi onhi'iġahyavo hēa pe.
⁶ Emo Jesus'ga e'i ġa pe:

—Na hēa rekoj jate. Maranuhūrame pe hēa mbote'varuhu pota? ei ga ġa pe. A'ereki hēa oko katu katu imbuhua ji ve, ei ga. ⁷ Nane'ymi po ġa ndekoi pe pavēi imbatere'ỹve'ġa jipi. Pe ġa pokopotarame po pe ġa pokogi jipi. Ji po ti a'ea nakombegwei pe pyri nehē, ei Jesus'ga ġa pe. ⁸ Nanongara jate hēa gwereko, nanongara hēa ombuhu ji ve. Ji manoa renonde hēa imongyi nhandya jira'oa rehe nhitỹhava rupi-aramo, ei ga. ⁹ Tamombe'u katu ti pe me: Yvyakotyve'ġa pe nhaporemō ti ġa imombe'ui pyryva'ea ji mombe'gwovo nehē. A'ea rupi ti ġa hēa mombe'ui nehē no tokwaha pa ti ġa hēaremimbuhuragwera, ei Jesus'ga ġa pe.

*Tapyhyguka ti Jesus'ga pe me, ei Judasva'ea
 (Mateus 26.14-16; Lucas 22.3-6)*

¹⁰ Aerē Judas Iscariotesva'ea – ahe ko dozeve'ġa pyteripeva'ea Jesus'ga remimbo'eharava'ea novia – kiro ahe hoi ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa pyri. Igwete ahe ei ġa pe:

—Tapyhyguka ti Jesus'ga pe me, ei Judas Iscariotesva'ea ġa pe.

¹¹ Igwete ġa ndoryndoryvamo ahe renduvame.

—Toromondo ti itambere'ia nde ve gapyhygukara ikwepykavamo a'ero, ei ġa ahe ve.

Aerē ahe jirokwapotari hehe a'ero, marã po ti ji ga pyhygukari ġa pe javo.

Jesus'ga o'u ġwemimbo'eharava'ea pavēi Páscoa rupi

(Mateus 26.17-25; Lucas 22.7-14, 21-23; João 13.21-30)

¹² Kiro Jesus'ga remimbo'ehara'ġa nduri Jesus'ga pyri. A'ereki judeus'ġa oapouka kiro to-ryva – kiroki a'ea rupi ġa o'u pão ndovuriva'ea. A'ea rupi jitehe judeus'ġa ojuka cordeiros Páscoa rupiaramo ti'u javo. Cordeiros jukahava rupi garemimbo'ehara'ġa nduri Jesus'ga pyri. Igwete ġa ei ga pe:

–Mome po ti ore hoi Páscoa rupiara imboavujik-wea nde i'ui nehē? ei ġa ga pe.

¹³ Igwete ga ei mokonha'ġa pe:

–Hepejigwovo cidade pe. A'ero po ti pevove'ga pe novatī yhya rerua hyrua pype nehē, ei ga. Peho ti ga reviri. ¹⁴ Ga horame onga pype ti pe'ji onga jara'ga pe, ei ga. Pe'ji ti ga pe: “Nhanembo'ehara'ga e'i nde ve: ‘Mome i'ukava ruvi? Ta'u ti mbatera pevo nhiremimbo'ehara'ġa pavēi,’ ei ga nde ve.” Peho ti javo ga pe a'ero, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁵ A'ero ti ga hepiukari pe me i'ukavuhua onga jo'aripeva'ea. Pevo gwereko jipe mesa aheapykava. Pevo ti pemboavujikwe mbatera nhandē ve a'ero nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁶ Nahã ga mokonha'ġa mondoukari cidade pe. Igwete ġa hepiapavi garemimombe'ua. Igwete ġa imboavujikweri mbatera inoġa Páscoa rupiara.

¹⁷ Ypytunimo Jesus'ga dozeve'ğa nderohoi pevo ğa nderokiavo. ¹⁸ Igwete ğa i'ui ojopyri upa. Igwete Jesus'ga ei ğa pe:

—Amombe'u katu ji kiro pe me: Pepyteripeve'ga po ti ji pyhyguka ji mondovouka ğapo pe nehẽ, ei ga. O'u ga kiro ji pavẽi, ei ga ğa pe.

¹⁹ A'ero ğa ndovy'ari okovo. Onhinanhinani ğa ei ga pe:

—Ji rõi re po? ei ğa ga pe.

²⁰ —Ga ko opymi pão tyhya pype ji pavẽi i'gwovo pepyteripeve'ga, ei Jesus'ga dozeve'ğa pe. ²¹ Kiro po ti ji manoi nehẽ. A'ereki kiro oho japiavo nhimombe'upyra – kiroki a'ea ahe okwatija ji mombe'gwovo hako, ei ga. Emo tiruahũ hete ti ga pe – kiroki ga ji mondouka ğapo pe. Po ga ndojihuvi hamo, a'ero po koji'i pyry ga pe hamo. Tupana'ga po ti ombohahy hete ga pe nehẽ, ei ga.

Jesus'ga omondo ahe ve pão vinho reheve

(Mateus 26.26-30; Lucas 22.15-20; 1 Coríntios 11.23-25)

²² Ga i'urame Jesus'ga ipyhygi pão. Igwete ga nhi'iği Tupana'ga pe ndepyry hete nde imbuhua ore ve javo. A'ero ga haygwe'rogi ima'ema'eamo ğwemimbo'ehara'ğa pe. Igwete ga ei ğa pe:

—Pepyhy i'gwovo. A'ea ko jira'oa, a'e ji jupe, ei ga.

²³ Aerẽ ga ipyhygi copo – kiroki gwereko vinho. Igwete ga nhi'iği Tupana'ga pe ndepyry hete nde imbuhua javo. A'ero ga imondoi ğa pe. Igwete ğa nhaporemo i'ui jugwi a'ero upa. ²⁴ Igwete Jesus'ga ei ğa pe:

—A'ea ko jirekoa, a'e ji jupe, ei ga. Aheka'voguka po ti ji jirekoa ğa pe jijijukauka nehẽ, ei ga.

Nahã po ti ji manoi yvyakotyve'ğa ndepyya. A'ereki Tupana'ga e'i ipyahuva'ea mombe'gwovo: “Garekoa reka'vogame po ti ji imombori ġandekote'varuhua ġa hugwi,” ei ga. Nurã jirekoa reka'voga ġwaramo a'iti hete tuhẽ po ti Tupana'ga imombori he'yjuhuve'ğa ndekote'varuhua ġa hugwi nehẽ ġwembi'ea rupi nehẽ, ei Jesus'ga ġa pe. ²⁵ Amombe'u katu ji pe me: Kiro ti ji nda'apoa'javukari nanongara toryva vinho gwovo pe nderekovo nehẽ. Aerẽ po ti nhanderuvihavuhetero Tupana'ga japoukari ji ve toryva ġwonga pe yvagi pe nehẽ. A'ea rupi po ti ji japo toryva nhande ve a'ero nehẽ hajiheva'ea ipyahuva'ea, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁶ Igwete ġa nhimby'yi Tupana'ga mboheteavo aerẽ ogwovo monte das Oliveiras pe.

Jesus'ga omomorandu Pedrova'ea nahã ti ne'mbe javo

(Mateus 26.31-35; Lucas 22.31-34; João 13.36-38)

²⁷ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Pepohi pa ti pe ji hugwi nehẽ, ei ga. A'ereki Tupana'ga rembikwatijarukara omombe'u nhoġwenonde a'ea, ei ga. Ikwatijara omombe'u Tupana'ga nhi'ġa hako.

“Tupana'ga e'i:

‘Tajukauka ti ovelhas repiakatuhara'ga nehẽ,
ei ga.

‘Ga jukarame po ti ovelhas
nhiġwaheġwahemi nehẽ,’ ei Tupana'ga
hako,” ei ga.

Igwete Jesus'ga ei no:

—Pe po ti na jitehe a'ero nehẽ no. Ga ji jukarame po ti pe nhiḡwahembavi nehẽ no, ei ga. ²⁸ Emo nhimbogweravirẽ nhimanoa hugwi po ti ji hoi Galiléiapeve'ḡga gwyrĩ pe jitekovo pe nenonde nehẽ, ei ga ḡga pe.

²⁹ Igwete Pedro'ga ei ga pe:

—Jara'ga po ti opohipavipe nde hugwi. Jihi po ti ndapohiraḡwami nde hugwi, ei ga Jesus'ga pe novĩa.

³⁰ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—A'itituhẽva'ea ti ji ei nde ve: Kiroḡwe ypytunimo inamutiḡga nhi'iḡga renonde po ti nde ei ji ve nehẽ: “Ji ndakwahavi Jesus'ga.” Trẽs po ti nde ea'jaa'javi ji ve nehẽ. Kirẽ po ti mokõĩ inhi'iḡga'javi inamutiḡga nehẽ, ei Jesus'ga ga pe.

³¹ Igwete Pedro'ga nhi'iḡgahyi ga pe:

—Po ti ḡga ji jukai nde reheve, a'ero po ti ji nda'ei tuhẽ te a'ea nde ve nehẽ, ei ga.

A'ea jitehe jara'ḡga ei Jesus'ga pe no.

*Jesus'ga oko matetȳhava pype Getsẽmani pe
(Mateus 26.36-46; Lucas 22.39-46)*

³² Igwete Jesus'ḡga hoi Getsẽmani pe. Igwete ga ei ḡgwemimbo'ehara'ḡga pe:

—Avo pejuvete pejiapyapyga, ei ga. Tahõ na'ẽ ti nhinhi'iḡga Tupana'ga pe, ei ga ḡga pe.

³³ Igwete ga ḡga nderohoi Pedro'ga Tiagova'ea. João'ga ga gweroho no. Kiro omboju hete Jesus'ga opy'a. Ndovy'arihu hete ga. ³⁴ Igwete ga ei ḡga pe:

—Jivy'are'yma ji juka ḡwerĩ, ei ga. Avo ti pepyta pejikire'yma, ei Jesus'ga ḡga pe.

³⁵ Hehemo'i ga hoi a'ero. Igwete ga nhinoḡi ojovapyvo onhi'iḡga Tupana'ga pe.

—Nde ipotarame terembuhurukari hahyva'ea ji apiavouka, ei Jesus'ga ga pe. ³⁶ Apĩ, ei ga, nde erek-waha imongopava neremimbotarimova'ea rehe. Nurã ji ei nde ve: Terembuhurukari hahyva'ea ji ve a'ero, ei ga. Emo nhiremimbotarimova'ea rupi rũi ti eko. Enhimimbotarimova'ea rupi ti eko, ei Jesus'ga ga pe.

³⁷ Kirẽ ga jivyra'javi ua trêsvẽ'gã ndepiaga. Oki pa reki gã upa. Igwete ga ei Pedro'ga pe:

—Simão Pedro, ei ga. Ereki nde ejupa? Nerenhimomiranami'iĩ nde ejopehyja pe naerũ? ei ga ga pe. ³⁸ Tapekiri ti, a'e ko ji pe me ko, ei ga. Penhiĩ ti Tupana'ga pe. Pe'ji ti ga pe: “Ore poko ti torokote'varuhupotaryme ti ore,” pe'ji ti Tupana'ga pe, ei ga. Peko pota pe Tupana'ga nhi'igã rupi novĩa. Emo Tupana'ga pe pokoge'ymame pe napenhimomiranami pete'varuhuro g̃waramo, ei Jesus'ga gã pe.

³⁹ Igwete Jesus'ga hoa'javi onhi'igã Tupana'ga pe.

—Nde ipotarame terembuhurukari hahyva'ea ji ve, e'ia'ja ga Tupana'ga pe.

⁴⁰ Aerẽ ga rura'javi trêsvẽ'gã pyri. Okipava'ja gã upa. A'ereki ura'ja gã pe gã ndopehyihetea. Nonhi'igã'uvi gã ga pe a'ero.

⁴¹ Igwete ga hoa'javi onhi'igã Tupana'ga pe. Aerẽ ga jivyra'javi trêsvẽ'gã pyri.

—Pekirijiuhu pe pejjupa? ei Jesus'ga gã pe. Kirupi pekiratete, ei ga. Kiro ihoi japiavo ji pyhygukahava. Kiro po ti gã ji kwava'eği okote'varuhuve'gã po pe nehẽ, ei Jesus'ga gã pe. ⁴² Pevy kirogwe. Pehepia. Kiro ki ga u

jipyhygukahara'ga. Xaho ga rovatiamo a'ero, ei ga ġa pe.

Opyhyguka ahe Jesus'ga

(Mateus 26.47-56; Lucas 22.47-53; João 18.3-12)

⁴³ Jesus'ga nhi'igame ġwemimbo'ehara'ga pe kiro Judasva'ea ruri pea rupi - kiroki ahe dozeve'ga pyteripeva'ea garemimbo'eharava'ea novĩa. He'yjuhuve'ga ahe gweru ojupi. A'ereki xava'eve'ga ikwava'ẽhara'ga nduvihava'ga no judeus'ga mbo'ehara'ga no - judeus'ga moġitahara'ga nhaporemo ombuhuruka he'yjuhuve'ga Judasva'ea rupi topyhy ti ġa Jesus'ga javo. Ga gweru itakyhea'javuhuva'ea mbuahava reheve a'ero. ⁴⁴ Judasva'ea e'i jipe ġa pe:

—Tabeiija na'ẽ ti Jesus'ga repiuka pe me. A'ero ti pepyhygahy ga rerogwovo, ei ahe ġa pe.

⁴⁵ Kiro Judasva'ea ruri a'ero ogwovo Jesus'ga rehei katu.

—Kiro ji ruri nde pyri, ei ahe Jesus'ga pe ombo'ehara'ga pe.

Igwete ahe Jesus'ga beijai. ⁴⁶ Kiro ġa Jesus'ga pyhygi a'ero. ⁴⁷ Pevo Jesus'gareheve'ga rekoi o'ama Jesus'ga pavẽi. Igwete ga ipyhygi oitakyhea'javuhuva'ea takyti ġa javo novĩa. A'ea ga imondoi ikwava'ẽhara'ga nduvihavuhu'gapyrive'ga rehe ga nambi'oga novĩa. ⁴⁸ Igwete Jesus'ga ei pevove'ga pe:

—Amovahĩ po ji governo naerũ? ei ga. Nurã pe heruruhui itakyhea'javuhuva'ea mbuahava reheve ji pyhyga naerũ? ei ga ġa pe. ⁴⁹ Nane'y mi ji rekoi pe pavẽi nhandejatykahavuhua rokari pe ġa

mbo'eavo jipi, ei ga. A'ea rupi pe ndajipyhyguhui oji'i. Emo pe ji pyhyguka kiro aherembikwati-jaragwera rupi ahenhi'ĩpo'ruavo, ei Jesus'ga ġa pe.

⁵⁰ Igwete Jesus'ga remimbo'ehara'ġa pohipavi ga hugwi onhana oka'nhyrna. A'ero Jesus'ga pyhyhara'ġa ga rerohoi ga rerekovo.

⁵¹ Igwete ipyahuve'ga ruri Jesus'ga reviri. Ojipeji opira ga omongi herua i'arimova'ea jate. Igwete Jesus'ga pyhyhara'ġa ga pyhypotari novĩa. Emo gapiratehea ġa opyhy. ⁵² Igwete ga hemi jugwi taka'nhy ti ġa hugwi javo. Igwete ga henonhani opire'yra rerogwovo a'ero.

Jesus'ga oko judeusva'ea moġitaharava'ea rovai pyteri pe

(Mateus 26.57-68; Lucas 22.54-55, 63-71; João 18.13-14, 19-24)

⁵³⁻⁵⁶ Igwete ġa Jesus'ga rerohoi ikwava'ẽhara'ġa nduvihavuhu'ga rongra pe Caifás'ga rongra pe. Oro Pedro'ga, irupe ga ruri Jesus'ga reviri okari pe ova'hema. Pevo ga apygi guardas'ġa pavẽi ojipe'eavo tata ypyvo.

Igwete ġa Jesus'ga rerohoi onga pe. A'ero judeus'ġa moġitahara'ġa jatykatykapavi ikwava'ẽhara'ġa nduvihava'ġa jara'ġa pavẽi. Gahã tuhẽ ojatyka jipi henduva judeus'ġa nhi'iġa ġa imbojarama mbatera ojipe'ġa ndehe. Igwete judeus'ġa moġitahara'ġa nhaporemoojipe'ġa ndekari kiro tombojamboja ti ġa ite'varuhuva'ea Jesus'ga rehe javo. A'ereki ġa ojukauka pota ga. He'yi reki ġa novĩa - kiroki ġa u o'mbeo'mbero nahã Jesus'ga rekote'varuhui javo tehe. Emo ndojo'jajo'javi reki ġanhi'iġa. Nurã

ġamogitahara'ġa nde'i: "A'iti gamombe'ua. Nurã tijuka ga," nde'i ġa.

57-58 Aerē ojipe'ġa po'ami o'mbero ġa pe. Igwete ġa etehei:

—Orohendu ore Jesus'ga nhi'iġa ikwehe, ei ġa. "Tamondurunduru ti aġa Tupana'ga ruhava," e ko ga ikwehe, e'i tehe ġa. "Akwaimbae'ġa oapo agwa," ei ga. "Emo mokōi ti ji herokiri japopava irūa nehē – kiroki vvyakotyve'ġa ndoapokwahavi," ei ga, ei ġa imombe'uteheavo ġa pe novīa.

59 Emo ġanhi'iġa vehevi ndojo'javi.

60 Igwete Caifás'ga po'ami ua ġandovai pyteri pe. Igwete ga ei Jesus'ga pe:

—Marāi nde a'ero ejihe ġa imbojambojarame naerū? ei ga. Nerenhimombe'uuhui nde ekovo naerū? ei ga Jesus'ga pe.

61 Jesus'ga nonhi'iġi reki upa onhi'ipotare'yama ġwaramo. Igwete ga ea'javi Jesus'ga pe:

—Ndehe re koi Cristoramo ereko naerū Tupana'ga remimbuhurukaramo? Nde ereko nhaneremimbohete'hara'ga ra'yramo Tupana'ga ra'yramo? ei ga. Enhimombe'u katu ti ore ve a'ero, ei ga ga pe.

62 —A'ea ko ji. Tupana'ga ji mbuhuruka avo vvyakoty, ei Jesus'ga ga pe. Igwete po ti pe ji repiagi nehē ji apygame ipopoakaheteve'ga pyri Tupana'ga pyri jitekovo huvihavamo nehē, ei ga. Pehepia po ti pe ji rura'javame yvaġatiġa pype ua vvyakoty nehē no, ei Jesus'ga ga pe.

63 Igwete Caifás'ga nhimboahihetei Jesus'ga nhi'iġa henduvame. Nurã ga imbotararagi opira onhimongouhu ga Tupana'ga'java'ero javo. Igwete ga ei jara'ġa pe:

—Kirupi tuhẽ ojipe'ġa nemimombe'ua nhande ve. A'ereki ga tuhẽ e'iuhu ojive, ei ga. ⁶⁴ Pehendu ko pe ganhi'igã ko. Onhimongouhu ga Tupana'ga'java'ero, ei ga. Marã po ti nhande ga rerekoi naerũ? Marãi pe ga pe? ei ga jara'ġa pe.

Igwete ġa epavi ga pe:

—Oko te'varuhu tuhẽ ga. Tomano po ga hamo! ei ġa.

⁶⁵ Kiro ġa nyvuni ga rehe. Igwete ġa hovapi-ari gareakwara tapy'ynhapira pyvõ. Igwete ġa kwaġakwari ga rehe.

—Ma'ġa okwa nde rehe? Ekwaha ti, ei ġa ga pe ga rerekomemuamo.

Igwete guardas'ġa ga rovapetepetegi no.

*Ndakwahavi ji Jesus'ga, e'ia'jaa'ja Pedrova'ea
(Mateus 26.69-75; Lucas 22.56-62; João 18.15-18, 25-27)*

⁶⁶ A'ea ja okari pe Pedro'ga apygi guardas'ġa pavẽi ojipe'eavo. Igwete Caifás'gapyrivehẽa ruri.

⁶⁷ Pedro'ga repiagame hẽa ga repiahetei.

—Nde ko Nazarépeve'gapavẽiva'ea Jesus'gapavẽiva'ea, ei hẽa ga pe.

⁶⁸ —A'ea rũi ji! ei Pedro'ga o'mbero. Gara pe nde ei? ei ga hẽa pe.

A'ero ga hoi ahehohava rupi. Nanime inamutiġa nhi'igi. ⁶⁹ Igwete hẽa ga repiagi pevo. Hẽa ea'javi pevove'ġa pe:

—Agwa'ga ko Jesus'gapavẽive'ga.

⁷⁰ Igwete Pedro'ga ea'javi o'mbero:

—A'ea rũi ko ji!

Aere'ĩ pevove'ġa ea'javi Pedro'ga pe:

—A'iti nde gapavēiva'ea. A'ereki nde Galiléiapeva'ea no, ei ġa ga pe.

⁷¹ Igwete Pedro'ga nhi'igahyi ġa pe:

—A'itituhēva'ea ji a'e pe me. Ji ndakwahavi tuhē akoja'ga, ei ga ġa pe. Ji mberame pe me po ti Tupana'ga imbohahyi ji ve hamo, ei Pedro'ga ġa pe novīa.

⁷² Nanime inamutiġa nhi'igajavi. A'ero Pedro'ga ikwahava'javi Jesus'ga nhi'igagwera ojive. A'ereki opyhyga renonde Jesus'ga omombe'u jipe ga pe javo. “Inamutiġa nhi'igajava rupi po ti trêš nde ea'jaa'javi ji ve: ‘Ji ndakwahavi Jesus'ga,’ e'i jipe Jesus'ga Pedro'ga mbeaġwama mombe'gwovo ga pe.

Kiro Pedro'ga ikwahava'javi ganhi'igagwera. Omboju Pedro'ga py'a. A'ero ga jehe'ohetei o'ama.

15

Pilatosva'ea eagwera Jesus'ga pe

(Mateus 27.1-2, 11-14; Lucas 23.1-5; João 18.28-

38)

¹ Ypyhajive judeus'ġa moġitahara'ġa jatykatykaa'javi ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa xava'eve'ġa pavēi judeus'ġa mbo'ehara'ġa pavēi. Igwete ġa nhaporemō ġa jatykai nahanahā ti tireko Jesus'ga a'ero javo. Igwete ġa Jesus'ga kwarukari ga rerogwovouka governador'ga pyri Pilatos'ga pyri. ² Igwete Pilatos'ga ei Jesus'ga pe:

—Nde ko judeus'ġa nduvihavuhuhetero ereko naerū?

Igwete Jesus'ga ei:

—Ndehe ko ere poha.

3 Igwete ikwava'ēhara'ḡa nduvihava'ḡa imbojambojatehei Jesus'ga rehe. Emo Jesus'ga nonhi'īkwepyi ḡa onhi'īpotare'yama ḡwaramo ḡa pe.
 4 Igwete Pilatos'ga ea'javi ga pe:

—Nerenhi'igihū nde ḡa pe naerū? ei ga. Ere-hendu nde ḡanemimbojaruhua ejihe, ei ga Jesus'ga pe novīa.

5 Emo Jesus'ga nonhi'īkwepyi ga no. Nurā Pilatos'ga nhimomby'ai ga rehe.

Pilatosva'ea ojukauga Jesus'ga

(Mateus 27.15-26; Lucas 23.13-25; Joāo 18.39-19.16)

6-11 Kiro he'yjuhuve'ḡa nduri javo Pilatos'ga pe.

—Páscoa japoa nanani nde cadeiapypeve'ga mbopiro'yi ga mohema cadeia hugwi oreremimbotarimo. Emohemuka ga kiro a'ero, ei ḡa Pilatos'ga pe.

Igwete Pilatos'ga ei ḡa pe:

—Tamohemuka ti ga a'ero – kiroki ga pe ḡa ei judeus'ḡa nduvihavuhuhete'ga, ei ga. Ga mohema pe pepota a'ero? ei ga ḡa pe.

A'ea Pilatos'ga ei he'yjuhuve'ḡa pe. A'ereki ga e'i oyvyteri pe: “Ikwava'ēhara'ḡa nduvihava'ḡa onhimyrō reki Jesus'ga rehe,” ei ga. “Nurā ḡa ga pyhygukari ga reruruka ji pyri,” ei Pilatos'ga. Nurā ga ei he'yjuhuve'ḡa pe: “Gamo-hema pe pepota?” Emo ikwava'ēhara'ḡa nduvihava'ḡa omomymomyi he'yjuhuve'ḡa Barrabás'ga pe pe'ji javo. A'ea ja Barrabás'ga oko cadeia pype ojipe'ḡa pavēi. A'ereki ḡa otavuka gwuvihava'ga pe. Igwete Barrabás'ga gwuvihava'gareheva'ea jukai. Emo ikwava'ēhara'ḡa nduvihava'ḡa omomyi

he'yjuhuve'ğa Barrabás'ga pe pe'ji javo Pilatos'ga pe. Nurã ğa eġa'ei ga pe:

—Barrabás'ga koi emohemuka ore ve, ei ğa ga pe.

¹² Igwete Pilatos'ga ea'javi ğa pe:

—Oro ga - kiroki ga pe pe ei oreruvihavuhuhete'ga - marã po ti ji ga rerekoi nehē naerũ?

¹³ —Ekutuguka ga yva rehe ga mbovyruka tomano ga, ei ğa onhi'ġa mbuhua ga pe.

¹⁴ —Maranuhũrame ti ji ga kutugukari naerũ? Marã tuhē garekote'varuhua naerũ? ei Pilatos'ga ğa pe.

Igwaigwavete reki ğa onhi'ġa mbuhuri ga pe a'ero.

—Embovyruka tuhē ga.

¹⁵ Nurã Pilatos'ga Barrabás'ga mohemukari tonhimohē ti ğa ji rehe javo. Igwete ga Jesus'ga nupanupãukari ipira apopyra pyvõ ga mondovo soldados'ğa po pe tokutu ğa ga yva rehe a'ero javo.

*Soldadosva'ea gwerekomemua Jesus'ga
(Mateus 27.27-31; João 19.2-3)*

¹⁶ Igwete soldados'ğa Jesus'ga rerohoi okihavuhua pype governador'ga rongaruvihava pype. Igwete ğa jara'ğa mbuhurukapavi tirekomemua ga javo. ¹⁷ A'ero ğa imongiukari ga pe tapy'ynhapiġwaġahiva'ea nanongara huvihava'ğa omongi javo ga pe. Igwete ğa ipovãpovani yhypoa hatiuhũva'ea onhatimaġatuva'ea apovo inoġa Jesus'ga akaġa rehe aġa huvihava'ğa akanitara javo tehe jupe. ¹⁸ Igwete ğa eġa'ei ga pe:

–Ejoryjory ti judeus'ğa nduvihavuhuhetero, ei ğa ga pe ga rerekomemuamo.

¹⁹ Ojopy'rupy'ru ğa ga akanupanupamo yvyra pyvõ. Onyvunyvũ ğa ga rehe. Igwete ğa nenypy'andurundurugi ga pyri timbohete ga javo tehe. ²⁰ Nahã ğa ga rerekomemui. Aerẽ ğa hekyi iġwaġahiva'ea ga hugwi gapiretea mon-girukara'java ga pe. Igwete ğa ga rerohoi tikutu ga yva rehe kiro javo.

Okutu ahe Jesus'ga yva rehe ga mbovya

(Mateus 27.32-44; Lucas 23.26-43; João 19.17-27)

²¹ Kiro ğa Jesus'ga rerohoi cidade hugwi. Nanime Simão'ğa ruri cidade pe. Ga ko cidade de Cirenepeva'ero. Alexandre'ğa ko gara'yra'ğa Rufo'ğa pavêi. Kiro Simão'ğa ruri nhuhũa hugwi. A'ero soldados'ğa herohoukarahai Simão'ğa pe yva Jesus'ga jukahava rupiara. ²² Igwete ğa Jesus'ga rerohoi ga rerogwovo vvytyruhua arimo Gólgota arimo. Gólgota pe nhande ei Aheapindava. ²³ Igwete ğa imondoi ga pe vinho mohaġa pavêi mirra pavêi tahahyyme ti ga pe javo novĩa. Emo ga ndo'ui. ²⁴ Igwete ğa ga noġi yva rehe ga kutukutuga hehe. A'ero ğa ga mbovyri ga mo'ama. Kiro soldados'ğa ipyhygi Jesus'ga pira tima'ẽ ti javo. A'ero ğa imombori ita'java'ea dados'java'ea ji koha javo jupe. Nahã ğa ima'ẽi tapy'ynhapira ojohupeupe.

²⁵ Nove horas rupi ğa ga kutugi yva rehe.

²⁶ Igwete ğa ikwatijari ġanemimbojaragwera Jesus'ga rehe. “Agwa'ğa ko judeus'ğa nduvihavuhuhete'ğa,” e'i ikwatijara. Nahã ğa

ikwatijari imbojaragwera yva raygwera rehe ikutuga ga arimo yva rehe inoḡa.

²⁷ Igwete soldados'ḡa mokonhava'ea jukai oji-pea rehe yva rehe ahe monguva no. A'ereki ahe ko governo movahiuḡva'ea. Igwete ḡa ahe mbo-jogwovai Jesus'ga rehe ahe mo'ama.

[²⁸ Na tuhē Tupana'ga rembikwatijarukara ga mombe'unhoḡwenondei hako. A'ereki omombe'u ḡanhi'iḡa ga pe. “Okoko te'varuhu ko ga,” ei ḡa ga pe, e'i ikwatijara hako. Na tuhē reki ḡa ei Jesus'ga pe a'ero.]

²⁹ Igwete ḡa – kiroki ḡa okwa ga pyvō – ḡa nhakambovavagi ga rerekomemuamo ga mbotegweteavo ga rerekovo. Igwete ḡa ei ga pe:

–Eh! Ere tuhē nde raikwehe: “Tamondurundururu ti nhandejatykahavuhua mokōi herokia japopava irūa,” ere nde raikwehe novīa, ei ḡa. ³⁰ Epopoakaro ḡwaramo ejy ti yva hugwi a'ero teremanoyme ti, ei ḡa Jesus'ga pe ga rerekomemuamo.

³¹ Na jitehe ikwava'ēhara'ḡa nduvihava'ḡa ga rerekomemui onhi'iḡa ojohupe judeus'ḡa mbo'ehara'ḡa pavēi. Igwete ḡa ei:

–Ojipe'ḡa ga nomomanoukari. Emo re ki ga omano kiro a'ero! ei ḡa ojohupe. ³² E'i tehe ga ojive: “Tupana'ga ji mbuhuruka yvya koty. Ji ko ḡanduvihavuhuhetero israelitas'ḡa nduvihavuhuhetero ako,” e'i tehe ga ojive, ei ḡa. Na ga jyvi kiro yva hugwi a'ero, ei ḡa. Ga jyvame po ti nhande ga repiagi ga rerovia nehē! ei ḡa ojohupe.

Igwete ahe Jesus'ga mbotegwetei no – kiroki ahe o'ā yva rehe omanomo Jesus'ga pyri.

Jesus'ga omano

(*Mateus 27.45-56; Lucas 23.44-49; João 19.28-30*)

³³ Ahaji katu igwehetei kwara ipyryrymame. Ypytunahimba hete ġagwryi pe nhaporemo imonga'aruga. Três horas rupi kwara imbokojahua'javi. ³⁴ Três horas rupi jitehe Jesus'ga onhi'ġa mondoahyahivi Tupana'ga pe.

—Eloí, Eloí, lemá sabactani? ei ga.

A'ea ko: “Tupana, Tupana, ajiko hete ji nde rehe. Maraname nde pohiri ji hugwi?”

A'ea Jesus'ga ei ga pe. ³⁵ Jararamo pevove'ġa ġwendu ganhi'ġahyahiva novĩa. Emo ġa e'i tehe:

—Pehendu. E'i po ga Eliasva'ea pe tuhu ti ga ji pyri ji pokoga javo, e'i tehe ġa ojohupe.

³⁶ Igwete ojipe'ga nhani ipyhyga jyruhu'iva'ea imondeva vinho pype tajahiva'ea pype herua. Igwete ga ipimombygi yvyra rehe imbovya imondovo Jesus'ga juru pe topyte ga javo. Igwete ga ei jara'ġa pe:

—Tihepia na'ẽ ti Eliasva'ea rura ga mbojyva naerũ, ei ga.

³⁷ Igwete Jesus'ga hapukajahivi omanomo.

³⁸ Nanime ġajatykahavuhua pype tapy'ynhapira hovapiakava itararagi mbytera rupi yvatea hugwi ojyva ua yvyvo. ³⁹ Jesus'ga rovai pyteri pe soldados'ġa nduvihava'ga ami. Igwete ga hepiagi gamanoa.

—Tupana'ga ra'yra tuhẽ po ahe, ei ga javo.

⁴⁰⁻⁴¹ Irupe kunhangwera'ġa hepiagi gamanoa no – kiroki ġa ohooho Jesus'ga rupi. Galilėiapeve'ġa

gwyra rupi ga horame ġa hoi ga rupi imondomon-
dovo mbatera ga pe jipi. Ga ko Maria Madale-
nahĕa Salomĕhĕa no Mariahĕa no. Hĕara'yra'ġa ko
José'ga Tiago'ga no ipyahuve'ga. Ojipe'ġa pevo u
gamanoa repiaga onhimongyavo no kunhangw-
era'ġa – kiroki ġa uhu Jerusalém me Jesus'ga rupi.

Ono ahe Jesus'ga ra'oa ita kwaruhua pype

(Mateus 27.57-61; Lucas 23.50-56; Joāo 19.38-42)

⁴² Kiro ka'aru hete. A'ero judeus'ġa imboavu-
jikweri mbatera. A'ereki ġa e'i: “Ko'emame ko
sábado. A'ea rupi po ti nhande ndiaporavykyi
mbatera apovo,” ei ġa. ⁴³ Igwete José'ga cidade de
Arimatĕiapeve'ga ndopojihuvi ogwovo Pilatos'ga
pyri oporanduva Jesus'ga ra'oa rehe. José'ga ko
judeus'ġa moġitahara'ġa pyteripeve'ga. Ojipe'ġa
e'i ga pe pyry hete ga javo. Ymya ga Cristo'ga rura
pota toko ti ga nhanderuvihavuhuhetero javo.
Igwete ga ndopojihuvi oporanduva Jesus'ga ra'oa
rehe.

—Tarohe ti Jesusva'ea ra'oa yva hugwi? ei ga
Pilatos'ga pe.

⁴⁴ Igwete Pilatos'ga ei ovyteri pe: “A'iti re
po ahe manojipei?” Igwete ga ga mbuhurukari
ojipyri soldados'ġa nduvihava'ga javo ga pe.

—Omano Jesusva'ea a'ero?

⁴⁵ —Omano tuhĕ ko ahe, ei ga imombe'gwovo ga
pe.

Henduvame ganhi'iġa Pilatos'ga ei José'ga pe:

—Eroho ti ahera'oa a'ero.

⁴⁶ Igwete José'ga hoi ipyhyga tapy'ynhapipyryva
herogwovo Jesus'ga ra'oa pyri. A'ero
José'ġa gara'oa mbojyvi yva hugwi imamana

tapy'ynhapira pyvõ. Igwete ġa gara'oa rerohoi herokia itaruvihavuhua kwaruhua pype imbogwaipyra pype inoġa heja. Igwete ġa hovapytymi ikwaruhua itauhua moanhana imohina jurukwari pe. ⁴⁷ Maria Madalena'ġa gwepia gara'oa nongava. Mariahĕa gwepia no – kiroki hĕa Tiago'ġa yhĕa.

16

Jesus'ga okwera omanoa hugwi

(Mateus 28.1-8; Lucas 24.1-12; Joăo 20.1-10)

¹ Ihopavame kwara sábadu rupi ġaporavykye'yma rupi, a'ero kunhangwera'ġa hoi ipyhyga nhandya'java'ea perfume timongy ti ahera'oa rehe javo. Maria Madalena hĕa hoi Salomĕhĕa no Mariahĕa no – kiroki hĕa Tiago'ġa yhĕa. ² Ko'emame domingo rupi ġa herohoi a'ero itaruvihavuhua kwaruhu pe gara'oa nongai pe. Ypyhajive ġa herohoi kwara po'ria rupi. ³ Herohorame ġa ei ojohupe:

–Ma'ġa po ti ope'a itauhua nhande ve nehĕ imoanhana jurukwara imongovo nehĕ? ei ġa. A'ereki ipohyi hete nhande ve, ei ġa ojohupe novĕa.

⁴ Hepiakaturame ġa nhimombaragwahavi reki imoanhanipyra rehe itauhua rehe.

–Ope'a jipe ġa jugwi ra'e, ja'gwy, ei ġa.

⁵ Igwete ġa ki ikwaruhua pype. A'ero ġa ipyahuve'ga repiagi. Kokoty ga reni ipype. Ipukuhu gapira. Tiġahivuhu hete. Onhimomby'a hete ġa ga repiagame okyhyjiavo. ⁶ Igwete ga ei ġa pe:

—Tapenhimomby'aa'javi, ei ga. Peheka pe Jesus'ga Nazarépeve'ga – gaha ġa ojuka yva rehe oji'i novĭa, ei ga ġa pe. Ga okwerava'ja. Avo rūi ga rekoi kiro. Pehepia ganongavagwera, ei ga kunhangwera'ġa pe. ⁷ Hepejigwovo kiro gakwerava mombe'gwovo garemimbo'ehara'ġa pe Pedro'ġa pe, ei ga ġa pe. Pe'ji ti ġa pe: “Oho ti Jesus'ga Galiléia pe ġa nenonde. Pevo ti ġa ga repiagi nehē. E'i jipe ga a'ea ġa pe ikwehe!” A'ea ti pe'ji Jesus'ga remimbo'ehara'ġa pe, ei ga kunhangwera'ġa pe.

⁸ A'ero ġa ēi ikwaruhua hugwi onhana ohyhyipava. A'ereki ġa omboju opy'a. Nomombe'ui ve ġa Jesus'ga kwerava ojipe'ġa pe okyhyjihetero ġwaramo.

*Jesus'ga ojipiuka Maria Madalena'ea pe
(Mateus 28.9-10; João 20.11-18)*

[⁹ Domingo rupi ko'eġatue'yoma rupi Jesus'ga kwerava'javi omanoa hugwi. Okweravirē ga jipiukari Maria Madalena'hēa pe ypy – hehā hugwi Jesus'ga ombojipe'ape'a anhaġa seteva'ea. Igwete Jesus'ga jipiukari hēa pe. ¹⁰⁻¹¹ A'ero hēa hoi Jesus'gapavēive'ġa pyri tamombe'u ġa pe javo. Ojehe'o hete ġa upa okoveveuhuro omano Jesusva'ea javo tehe. Igwete hēa ei ġa pe:

—Okwerava'ja ga kiro, ei hēa. Ahepia ji ga ko, ei hēa ġa pe novĭa.

Emo ġa ndogweroviarihu reki hēanhi'iġa.

*Jesus'ga gwupiti mokonhava'ea ogwovo Emaús
pe
(Lucas 24.13-35)*

¹² Aerē mokonha'ğa horame nhu me Jesus'ga jipiukari ğa pe ojirojijyita. ¹³ Igwete ğa jivyri a'ero imombe'gwovo Jesus'ga remimbo'ehara'ğa pe.

—Jesus'ga okwerava'ja kiro, ei ğa. Orohepia ore ga ko, ei ğa ğa pe novĩa.

Emo ğa ndogweroviari jitehe ğa.

Jesus'ga ojipiuka onzeva'ea pe

(Mateus 28.16-20; Lucas 24.36-49; João 20.19-23; Atos 1.6-8)

¹⁴ Aerē mbatera ua rupi Jesus'ga jipiukari onzeve'ğa pe no ǵwemimbo'ehara'ğa pe. Igwete ga nhi'igahyi ğa pe.

—Napeangarihu pe heroviare'yma, ei ga. A'ereki pe ndaperoviarihu ğa – kiroki ğa ji repia ji kweravirē, ei ga ğa pe.

¹⁵ Igwete ga ei ğa pe no:

—Peho ti ojipe'ğa gwyri pe nhaporemo, ei ga. Pemombe'u hete ti pyryva'ea ji mombe'gwovo yvyakotyve'ğa pe nhaporemo, ei ga ğa pe. ¹⁶ Po ti ğa jikogi ji rehe onhimobatizavouka nehē, a'ero po ti ğa hoi Tupana'ga pyri okovo avuirama nehē, ei ga. Po ti ğa ndojikogi ji rehe, a'ero po ti Tupana'ga ei peko te'varuhu pe javo ğa pe nehē. A'ero po ti ğa hoi hahyva'ea ruvi-hava pype avuirama nehē, ei Jesus'ga ğa pe.

¹⁷ Kiroki ğa ojiko ji rehe – ğa pe po ti Tupana'ga japoukari ahemonhimomby'ava'ea nehē. Ombo-jipe'a po ti ğa anhağa Diabo'gapyriva'ea ojipe'ğa hugwi jipopoakarimo nehē. Tupana'ga po ti omongo ǵanhi'iga hajiheva'ero nehē aherembik-wahavipyre'ymamo nehē, ei ga ğa pe. ¹⁸ Po ti ğa ipyhygi mboja nehē, a'ea po ti nombote'varuhui

ġa momanoukare'yma nehē. Po ti ġa i'ui ahe-
jukava'ea nehē, ndikwahyi po ti ġa pe nehē, ei ga.
Po ti ġa pokogi itetirūave'ġa ndehe nehē, a'ero po ti
ġa nhimohiġatui nehē, ei Jesus'ga imombe'gwovo
ġa pe.

Jesus'ga rerohohava yvaga pype
(Lucas 24.50-53; Atos 1.9-11)

¹⁹Igwete Jesus'ga ġapojykaharete'ga nhi'imbavi
ġwemimbo'ehara'ġa pe. A'ero Tupana'ga ga
rupirukari yvagi pe ga mbuhuruka. Pevoga apygi
oina Tupana'ga pyri ga moiruamo.

²⁰Aerē Jesus'ga remimbo'ehara'ġa hoi Jesus'ga
mombe'gwovo ojipe'ġape'ġa gwyri pe. Igwete
Jesus'ga ġapojykaharete'ga ġa pokopokogi
japovouka ahemonhimomby'ava'ea ġa pe. Nahā
ga heroviarukari ġanemimombe'ua ojipe'ġa pe
a'itituhēva'ea javo jupe.]

Tupana'ga nhi'iga
New Testament in Tenharim (BR:pah:Tenharim)

copyright © 1996 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tenharim

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tenharim [pah], Brazil

Copyright Information

© 1996, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tenharim

© 1996, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

3eb8a851-f633-5209-8712-862a9511e134